ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः,

श्री गुरुभ्यो नमः

हरिः ओं

कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहिता

पञ्चमं काण्डं

Note: Please refer to the book,TS Kandam 1 for notes and conventions used in this Compilation.

Version 0.0 **December 20, 2016**

Table of Contents

5 कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां पञ्चमं काण्डं 3

5.1 पञ्चमकाण्डे प्रथमः प्रश्नः – उख्याग्निकथनं.....3

5.2 पञ्चमकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः – चित्युपक्रमाभिधानं.....30

5.3 पञ्चमकाण्डे तृतीयः प्रश्नः – चितीनां निरूपणं.....60

5.4 पञ्चमकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः – इष्टकात्रयाभिधानं.....84

5.5 पञ्चमकाण्डे पञ्जमः प्रश्नः – वायव्यपश्वाद्यानं निरूपणं.111

5.6 पञ्चमकाण्डे षष्ठः प्रश्नः – उपानुवाक्याभिधानं.....138

5.7 पञ्चमकाण्डे सप्तमः प्रश्नः–
उपानुवाक्यावशिष्टकर्मनिरूपणं.....164

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः,

श्री गुरुभ्यो नमः , हरिः ओं

5 कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां पञ्चमं काण्डं

5.1 पञ्चमकाण्डे प्रथमः प्रश्नः – उख्याग्निकथनं

5.1.1.1

सावित्राणि जुहोति प्रसूत्यै चतुर्गृहीतेन जुहोति चतुष्पादः पशवः
पशूनेवाऽव रुन्धे चतस्रो दिशो दिक्ष्वेव प्रति तिष्ठति छन्दाꣳसि
देवेभ्यो ऽपाऽक्रामन् न वो भागानि हव्यं वक्ष्याम इति तेभ्य
एतच्चतु–र्गृहीतम–धारयन् पुरोऽनु वाक्यायै याज्यायै देवतायै
वषट्काराय यच्चतुर्गृहीतं जुहोति छन्दाꣳस्येव तत् प्रीणाति तान्यस्य
प्रीतानि देवेभ्यो हव्यं वहन्ति यं कामयेत –[ ] 1

5.1.1.2

पापीयान्थ् स्यादित्येकैकं तस्य जुहुया–दाहुतीभिरेवैनमप गृह्णाति
पापीयान् भवति यं कामयेत वसीयान्थ् स्यादिति सर्वाणि

तस्याऽनुदृत्य जुहुयादाहुत्यैवैनमभि क्रमयति वसीयान् भवत्यथो
यज्ञस्यैवैषा-ऽभिक्रान्तिरेति वा एष यज्ञमुखा-दृद्ध्या योऽग्नेर्देवताया
एत्यष्टावेतानि सावित्राणि भवन्त्यष्टाक्षरा गायत्री गायत्रो - [ ] 2

5.1.1.3

ऽग्निस्तेनैव यज्ञमुखादृद्ध्या अग्नेर्देवतायै नैत्यष्टौ सावित्राणि
भवन्त्याहुतिर्नवमी त्रिवृतमेव यज्ञमुखे वियातयति यदि कामयेत
छन्दा७ंसि यज्ञयशसेना ऽर्पयेयमित्यृचमन्तमां कुर्याच्छन्दा७स्येव
यज्ञयशसेनाऽर्पयति यदि कामयेत यजमानं ँयज्ञयशसेना-ऽर्पयेयमिति
यजुरन्तमं कुर्याद्-यजमानमेव यज्ञयशसेना-ऽर्पयत्यृचा स्तोम७ं
समर्द्धयेत्या - [ ] 3

5.1.1.4

-ह समृद्ध्यै चतुर्भिरभ्रिमा दत्ते चत्वारि छन्दा७ंसि छन्दोभिरेव
देवस्य त्वा सवितुः प्रसव इत्याह प्रसूत्या अग्निर्देवेभ्यो निलायत
स वेणुं प्राऽविशथ् स एतामूतिमनु समचरद्-यद्-वेणोः सुषिर७ं
सुषिरा-ऽभ्रिर्भवति सयोनित्वाय स यत्रयत्राऽवसत् तत् कृष्णमभवत्

कल्माषी भवति रूपसमृद्ध्या उभयतः क्ष्णूर्भवतीतश्चाऽ–( )
–मुतश्चाऽर्कस्या–वरुद्ध्यै व्याममात्री भवत्येतावद्वै पुरुषे वीर्यं
ँवीर्यसम्मिता ऽपरिमिता भवत्य–परिमितस्याऽ वरुद्ध्यै यो वनस्पतीनां
फलग्रहिः स एषां ँवीर्यावान् फलग्रहिर्वेणु–र्वैणवी भवति वीर्यस्या
वरुद्ध्यै । **4**

(कामयेत – गायत्रो – ऽर्द्धयेति – च – सप्तविꣳशतिश्च) (A1)

5.1.2.1

व्यृद्धं ँवा एतद्–यज्ञस्य यदयजुष्केण क्रियत इमामगृभ्णन्
रशना–मृतस्येत्यश्वाभिधानीमा दत्ते यजुष्कृत्यै यज्ञस्य समृद्ध्यै प्रतूर्तं
ँवाजिन्ना द्रवेत्यश्वमभि दधाति रूपमेवास्यैतन् महिमानं ँव्याचष्टे
युञ्जाथाꣳ रासभं ँयुवमिति गर्दभमसेत्येव गर्दभं प्रति ष्ठापयति
तस्मादश्वाद्–गर्दभोऽसत्तरो योगेयोगे तवस्तरमित्याह – [ ] **5**

5.1.2.2

योगेयोग एवैनं ँयुङ्क्ते वाजेवाजे हवामह इत्याहान्नं ँवै वाजो–ऽन्नमेवाव
रुन्धे सखाय इन्द्रमूतय इत्याहेन्द्रियमेवाव रुन्धे ऽग्निर्देवेभ्यो निलायत

तं प्रजापतिरन्वविन्दत् प्राजापत्योऽश्वो ऽश्वेन सं भरत्यनुवित्त्यै पापवस्यसं ँवा एतत् क्रियते यच्छ्रेयसा च पापीयसा च समानं कर्म कुर्वन्ति पापीयान्– [ ] **6**

5.1.2.3

ह्यश्वाद्–गर्दभोऽश्वं पूर्वं नयन्ति पापवस्य–सस्य व्यावृत्त्यै तस्माच्छ्रेया७ंसं पापीयान् पश्चादन्वेति बहुर्वै भवतो भ्रातृव्यो भवतीव खलु वा एष योऽग्निं चिनुते वज्र्यश्वः प्रतूर्वन्नेह्यव–क्राम–न्न–शस्तीरित्याह वज्रेणैव पाप्मानं भ्रातृव्यमव क्रामति रुद्रस्य गाणपत्यादित्याह रौद्रा वै पशवो रुद्रादेव– [ ] **7**

5.1.2.4

पशून् निर्याच्याऽऽ*त्मने कर्म कुरुते पूष्णा सयुजा सहेत्याह पूषा वा अध्वना७ं सन्नेता समष्ट्यै पुरीषायतनो वा एष यदग्निरङ्गिरसो वा एतमग्रे देवताना७ं समभरन् पृथिव्याः सधस्थादग्निं पुरीष्य–मङ्गिरस्व–दच्छेहीत्याह सायतनमेवैनं देवताभिः सं भरत्यग्निं पुरीष्य–मङ्गिरस्व–दच्छेम इत्याह येन– [ ] **8**

5.1.2.5

सङ्गच्छते वाजमेवास्य वृङ्क्ते प्रजापतये प्रतिप्रोच्याग्निः सम्भृत्य
इत्याहुरियं वै प्रजापतिस्तस्या एतच्छ्रोत्रं यद्वल्मीकोऽग्निं पुरीष्य-
मङ्गिरस्वद्-भरिष्याम इति वल्मीकवपामुप तिष्ठते साक्षादेव
प्रजापतये प्रतिप्रोच्याऽग्निꣳ सं भरत्यग्निं पुरीष्य-मङ्गिरस्वद्-भराम
इत्याह येन संगच्छते वाजमेवास्य वृङ्क्ते ऽन्वग्निरुषसामग्र- [ ] **9**

5.1.2.6

मख्यदित्याहा-नुख्यात्या आगत्य वाज्यध्वन आक्रम्य वाजिन्
पृथिवीमित्याहेच्छत्येवैनं पूर्वया विन्दत्युत्तरया द्वाभ्यामा क्रमयति
प्रतिष्ठित्या अनुरूपाभ्यां तस्मादनुरूपाः पशवः प्रजायन्ते द्यौस्ते पृष्ठं
पृथिवी सधस्थमित्याहैभ्यो वा एतं लोकेभ्यः प्रजापतिः समैरयद्
रूपमेवास्यै-तन्महिमानं व्याचष्टे वज्री वा ( ) एष यदश्वो
दद्-भिरन्यतोदद्भ्यो भूयां लोमभिरुभयाददद्भ्यो यं द्विष्यात्
तमधस्पदं ध्यायेद्-वज्रेणैवैनꣳ स्तृणुते । **10** *(आह – पापीयान् – रुद्रादेव – येना – ऽग्रं – वज्री वै – सप्त दश च)* *(A2)*

5.1.3.1

उत्क्रामो–दक्रमीदिति द्वाभ्यामुत्क्रमयति प्रतिष्ठित्या अनुरूपाभ्यां
तस्मादनुरूपाः पशवः प्रजायन्ते ऽप उप सृजति यत्र वा आप उप
गच्छन्ति तदोषधयः प्रति तिष्ठन्त्योषधीः प्रतितिष्ठन्तीः पशवोऽनु
प्रति तिष्ठन्ति पशून् यज्ञो यज्ञं ँयजमानो यजमानं प्रजास्तस्मादप उप
सृजति प्रतिष्ठित्यै यदध्वर्यु–रनग्नावाहुतिं जुहुयादन्धो ऽध्वर्युः–[ ]**11**

5.1.3.2

स्याद्–रक्षाᳬसि यज्ञᳬ हन्युर्.हिरण्यमुपास्य जुहोत्यग्निवत्येव
जुहोति नान्धो–ऽध्वर्युर्भवति न यज्ञᳬ रक्षाᳬसि घ्नन्ति जिघर्म्यग्निं
मनसा घृतेनेत्याह मनसा हि पुरुषो यज्ञमभिगच्छति प्रतिक्ष्यन्तं
भुवनानि विश्वेत्याह सर्वᳬ ह्येष प्रत्यङ् क्षेति पृथुं तिरश्चा वयसा
बृहन्तमित्याहाऽल्पो ह्येष जातो महान् –[ ] **12**

5.1.3.3

भवति व्यचिष्ठमन्नᳬ रभसं ँविदानमित्याहा ऽन्नमेवाऽस्मै स्वदयति
सर्वमस्मै स्वदते य एवं ँवेदा ऽऽत्वा जिघर्मि वचसा घृतेनेत्याह
तस्माद्–यत् पुरुषो मनसा–ऽभिगच्छति तद्–वाचा वदत्य रक्षसेत्याह

रक्षसामपहत्यै मर्यश्रीः स्पृहयद्–वर्णो अग्निरित्याहा–पचितिमेवा–
ऽस्मिन् दधात्य–पचितिमान् भवति य एवं –[ ] **13**

5.1.3.4

ँवेद मनसा त्वै तामाप्तुमर्.हति यामध्वर्युर–नग्नावाहुतिं जुहोति
मनस्वतीभ्यां जुहोत्याहुत्योराप्त्यै द्वाभ्यां प्रतिष्ठित्यै यज्ञमुखे यज्ञमुखे
वै क्रियमाणे यज्ञꣳ रक्षाꣳसि जिघाꣳ सन्त्येतर्.हि खलु वा एतद्–
यज्ञमुखं ँयर्.ह्येनदाहुतिरश्नुते परि लिखति रक्षसामपहत्यै तिसृभिः
परि लिखति त्रिवृद्वा अग्निर्यावानेवा–ऽग्निस्तस्माद्–रक्षाꣳस्यप
हन्ति– [ ] **14**

5.1.3.5

गायत्रिया परि लिखति तेजो वै गायत्री तेजसैवैनं परिगृह्णाति त्रिष्टुभा
परि लिखतीन्द्रियं ँवै त्रिष्टुगिन्द्रियेणैवैनं परि गृह्णात्यनुष्टुभा परि
लिखत्यनुष्टुफ् सर्वाणि छन्दाꣳसि परिभूः पर्याप्त्यै मध्यतोऽनुष्टुभा
वाग्वा अनुष्टुप् तस्मान् मध्यतो वाचा वदामो गायत्रिया प्रथमया परि
लिखत्यथा–ऽनुष्टुभाऽथ त्रिष्टुभा तेजो वै गायत्री ( ) यज्ञो

ऽनुष्टुगिन्द्रियं त्रिष्टुप् तेजसा चैवेन्द्रियेण चोभयतो यज्ञं परि गृह्णाति ।

15 *(अन्धोऽद्ध्वर्यु – र्महान् – भवति य एवꣳ – हन्ति – त्रिष्टुभा तेजो वै गायत्री – त्रयोदश च)* *(A3)*

5.1.4.1

देवस्य त्वा सवितुः प्रसव इति खनति प्रसूत्या अथो धूममेवैतेन जनयति ज्योतिष्मन्तं त्वाऽग्ने सुप्रतीकमित्याह ज्योतिरेवैतेन जनयति सोऽग्निर्जातः प्रजाः शुचाऽऽर्पयत् तं देवा अर्धर्चेना–शमयच्छिवं प्रजाभ्योऽहिꣳ सन्तमित्याह प्रजाभ्य एवैनꣳ शमयति द्वाभ्यां खनति प्रतिष्ठित्या अपां पृष्ठमसीति पुष्करपर्णमा – [ ] **16**

5.1.4.2

हरत्यपां वा एतत् पृष्ठं यत् पुष्करपर्णꣳ रूपेणैवैनदा हरति पुष्करपर्णेन सं भरति योनिर्वा अग्नेः पुष्करपर्णꣳ सयोनिमेवाग्निꣳ संभरति कृष्णाजिनेन संभरति यज्ञो वै कृष्णाजिनं यज्ञेनैव यज्ञꣳ संभरति यद् ग्राम्याणां पशूनां चर्मणा संभरेद् ग्राम्यान् पशूञ्छुचाऽर्पयेत् कृष्णाजिनेन संभरत्यारण्यानेव पशून्–[ ]**17**

5.1.4.3

शुचाऽर्पयति तस्माथ् समावत् पशूनां प्रजायमानाना–मारण्याः पशवः कनीया७्सः शुचा ह्यृता लोमतः संभरत्यतो ह्यस्य मेध्यं कृष्णाजिनं च पुष्करपर्णं च स७ स्तृणातीयं ँवै कृष्णाजिनमसौ पुष्करपर्ण–माभ्या–मेवैन–मुभयतः परिगृह्णात्य–ग्निर्देवेभ्यो निलायत तमथर्वा–ऽन्वपश्यदथर्वा त्वा प्रथमो निरमन्थदग्न इत्या– [ ] **18**

5.1.4.4

–ह य एवैनमन्वपश्यत् तेनैवैन७ं संभरति त्वामग्ने पुष्करादधीत्याह पुष्करपर्णे ह्येनमुपश्रित–मविन्दत् तमु त्वा दध्यङ्ङृषिरित्याह दध्यङ्वा आथर्वण–स्तेजस्व्यासीत् तेज एवास्मिन् दधाति तमु त्वा पाथ्यो वृषेत्याह पूर्वमेवोदित–मुत्तरेणाभि गृणाति – [ ] **19**

5.1.4.5

चतसृभिः संभरति चत्वारि छन्दा७्सि छन्दोभिरेव गायत्रीभिर्ब्राह्मणस्य गायत्रो हि ब्राह्मण–स्त्रिष्टुग्भी राजन्यस्य त्रैष्टुभो हि राजन्यो यं कामयेत वसीयान्थ्–स्यादित्युभयीभिस्तस्य संभरेत् तेजश्चैवाऽस्मा इन्द्रियं च समीची दधात्यष्टाभिः संभरत्यष्टाक्षरा गायत्री गायत्रो

ऽग्निर्यावानेवाऽग्निस्तꣳ संभरति सीद होतरित्या– ( ) –ह देवता एवास्मै सꣳ सादयति नि होतेति मनुष्यान्थ् सꣳ सीदस्वेति वयाꣳसि जनिष्वा हि जेन्यो अग्रे अह्नामित्याह देव मनुष्यानेवाऽस्मै सꣳसन्नान् प्रजनयति । **20** *(ऐ – व पशू – निति – गृणाति – होतरिति – सप्तविꣳशतिश्च)* *(A4)*

5.1.5.1

क्रूरमिव वा अस्या एतत् करोति यत् खनत्यप उप सृजत्यापो वै शान्ताः शान्ताभिरेवाऽस्यै शुचꣳ शमयति सं ते वायुर्मातरिश्वा दधात्वित्याह प्राणो वै वायुः प्राणेनैवास्यै प्राणꣳ सं दधाति सं ते वायुरित्याह तस्माद्–वायुप्रच्युता दिवो वृष्टिरीर्ते तस्मै च देवि वषडस्तु– [ ] **21**

5.1.5.2

तुभ्यमित्याह षड्वा ऋतव ऋतुष्वेव वृष्टिं दधाति तस्माथ् सर्वानृतून् वर्.षति यद्–वषट्कुर्याद्–यातयामाऽस्य वषट्कारः स्याद्यन्न वषट्कुर्याद् रक्षाꣳसि यज्ञꣳ हन्युर्वडित्याह परोक्षमेव वषट् करोति

नास्य यातयामा वषट्कारो भवति न यज्ञꣳ रक्षाꣳसि घ्नन्ति सुजातो ज्योतिषा सहेत्यनुष्टुभोप नह्यत्यनुष्टु–[ ] **22**

5.1.5.3

–फसर्वाणि छन्दाꣳसि छन्दाꣳसि खलु वा अग्नेः प्रिया तनूः प्रिययैवैनं तनुवा परि दधाति वेदुको वासो भवतिय एवं वेद वारुणो वा अग्निरुपनद्ध उदु तिष्ठ स्वध्वरोर्ध्व ऊ षुण ऊतय इति सावित्रीभ्यामुत् तिष्ठति सवितृप्रसूत एवास्योर्ध्वां वरुणमेनिमुथ् सृजति द्वाभ्यां प्रतिष्ठित्यै स जातो गर्भो असि– [ ] **23**

5.1.5.4

रोदस्योरित्याहेमे वै रोदसी तयोरेष गर्भो यदग्नि–स्तस्मा–देवमाहाग्ने चारुर्विभृत ओषधीष्वित्याह यदा ह्येतं विभरन्त्यथ चारुतरो भवति प्र मातृभ्यो अधि कनिक्रदद्–गा इत्याहौषधयो वा अस्य मातरस्ताभ्य एवैनं प्रच्यावयति स्थिरो भव वीड्वङ्ग इति गर्दभ आ सादयति–[ ] **24**

5.1.5.5

सं नह्यत्येवैनमेतया स्थेम्ने गर्दभेन संभरति तस्माद् गर्दभः पशूनां
भारभारितमो गर्दभेन सं भरति तस्माद् गर्दभो-ऽप्यनालेशो-ऽत्यन्यान्
पशून् मेद्यत्यन्न॑ ह्येनेनाऽर्क॑ संभरन्ति गर्दभेन संभरति तस्माद्
गर्दभो द्विरेताः सन् कनिष्ठं पशूनां प्रजायतेऽग्निर्.ह्यस्य योनिं
निर्दहति प्रजासु वा एष एतर्ह्यारूढः- [ ] **25**

5.1.5.6

स ईश्वरः प्रजाः शुचा प्रदहः शिवो भव प्रजाभ्य इत्याह प्रजाभ्य
एवैन॑ शमयति मानुषीभ्यस्त्वमङ्गिर इत्याह मानव्यो हि प्रजा मा
द्यावापृथिवी अभि शूशुचो माऽन्तरिक्षं मा वनस्पतीनित्याहैभ्य एवैनं
ँलोकेभ्यः शमयति प्रैतु वाजी कनिक्रददित्याह वाजी ह्येष नानदद्-
रासभः पत्वेत्या- [ ] **26**

5.1.5.7

-ह रासभ इति ह्येतमृषयोऽवदन् भरन्नग्निं पुरीष्यमित्याहाऽग्नि॑
ह्येष भरति मा पाद्यायुषः पुरेत्याहाऽऽ*युरेवाऽस्मिन् दधाति
तस्माद् गर्दभः सर्वमायुरेति तस्माद् गर्दभे पुराऽऽयुषः प्रमीते बिभ्यति

वृषाऽग्निं ँवृषणं भरन्नित्याह वृषा ह्येष वृषाऽग्निरपां गर्भꣳ–[ ] **27**

5.1.5.8

समुद्रिय–मित्याहाऽपाꣳ ह्येष गर्भो यदग्निरग्न आ याहि वीतय इति वा इमौ लोकौ व्यैतामग्न आ याहि वीतय इति यदाहा ऽनयोर्लोकयो– र्वीत्यै प्रच्युतो वा एष आयतनादगतः प्रतिष्ठाꣳ स एतर्ह्यद्ध्वर्युं च यजमानं च ध्यायत्यृतꣳ सत्यमित्याहेयं ँवा ऋतमसौ– [ ] **28**

5.1.5.9

सत्यमनयोरेवैनं प्रति ष्ठापयति नाऽऽ*र्तिमार्च्छत्यध्वर्युर्न यजमानो वरुणो वा एष यजमानमभ्यैति यदग्निरुपनद्ध ओषधयः प्रति गृह्णीताग्निमेत–मित्याह शान्त्यै व्यस्यन् विश्वा अमतीरराती–रित्याह रक्षसामपहत्यै निषीदन् नो अप दुर्मतिꣳ हनदित्याह प्रतिष्ठित्या ओषधयः प्रतिमोदध्व– [ ] **29**

5.1.5.10

मेनमित्याहौषधयो वा अग्नेर्भागधेयं ताभिरेवैनꣳ समर्धयति पुष्पावतीः सुपिप्पला इत्याह तस्मादोषधयः फलं गृह्णन्त्य यं ँवो गर्भ

ऋत्वियः प्रत्नꣳ सधस्थमा–ऽसददित्याह याभ्य एवैनं प्रच्यावयति
तास्वेवैनं प्रतिष्ठापयति द्वाभ्यामुपावहरति प्रतिष्ठित्यै । **30**

(अस्त्व – नुष्टु – बसि – सादयत्या – रूढः – पत्वेति – गर्भ – मसौ – मोदद्ध्वं – द्विचत्वारिꣳशच्च) (A5)

5.1.6.1

वारुणो वा अग्निरुपनद्धो वि पाजसेति विस्रꣳसयति सवितृप्रसूत
एवास्य विषूचीं वरुणमेनिं विसृजत्यप उप सृजत्यापो वै शान्ताः
शान्ताभिरेवास्य शुचꣳ शमयति तिसृभिरुप सृजति त्रिवृद्वा
अग्निर्यावानेवा–ग्निस्तस्य शुचꣳ शमयति मित्रः सꣳसृज्य
पृथिवीमित्याह मित्रो वै शिवो देवानां तेनैवै– [ ] **31**

5.1.6.2

–नꣳ सꣳ सृजति शान्त्यै यद्ग्राम्याणां पात्राणां कपालैः
सꣳसृजेद्–ग्राम्याणि पात्राणि शुचाऽर्पयेदर्मकपालैः सꣳ सृजत्येतानि
वा अनुपजीवनीयानि तान्येव शुचाऽर्पयति शर्कराभिः सꣳ सृजति
धृत्या अथो शंत्वाया जलौमैः सꣳ सृजत्येषा वा अग्नेः प्रिया

तनूर्यदजा प्रिययैवैनं तनुवा सꣳ सृजत्यथो तेजसा कृष्णाजिनस्य
लोमभिः सꣳ –[ ] **32**

5.1.6.3

सृजति यज्ञो वै कृष्णाजिनं ँयज्ञेनैव यज्ञꣳ सꣳ सृजति रुद्राः
संभृत्य पृथिवीमित्याहैता वा एतं देवता अग्रे समभरन् ताभिरेवैनꣳ
संभरति मखस्य शिरोऽसीत्याह यज्ञो वै मखस्तस्यैत–च्छिरो यदुखा
तस्मादेवमाह यज्ञस्य पदे स्थ इत्याह यज्ञस्य ह्येते – [ ] **33**

5.1.6.4

पदे अथो प्रतिष्ठित्यै प्रान्याभि–र्यच्छत्यन्वन्यै–र्मन्त्रयते मिथुनत्वाय
त्र्युद्धिं करोति त्रय इमे लोका एषां ँलोकानामाप्त्यै छन्दोभिः करोति
वीर्यं ँवै छन्दाꣳसि वीर्येणैवैनां करोति यजुषा बिलं करोति व्यावृत्त्या
इयतीं करोति प्रजापतिना यज्ञमुखेन संमितां द्विस्तनां करोति
द्यावापृथिव्योर्दोहाय चतुः स्तनां करोति पशूनां दोहायाष्टास्तनां
करोति छन्दसां दोहाय नवाश्रि–मभिचरतः ( ) कुर्यात् त्रिवृतमेव
वज्रꣳ संभृत्य भ्रातृव्याय प्रहरति स्तृत्यै कृत्वाय सा महीमुखामिति

नि दधाति देवतास्वेवैनां प्रतिष्ठापयति । **34**

(तेनैव – लोमभिः स – मेते – अभिचरत – एकविꣳशतिश्च) *(A6)*

5.1.7.1

सप्तभिर्धूपयति सप्त वै शीर्.षण्याः प्राणाः शिर एतद्–यज्ञस्य यदुखा शीर्.षन्नेव यज्ञस्य प्राणान् दधाति तस्माथ् सप्त शीर्.षन् प्राणा अश्वशकेन धूपयति प्राजापत्यो वा अश्वः सयोनित्वाया– दितिस्त्वेत्याहेयं ँवा अदितिरदित्यैवादित्यां खनत्यस्या अक्रूरंकाराय न हि स्वः स्वꣳ हिनस्ति देवानां त्वा पत्नीरित्याह देवानां– [ ] **35**

5.1.7.2

ँवा एतां पत्नयोऽग्रेऽकुर्वन् ताभिरेवैनां दधाति धिषणास्त्वेत्याह विद्या वै धिषणा विद्याभिरेवैनामभीन्धे ग्नास्त्वेत्याह छन्दाꣳसि वै ग्नाः छन्दोभिरेवैनाꣳ श्रपयति वरूत्रयस्त्त्वेत्याह होत्रा वै वरूत्रयो होत्राभिरेवैनां पचति जनयस्त्वेत्याह देवानां ँवै पत्नी– [ ] **36**

5.1.7.3

–र्जनयस्ताभिरेवैनां पचति षड्भिः पचति षड्वा ऋतव ऋतुभिरेवैनां पचति द्विः पचन्त्वित्याह तस्माद् द्विः सँवथ्सरस्य सस्यं पच्यते वारुण्युखाऽभीद्धा मैत्रियोपैति शान्त्यै देवस्त्वा सवितोद्–वपत्वित्याह सवितृप्रसूत एवैनां ब्रह्मणा देवताभिरुद्–वपत्यपद्यमाना पृथिव्याशा दिश आ पृणे– [ ] **37**

5.1.7.4

–त्याह तस्मादग्निः सर्वा दिशोऽनु विभात्युत्तिष्ठ बृहती भवोर्ध्वा तिष्ठ ध्रुवा त्वमित्याह प्रतिष्ठित्या असुर्यं पात्रमनाच्छृण्णमा–च्छृणत्ति देवत्रा–ऽकरजक्षीरेणा–ऽऽच्छृणत्ति परमं वँवा एतत् पयो यदजक्षीरं परमेणैवैनां पयसाऽऽच्छृणत्ति यजुषा व्यावृत्त्यै छन्दोभिरा च्छृणत्ति छन्दोभिर्वा एषा ( ) क्रियते छन्दोभिरेव छन्दाᳬस्या च्छृणत्ति । **38**

(आह देवानां – वँवै पत्नीः – पृणै – षा – षट्– च) *(A7)*

5.1.8.1

एकविᳬशत्या माषैः पुरुषशीर्.ष–मच्छैत्यमेध्या वै माषा अमेध्यं पुरुषशीर्.ष–ममेध्यैरेवा–स्या–मेध्यं निरवदाय मेध्यं कृत्वा

ऽऽहरत्येकविꣳशति-र्भवन्त्येकविꣳशो वै पुरुषः पुरुषस्याऽऽप्त्यै
व्यृद्धं ँवा एतत् प्राणैरमेध्यं ँयत् पुरुषशीर्.षꣳ सप्तधा वितृण्णां
ँवल्मीकवपां प्रति नि दधाति सप्त वै शीर्.षण्याः प्राणाः
प्राणैरेवैनथ्-समर्धयति मेध्यत्वाय यावन्तो - [ ] **39**

5.1.8.2

वै मृत्युबन्धवस्तेषां ँयम आधिपत्यं परीयाय यमगाथाभिः परिगायति
यमादेवैनद्-वृङ्क्ते तिसृभिः परिगायति त्रय इमे लोका एभ्य
एवैनल्लोकेभ्यो वृङ्क्ते तस्माद्-गायते न देयं गाथा हि तद्-वृङ्क्ते
ऽग्निभ्यः पशूना लभते कामा वा अग्नयः कामानेवाव रुन्धे यत्
पशून् नाऽऽ*लभेताऽनवरुद्धा अस्य - [ ] **40**

5.1.8.3

पशवः स्युर्यत् पर्यग्निकृतानुथ्-सृजेद्-यज्ञवेशसं कुर्याद्-यथ्
सꣳस्थापयेद्-यातयामानि शीर्.षाणि स्युर्यत् पशूनालभते तेनैव
पशूनव रुन्धे यत् पर्यग्निकृतानुथ्-सृजति शीर्ष्णा-मयातयामत्वाय
प्राजापत्येन सꣳ स्थापयति यज्ञो वै प्रजापतिर्यज्ञ एव यज्ञं

प्रतिष्ठापयति प्रजापतिः प्रजा असृजत स रिरिचानोऽमन्यत स एता आप्रीरपश्यत् ताभिर्वै स मुखत– [ ] **41**

5.1.8.4

आत्मानमा ऽप्रीणीत यदेता आप्रियो भवन्ति यज्ञो वै प्रजापति– र्यज्ञमेवैताभिर्मुखत आ प्रीणात्य–परिमितछन्दसो भवन्त्यपरिमितः प्रजापतिः प्रजापतेराप्त्या ऊनातिरिक्ता मिथुनाः प्रजात्यै लोमशं वै नामैतच्छन्दः प्रजापतेः पशवो लोमशाः पशूनेवाऽव रुन्धे सर्वाणि वा एता रूपाणि सर्वाणि रूपाण्यग्नौ चित्ये क्रियन्ते तस्मादेता अग्नेश्चित्यस्य – [ ] **42**

5.1.8.5

भवन्त्ये कविꣳ शतिꣳ सामिधेनीरन्वाह रुग्वा एकविꣳशो रुचमेव गच्छत्यथो प्रतिष्ठामेव प्रतिष्ठा ह्येकविꣳश–श्चतुर्विꣳशतिमन्वाह चतुर्विꣳशतिरर्धमासाः सँवथ्सरः सँवथ्सरोऽग्निर्वैश्वानरः साक्षादेव वैश्वानरमव रुन्धे पराचीरन्वाह पराङिव हि सुवर्गो लोकः समास्त्वाऽग्न ऋतवो वर्धयन्त्वित्याह समाभिरेवाऽग्निं वँवर्धय–[ ] **43**

5.1.8.6

त्यृतुभिः सँवथ्सरं ँविश्वा आ भाहि प्रदिशः पृथिव्या इत्याह

तस्मादग्निः सर्वा दिशोऽनु विभाति प्रत्यौहतामश्विना

मृत्युमस्मादित्याह मृत्युमेवाऽस्मादप नुदत्युद्वयं तमसस्परीत्याह पाप्मा

वै तमः पाप्मानमेवास्मादप हन्त्यगन्म ज्योतिरुत्तम–मित्याहाऽसौ वा

आदित्यो ( ) ज्योतिरुत्तम–मादित्यस्यैव सायुज्यं गच्छति न

सँवथ्सरस्तिष्ठति नास्य श्रीस्तिष्ठति यस्यैताः क्रियन्ते ज्योतिष्मती–

मुत्तमामन्वाह ज्योतिरेवास्मा उपरिष्टाद् दधाति सुवर्गस्य

लोकस्यानुख्यात्यै । **44**

(यावन्तो – ऽस्य – मुखत – श्चित्यस्य – वर्द्धय – त्यादित्यो – ऽष्टाविꣳशतिश्च) (A8)

5.1.9.1

षड्भिर्दीक्षयति षड्वा ऋतव ऋतुभिरेवैनं दीक्षयति सप्तभिर्दीक्षयति

सप्त छन्दाꣳसि छन्दोभिरेवैनं दीक्षयति विश्वे देवस्य नेतुरित्य–

नुष्टुभोत्तमया जुहोति वाग्वा अनुष्टुप् तस्मात् प्राणानां ँवागुत्तमै–

कस्मादक्षरादनाप्तं प्रथमं पदं तस्माद्–यद्–वाचोऽनाप्तं तन्मनुष्या

उप जीवन्ति पूर्णया जुहोति पूर्ण इव हि प्रजापतिः – [ ] **45**

5.1.9.2

प्रजापतेरापत्यै न्यूनया जुहोति न्यूनाद्धि प्रजापतिः प्रजा असृजत प्रजानाꣳ सृष्ट्यै यदर्चिषि प्रवृञ्ज्याद्–भूतमव रुन्धीत यदङ्गारेषु भविष्यदङ्गारेषु प्रवृणक्ति भविष्य देवाव रुन्धे भविष्यद्धि भूयो भूताद्–द्वाभ्यां प्रवृणक्ति द्विपाद्–यजमानः प्रतिष्ठित्यै ब्रह्मणा वा एषा यजुषा संभृता यदुखा सा यद्भिद्येताऽऽ*र्तिमार्च्छे– [ ] **46**

5.1.9.3

–द्यजमानो हन्येताऽस्य यज्ञो मित्रैतामुखां तपेत्याह ब्रह्म वै मित्रो ब्रह्मन्नेवैनां प्रतिष्ठापयति नाऽऽर्तिमार्च्छति यजमानो नास्य यज्ञो हन्यते यदि भिद्येत तैरेव कपालैः सꣳ सृजेथ् सैव ततः प्रायश्चित्तिर्यो गतश्रीः स्यान्मथित्वा तस्याव दध्याद्–भूतो वा एष स स्वां– [ ] **47**

5.1.9.4

देवतामुपैति यो भूतिकामः स्याद्य उखायै संभवेथ् स एव तस्य स्यादतो ह्येष संभवत्येष वै स्वयंभूर्नाम भवत्येव यं कामयेत भ्रातृव्यमस्मै जनयेयमित्य–न्यतस्तस्या–ऽऽहृत्याऽव दध्याथ्

साक्षादेवास्मै भ्रातृव्यं जनयत्यम्बरीषादन्न कामस्याव दध्यादंबरीषे वा
अन्नं भ्रियते सयोन्येवान्न– [ ] **48**

5.1.9.5

–मव रुन्धे मुञ्जानव दधात्यूर्ग्वै मुञ्जा ऊर्जमेवास्मा अपि
दधात्यग्निर्देवेभ्यो निलायत स क्रुमुकं प्राऽविशत् क्रुमुकमव दधाति
यदेवास्य तत्र न्यक्तं तदेवाव रुन्धे आज्येन सं यौत्येतद्वा अग्नेः प्रियं
धाम यदाज्यं प्रियेणैवैनं धाम्ना समर्धयत्यथो तेजसा – [ ] **49**

5.1.9.6

वै कंकतीमा दधाति भा एवाव रुन्धे शमीमयीमा दधाति शान्त्यै
सीद त्वं मातुरस्या उपस्थ इति तिसृभिर्जातमुप तिष्ठते त्रय इमे
लोका एष्वेव लोकेष्वाविदं गच्छत्यथो प्राणानेवाऽऽत्मन् धत्ते । **50**

(प्रजापतिर् – ऋच्छेथ् – स्वा – मेवान्नं – तेजसा –
चतुस्त्रिꣳशच्च) (A9)

5.1.10.1

न ह स्म वै पुराऽग्निरपरशुवृक्णं दहति तदस्मै प्रयोग
एवर्.षिरस्वदयद्–यदग्ने यानि कानि चेति समिधमा
दधात्यपरशुवृक्ण–मेवास्मै स्वदयति सर्वमस्मै स्वदते य एवं
ँवेदौदुम्बरीमा दधात्यूर्ग्वा उदुम्बर ऊर्जमेवास्मा अपि दधाति
प्रजापतिरग्नि–मसृजत त᳡ सृष्ट᳡ रक्षा᳡स्य– [ ] **51**

5.1.10.2

–जिघा᳡सन्थ्स एतद्–राक्षोघ्नमपश्यत् तेन वै सरक्षा᳡स्यपाऽहत
यद्–राक्षोघ्नं भवत्यग्नेरेव तेन जाताद्–रक्षा᳡स्यप हन्त्याश्वत्थीमा
दधात्यश्वत्थो वै वनस्पतीना᳡ सपत्नसाहो विजित्यै वैकङ्कतीमा
दधाति भा एवाव रुन्धे शमीमयीमा दधाति शान्त्यै स᳡शितं मे
ब्रह्मोदेषां बाहू अतिरमित्युत्तमे औदुम्बरी – [ ] **52**

5.1.10.3

वाचयति ब्रह्मणैव क्षत्र᳡ स᳡ श्यति क्षत्रेण ब्रह्म तस्माद् ब्राह्मणो
राजन्यवानत्यन्यं ब्राह्मणं तस्माद्–राजन्यो ब्राह्मणवानत्यन्य᳡
राजन्यं मृत्युर्वा एष यदग्निरमृत᳡ हिरण्य᳡ रुक्ममन्तरं

प्रतिमुञ्चते ऽमृतमेव मृत्योरन्तर्धत्त एकविꣳशतिर्निर्बाधो
भवत्येकविꣳशतिर्वै देवलोका द्वादश मासाः पञ्चर्तवस्त्रय इमे
लोका असावादित्य– [ ] **53**

5.1.10.4

एकविꣳश एतावन्तो वै देवलोकास्तेभ्य एव भ्रातृव्यमन्तरेति
निर्बाधैर्वै देवा असुरान् निर्बाधेऽकुर्वत तन्निर्बाधानां निर्बाधत्वं
निर्बाधी भवति भ्रातृव्यानेव निर्बाधे कुरुते सावित्रिया प्रतिमुञ्चते
प्रसूत्यै नक्तोषासेत्युत्तरया ऽहोरात्राभ्यामेवैन–मुद्यच्छते देवा
अग्निं धारयन् द्रविणोदा इत्याह प्राणा वै देवा द्रविणोदा
अहोरात्राभ्यामेवैनमुद्यत्य – [ ] **54**

5.1.10.5

प्राणैर्दाधारा ऽऽसीनः प्रतिमुञ्चते तस्मादासीनाः प्रजाः प्रजायन्ते
कृष्णाजिनमुत्तरं तेजो वै हिरण्यं ब्रह्म कृष्णाजिनं तेजसा चैवैनं
ब्रह्मणा चोभयतः परिगृह्णाति षडुद्यामꣳ शिक्यं भवति षड्वा ऋतव
ऋतुभिरेवैन–मुद्यच्छते यद् द्वादशोद्यामꣳ सँवथ्सरेणैव मौञ्जं

भवत्यूर्ग्वै मुञ्जा ऊर्जैवैनꣳ स ( ) मर्धयति सुपर्णोऽसि
गरुत्मानित्यवेक्षते रूपमेवास्यैतन्महिमानँ व्याचष्टे दिवं गच्छ सुवः
पतेत्याह सुवर्गमेवैनँ लोकं गमयति । **55** *(रक्षाꣳस्यौ – दुंबरि – आदित्य – उद्यत्य – सं – चतुर्विꣳशतिश्च)* *(A10)*

5.1.11.1

समिद्धो अञ्जन् कृदरं मतीनां घृतमग्ने मधुमत् पिन्वमानः ।
वाजी वहन् वाजिनं जातवेदो देवानाँ वक्षि प्रियमा सधस्थं ।
घृतेनाञ्जन्थ्सं पथो देवयानान् प्रजानन् वाज्यप्येतु देवान् ।
अनु त्वा सप्ते प्रदिशः सचन्ताꣳ स्वधामस्मै यजमानाय धेहि ।
ईड्यश्चासि वन्द्यश्च वाजिन्नाशुश्चासि मेध्यश्च सप्ते ।
अग्निष्ट्वा–[ ] **56**

5.1.11.2

देवैर्वसुभिः सजोषाः प्रीतँ वह्निँ वहतु जातवेदाः ।
स्तीर्णः बर्.हिः सुष्टरीमा जुषाणोरु पृथु प्रथमानं पृथिव्यां ।
देवेभिर्युक्तमदितिः सजोषाः स्योनं कृण्वाना सुविते दधातु ।

एता उ वः सुभगा विश्वरूपा विपक्षोभिः श्रयमाणा उदातैः ।
ऋष्वाः सतीः कवषः शुम्भमाना द्वारो देवीः सुप्रायणा भवन्तु ।
अन्तरा मित्रावरुणा चरन्ती मुखं यज्ञानामभि सँविदाने ।
उषासा वाᳬ – [ ] **57**

5.1.11.3

सुहिरण्ये सुशिल्पे ऋतस्य योनाविह सादयामि ।
प्रथमा वाᳬ सरथिना सुवर्णा देवौ पश्यन्तौ भुवनानि विश्वा ।
अपिप्रयं चोदना वां मिमाना होतारा ज्योतिः प्रदिशा दिशन्ता ।
आदित्यैर्नो भारती वष्टु यज्ञᳬ सरस्वती सह रुद्रैर्न आवीत् ।
इडोपहूता वसुभिः सजोषा यज्ञं नो देवीरमृतेषु धत्त ।
त्वष्टा वीरं देवकामं जजान त्वष्टुरर्वा जायत आशुरश्वः ( ) । **58**

5.1.11.4

त्वष्टेदं विश्वं भुवनं जजान बहोः कर्तारमिह यक्षि होतः ।
अश्वो घृतेन त्मन्या समक्त उप देवाᳬ ऋतुशः पाथ एतु ।
वनस्पति–र्देवलोकं प्रजानन्नग्निना हव्या स्वदितानि वक्षत् ।

प्रजापतेस्तपसा वावृधानः सद्यो जातो दधिषे यज्ञमग्ने ।
स्वाहाकृतेन हविषा पुरोगा याहि साध्या हविरदन्तु देवाः । **59**

(अग्निष्ट्वा – वा – मश्वौ – द्विचत्वारिꣳशच्च) (A11)

Prasna Korvai with starting Padams of 1 to 11 Anuvaakams :-

(सावित्राणि – व्यृद्ध – मुत्क्राम – देवस्य खनति – क्रूरं –ँवारुणः – सप्तभि – रेकविꣳशत्या – षड्भि – र्न ह स्म – समिद्धो अञ्ज – न्नेकादश)

Korvai with starting Padams of 1, 11, 21 Series of Panchaatis :-

(सावित्रा – ण्युत्क्राम – क्रूरं –ँवारुणः – पशवः स्यु – र्न ह स्म – नवपञ्चाशत्)

First and Last Padam of First Prasnam of 5th Kandam

(सावित्राणि – हविरदन्तु देवाः)

॥ हरिः ओं ॥

॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां पञ्चमकाण्डे

प्रथमः प्रश्नः समाप्तः ॥

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः

हरिः ओं

5.2 पञ्चमकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः – चित्युपक्रमाभिधानं

5.2.1.1

विष्णुमुखा वै देवाः छन्दोभिरिमान् ँलोकाननपजय्य मभ्यजयन्
यद्–विष्णुक्रमान् क्रमते विष्णुरेव भूत्वा यजमानः छन्दोभिरिमान्
ँलोकाननपजय्यमभि जयति विष्णोः क्रमोऽस्य–भिमातिहेत्याह
गायत्री वै पृथिवी त्रैष्टुभमन्तरिक्षं जागती द्यौरानुष्टुभीर्दिशः
छन्दोभिरेवेमान् ँलोकान् यथा पूर्वमभि जयति प्रजापतिरग्निमसृजत
सोऽस्माथ् सृष्टः – [ ] **1**

5.2.1.2

पराङैत् तमेतया ऽन्वैदक्रन्दतिति तया वै सोऽग्नेः प्रियं धामाऽवारुन्ध
यदेतामन्वाहा–ग्नेरेवैतया प्रियं धामाऽव रुन्ध ईश्वरो वा एष पराङ्
प्रदघो यो विष्णुक्रमान् क्रमते चतसृभिरा वर्तते चत्वारि छन्दाᳬसि
छन्दाᳬसि खलु वा अग्नेः प्रिया तनूः प्रियामेवास्य तनुवमभि–[] **2**

5.2.1.3

पर्यावर्तते दक्षिणा पर्यावर्तते स्वमेव वीर्यमनु पर्यावर्तते तस्माद्-
दक्षिणोऽर्ध आत्मनो वीर्यावत्तरोऽथो आदित्यस्यैवाऽऽ*वृतमनु पर्यावर्तते
शुनः शेपमाजीगर्तिं वरुणोऽगृह्णाथ् स एतां ँवारुणीमपश्यत् तया वै
स आत्मानं ँवरुणपाशादमुञ्चद्-वरुणो वा एतं गृह्णाति य उखां
प्रतिमुञ्चत उदुत्तमं ँवरुणपाश-मस्मदित्याहा-ऽऽ*त्मानमेवैतया-[] **3**

5.2.1.4

वरुणपाशान् मुञ्चत्या त्वाऽ*हार्.षमित्याहा ऽऽ*ह्येन᳡ हरति ध्रुवस्तिष्ठा
ऽविचाचलिरित्याह प्रतिष्ठित्यै विशस्त्वा सर्वा वाञ्छन्त्वित्याह विशैवैन᳡
समर्धयत्यस्मिन् राष्ट्रमधि श्रयेत्याह राष्ट्रमेवास्मिन् ध्रुवमकर्यं कामयेत
राष्ट्र᳡ स्यादिति तं मनसा ध्यायेद्-राष्ट्रमेव भवत्य-[ ] **4**

5.2.1.5

-ग्रे बृहन्नुषसामूर्ध्वो अस्थादित्याहाऽग्रमेवैन᳡ समानानां करोति
निर्जग्मिवान् तमस इत्याह तम एवास्मादप हन्ति ज्योतिषा-
ऽऽगादित्याह ज्योतिरेवा-स्मिन् दधाति चतसृभिः सादयति चत्वारि

छन्दाꣳसि छन्दोभिरेवाऽ–तिच्छन्दसोत्तमया वर्ष्म वा एषा छन्दसां
ँयदतिच्छन्दा वर्ष्मैवैनꣳ समानानां करोति सद्वती –[ ] **5**

5.2.1.6

भवति सत्त्वमेवैनं गमयति वाथ्सप्रेणोप तिष्ठत एतेन वै
वथ्सप्रीर्भालन्दनोऽग्नेः प्रियं धामाऽवाऽरुन्धाऽग्नेरेवैतेन प्रियं धामाऽव
रुन्ध एकादशं भवत्येकधैव यजमाने वीर्यं दधाति स्तोमेन वै देवा
अस्मिन् ँलोक आर्ध्नुवन् छन्दोभिरमुष्मिन्थ् स्तोमस्येव खलु वा
एतद्–रूपं ँयद्–वाथ्सप्रं ँयद्–वाथ्सप्रेणोपतिष्ठत– [ ] **6**

5.2.1.7

इममेव तेन लोकमभि जयति यद्–विष्णुक्रमान् क्रमतेऽमुमेव
तैर्लोकमभि जयति पूर्वेद्युः प्रक्रामत्युत्तरेद्युरुप तिष्ठते तस्माद्–
योगेऽन्यासां प्रजानां मनः क्षेमेऽन्यासां तस्माद्–यायावरः क्षेम्यस्येशे
तस्माद्–यायावरः क्षेम्यमध्यवस्यति मुष्टी करोति वाचं ँयच्छति
यज्ञस्य धृत्यै । **7** *(सृष्टोऽ – (1) भ्ये – तया – भवति – सद्वत्यु – पतिष्ठते – द्विचत्वारिꣳशच्च) (A1)*

5.2.2.1

अन्नपतेऽन्नस्य नो देहीत्याहा–ग्निर्वा अन्नपतिः स एवास्मा अन्नं
प्रयच्छत्यनमीवस्य शुष्मिण इत्याहा–यक्ष्मस्येति वावैतदाह प्र प्रदातारं
तारिष ऊर्जं नो धेहि द्विपदे चतुष्पद इत्याहाऽऽ*शिषमेवैतामा शास्त
उदु त्वा विश्वे देवा इत्याह प्राणा वै विश्वे देवाः– [ ] **8**

5.2.2.2

प्राणैरेवैनमुद्यच्छते ऽग्ने भरन्तु चित्तिभिरित्याह यस्मा एवैनं
चित्तायोद्यच्छते तेनैवैनꣳ समर्धयति चतसृभिरा सादयति चत्वारि
छन्दाꣳसि छन्दोभिरेवा–तिच्छन्दसोत्तमया वर्ष्म वा एषा छन्दसां
ँयदतिच्छन्दा वर्ष्मैवैनꣳ समानानां करोति सद्वती भवति
सत्त्वमेवैनं गमयति प्रेदग्ने ज्योतिष्मान्– [ ] **9**

5.2.2.3

याहीत्याह ज्योतिरेवास्मिन् दधाति तनुवा वा एष हिनस्ति यꣳ
हिनस्ति मा हिꣳसीस्तनुवा प्रजा इत्याह प्रजाभ्य एवैनꣳ शमयति
रक्षाꣳसि वा एतद्–यज्ञꣳ सचन्ते यदन उथ्सर्ज–त्यक्रन्ददित्यन्वाह

रक्षसामपहत्या अनसा वहन्–त्यपचिति–मेवास्मिन् दधाति
तस्मादनस्वी च रथी चातिथीना–मपचिततमा –[ ] **10**

5.2.2.4

वपचितिमान् भवति य एवं ँवेद समिधाऽग्निं दुवस्यतेति
घृतानुषिक्तामवसिते समिधमा दधाति यथाऽतिथय आगताय
सर्पिष्वदातिथ्यं क्रियते तादृगेव तद्–गायत्रिया ब्राह्मणस्य गायत्रो हि
ब्राह्मणस्त्रिष्टुभा राजन्यस्य त्रैष्टुभो हि राजन्यो ऽफ्सु भस्म प्र
वेशयत्यफ्सुयोनिर्वा अग्निः स्वामेवैनं ँयोनिं गमयति तिसृभिः
प्रवेशयति त्रिवृद्वा –[ ] **11**

5.2.2.5

अग्नि–र्यावानेवाऽग्निस्तं प्रतिष्ठां गमयति परा वा एषोऽग्निं
ँवपति योऽफ्सु भस्म प्रवेशयति ज्योतिष्मतीभ्या–मव दधाति
ज्योतिरेवाऽस्मिन् दधाति द्वाभ्यां प्रतिष्ठित्यै परा वा एष प्रजां पशून्
वपति योऽफ्सु भस्म प्रवेशयति पुनरूर्जा सह रय्येति पुनरुदैति
प्रजामेव पशूनात्मन् धत्ते पुनस्त्वाऽऽदित्या– [ ] **12**

5.2.2.6

रुद्रा वसवः समिन्धता–मित्याहैता वा एतं देवता अग्रे समैन्धत
ताभिरेवैनꣳ समिन्धे बोधा स बोधीत्युप तिष्ठते बोधयत्येवैनं
तस्माथ् सुप्त्वा प्रजाः प्रबुध्यन्ते यथास्थानमुप तिष्ठते तस्माद्–
यथास्थानं पशवः पुनरेत्योप तिष्ठन्ते । **13**

(वै विश्वे देवा – ज्योतिष्मा – नपचिततमौ – त्रिवृद्वा – आदित्या – द्विचत्वारिꣳशच्च) (A2)

5.2.3.1

यावती वै पृथिवी तस्यै यम आधिपत्यं परीयाय यो वै यमं
देवयजनमस्या अनिर्याच्याऽग्निं चिनुते यमायैनꣳ
स चिनुतेऽपेते–त्यध्यवसाययति यममेव देवयजनमस्यै निर्याच्या–
ऽऽत्मनेऽग्निं चिनुत इष्वग्रेण वा अस्या अनामृत–मिच्छन्तो नाविन्दन्
ते देवा एतद्–यजुरपश्यन्नपेतेति यदेतेना–ध्यवसाययत्य– [ ] **14**

5.2.3.2

–नामृत एवाग्निं चिनुत उद्धन्ति यदेवास्या अमेध्यं तदप
हन्त्यपोऽवोक्षति शान्त्यै सिकता नि वपत्येतद्वा अग्नेर्वैश्वानरस्य

रूपꣳ रूपेणैव वैश्वानरमव रुन्ध ऊषान् निवपति पुष्टिर्वा एषा
प्रजननं ँयदूषाः पुष्ट्यामेव प्रजननेऽग्निं चिनुतेऽथो संज्ञान एव
संज्ञानꣳ ह्येतत् –[ ] **15**

5.2.3.3

पशूनां ँयदूषा द्यावापृथिवी सहाऽऽस्तां ते वियती अब्रूतामस्त्वेव नौ
सह यज्ञियमिति यदमुष्या यज्ञियमासीत् तदस्यामदधात् त ऊषा
अभवन् यदस्या यज्ञियमासीत् तदमुष्यामदधात् तददश्चन्द्रमसि
कृष्णमूषान् निवपन्नदो ध्यायेद् द्यावापृथिव्योरेव यज्ञियेऽग्निं चिनुते
ऽयꣳ सो अग्निरिति विश्वामित्रस्य –[ ] **16**

5.2.3.4

सूक्तं भवत्येतेन वै विश्वामित्रोऽग्नेः प्रियं धामा ऽवारुन्धाग्नेरेवैतेन प्रियं
धामाव रुन्धे छन्दोभिर्वै देवाः सुवर्गं ँलोकमायन् चतस्रः प्राचीरुप
दधाति चत्वारि छन्दाꣳसि छन्दोभिरेव तद्–यजमानः सुवर्गं
ँलोकमेति तेषाꣳ सुवर्गं ँलोकं ँयतां दिशः समव्लीयन्त ते द्वे
पुरस्ताथ् समीची उपादधत द्वे –[ ] **17**

5.2.3.5

पश्चाथ् समीची ताभिर्वै तेदिशोऽदृꣳहन् यद्द्वे पुरस्ताथ् समीची
उपदधाति द्वे पश्चाथ् समीची दिशां ँविधृत्या अथो पशवो वै
छन्दाꣳसि पशूनेवास्मै समीचो दधात्यष्टावुप दधात्यष्टाक्षरा गायत्री
गायत्रोऽग्नि–र्यावानेवाग्निस्तं चिनुतेऽष्टावुप दधात्यष्टाक्षरा गायत्री
गायत्री सुवर्गं ँलोकमञ्जसा वेद सुवर्गस्य लोकस्य –[ ] **18**

5.2.3.6

प्रज्ञात्यै त्रयोदश लोकंपृणा उप दधात्येकविꣳशतिः संपद्यन्ते
प्रतिष्ठा वा एकविꣳशः प्रतिष्ठा गार्.हपत्य एकविꣳशस्यैव
प्रतिष्ठां गार्.हपत्यमनु प्रति तिष्ठति प्रत्यग्निं चिक्यानस्तिष्ठति य एवं
ँवेद पञ्चचितीकं चिन्वीत प्रथमं चिन्वानः पाङ्क्तो यज्ञः पाङ्क्ताः
पशवो यज्ञमेव पशूनव रुन्धे त्रिचितीकं चिन्वीत द्वितीयं
चिन्वानस्त्रय इमे लोका एष्वेव लोकेषु – [ ] **19**

5.2.3.7

प्रतितिष्ठ्–त्येकचितीकं चिन्वीत तृतीयं चिन्वान एकधा वै सुवर्गो लोक एकवृतैव सुवर्गं ँलोकमेति पुरीषेणाभ्यूहति तस्मान्माꣳ सेनास्थि छन्नं न दुश्चर्मा भवति य एवं ँवेद पञ्च चितयो भवन्ति पञ्चभिः पुरीषैरभ्यूहति दश संपद्यन्ते दशाक्षरा विराडन्नं ँविराड् विराज्येवाऽन्नाद्ये प्रतितिष्ठति । **20**

(अध्यवसाययति – ह्येत – द्विश्वामित्रस्या – दधत द्वे – लोकस्य – लोकेषु –सप्तचत्वारिꣳशच्च) (A3)

5.2.4.1

वि वा एतौ द्विषाते यश्च पुराऽग्निर्यश्चोखायाꣳ समितमिति चतसृभिः सं निवपति चत्वारि छन्दाꣳसि छन्दाꣳसि खलु वा अग्नेः प्रिया तनूः प्रिययैवैनौ तनुवा सꣳ शास्ति समितमित्याह तस्माद्ब्रह्मणा क्षत्रꣳ समेति यथ्सं न्युप्य विहरति तस्माद्ब्रह्मणा क्षत्रं ँव्येत्यृतुभि– [ ] **21**

5.2.4.2

–र्वा एतं दीक्षयन्ति स ऋतुभिरेव विमुच्यो मातेव पुत्रं पृथिवी
पुरीष्यमित्याह–र्तुभिरेवैनं दीक्षयित्वर्तुभिर्वि मुञ्चति वैश्वानर्या शिक्यमा
दत्ते स्वदयत्येवैन–न्नैर्.ऋतीः कृष्णा–स्तिस्र–स्तुषपक्वा भवन्ति
निर्.ऋत्यै वा एतद्–भागधेयं यँत् तुषा निर्.ऋत्यै रूपं कृष्णꣳ रूपेणैव
निर्.ऋतिं निरवदयत इमां दिशं यँन्त्येषा –[ ] **22**

5.2.4.3

वै निर्.ऋत्यै दिक् स्वायामेव दिशि निर्.ऋतिं निरवदयते स्वकृत इरिण
उप दधाति प्रदरे वैतद्वै निर्.ऋत्या आयतनꣳ स्व एवाऽऽ*यतने
निर्.ऋतिं निरवदयते शिक्यमभ्युप दधाति नैर्.ऋतो वै पाशः
साक्षादेवैनं निर्.ऋतिपाशान्–मुञ्चति तिस्र उप दधाति त्रेधाविहितो वै
पुरुषो यावानेव पुरुषस्तस्मान्–निर्.ऋतिमव यजते पराचीरुप–[] **23**

5.2.4.4

दधाति पराचीमेवास्मान्–निर्.ऋतिं प्रणुदते ऽप्रतीक्षमा यन्ति
निर्.ऋत्या अन्तर्.हित्यै मार्जयित्वोप तिष्ठन्ते मेध्यत्वाय गार्.हपत्यमुप

तिष्ठन्ते निर्.ऋति लोक एव चरित्वा पूता देवलोकमुपावर्तन्त
एकयोप तिष्ठन्त एकधैव यजमाने वीर्यं दधति निवेशनः सङ्गमनो
वसूनामित्याह प्रजा वै पशवो वसु प्रजयैवैनं पशुभिः
समर्धयन्ति । **24**

(ऋतुभि – रेषा– पराचीरुपा – ष्टाचत्वारिꣳशच्च) (A4)

5.2.5.1

पुरुषमात्रेण वि मिमीते यज्ञेन वै पुरुषः संमितो यज्ञपरुषैवैनं
ँविमिमीते यावान् पुरुष ऊर्ध्वबाहुस्तावान् भवत्येतावद्वै पुरुषे वीर्यं
ँवीर्येणैवैनं ँवि मिमीते पक्षी भवति न ह्यपक्षः पतितु–मर्.हत्यरत्निना
पक्षौ द्राघीयाꣳसौ भवतस्तस्मात् पक्षप्रवयाꣳसि वयाꣳसि
व्याममात्रौ पक्षौ च पुच्छं च भवत्येतावद्वै पुरुषे वीर्यं –[ ] **25**

5.2.5.2

ँवीर्यसंमितो वेणुना वि मिमीत आग्नेयो वै वेणुः सयोनित्वाय यजुषा
युनक्ति यजुषा कृषति व्यावृत्त्यै षड्गवेन कृषति षड् वा ऋतव
ऋतुभिरेवैनं कृषति यद् द्वादशगवेन सँवथ्सरेणैवे यं ँवा

अग्ने–रतिदाहादबिभेथ् सैतद् द्विगुणमपश्यत् कृष्टं चाकृष्टं च ततो
वा इमां नाऽत्यदहद्यत् कृष्टं चाकृष्टं च – [ ] **26**

5.2.5.3

भवत्यस्या अनतिदाहाय द्विगुणं त्वा अग्नि–मुद्यन्तु–मर्.हतीत्याहुर्यत्
कृष्टं चाकृष्टं च भवत्यग्नेरुद्यत्या एतावन्तो वै पशवो द्विपादश्च
चतुष्पादश्च तान् यत् प्राच उथ्सृजेद्–रुद्रायापि दध्याद्–यद्–दक्षिणा
पितृभ्यो निधुवेद्यत् प्रतीचो रक्षाᳬसि हन्युरुदीच उथ्सृजत्येषा वै
देवमनुष्याणाᳬ शान्ता दिक् – [ ] **27**

5.2.5.4

तामेवैनाननूथ् सृजत्यथो खल्विमां दिशमुथ् सृजत्यसौ वा आदित्यः
प्राणः प्राणमेवैना–ननूथ्सृजति दक्षिणा पर्यावर्तन्ते स्वमेव वीर्यमनु
पर्यावर्तन्ते तस्माद्–दक्षिणोऽर्ध आत्मनो वीर्यावत्तरोऽथो
आदित्यस्यैवाऽऽ*वृतमनु पर्यावर्तन्ते तस्मात् पराञ्चः पशवो वि
तिष्ठन्ते प्रत्यञ्च आ वर्तन्ते तिस्रस्तिस्रः सीताः – [ ] **28**

5.2.5.5

कृषति त्रिवृतमेव यज्ञमुखे वि यातयत्योषधीर्वपति ब्रह्मणाऽन्नमव रुन्धे
ऽर्केऽर्कश्चीयते चतुर्दशभिर्वपति सप्त ग्राम्या ओषधयः सप्ताऽऽरण्या
उभयीषामवरुद्ध्या अन्नस्यान्नस्य वपत्यन्नस्या–न्नस्यावरुद्ध्यै कृष्टे
वपति कृष्टे ह्योषधयः प्रतितिष्ठन्त्यनुसीतं वपति प्रजात्यै द्वादशसु
सीतासु वपति द्वादश मासाः सँवथ्सरः सँवथ्सरेणैवास्मा
अन्नं पचति यदग्निचि – [ ] **29**

5.2.5.6

–दनवरुद्धस्या–श्नीयादव–रुद्धेन व्यृध्येत ये वनस्पतीनां फलग्रहय–
स्तानिध्मेऽपि प्रोक्षे–दनवरुद्धस्या–वरुद्ध्यै दिग्भ्यो लोष्टान्थ्
समस्यति दिशामेव वीर्यमवरुध्य दिशां वीर्येऽग्निं चिनुते यं
द्विष्याद्–यत्र स स्यात् तस्यै दिशो लोष्टमा हरेदिष–मूर्जमहमित आ
दद इतीषमेवोर्जं तस्यै दिशोऽव ( ) रुन्धे क्षोधुको भवति यस्तस्यां
दिशि भवत्युत्तरवेदिमुप वपत्युत्तरवेद्या ह्यग्निश्चीयते ऽथो पशवो वा
उत्तरवेदिः पशूनेवाव रुन्धेऽथो यज्ञपरुषोऽनन्तरित्यै । **30**

(च भवत्येतावद्वै पुरुषे वीर्यं – यँत्कृष्टञ्चाऽकृष्टञ्च – दिख्–सीता – अग्निचि – दव – पञ्चविꣳशतिश्च) (A5)

5.2.6.1

अग्ने तव श्रवो वय इति सिकता नि वपत्येतद्वा अग्नेर्वैश्वानरस्य सूक्तꣳ सूक्तेनैव वैश्वानरमव रुन्धे षड्भिर्नि वपति षड्वा ऋतवः सँवथ्सरः सँवथ्सरोऽग्निर्वैश्वानरः साक्षादेव वैश्वानरमव रुन्धे समुद्रं वै नामैतच्छन्दः समुद्रमनु प्रजाः प्रजायन्ते यदेतेन सिकता नि वपति प्रजानां प्रजननायेन्द्रो – [ ] **31**

5.2.6.2

वृत्राय वज्रं प्राहरथ् स त्रेधा व्यभवथ् स्फ्यस्तृतीयꣳ रथस्तृतीयं यूपस्तृतीयं येऽन्तः शरा अशीर्यन्त ताः शर्करा अभवन् तच्छर्कराणाꣳ शर्करत्वं वज्रो वै शर्कराः पशुरग्नि–र्यच्छर्कराभिरग्निं परिमिनोति वज्रेणैवास्मै पशून् परि गृह्णाति तस्माद्–वज्रेण पशवः परिगृहीतास्तस्माथ् स्थेयानस्थेयसो नोप हरते त्रिसप्ताभिः पशुकामस्य– [ ] **32**

5.2.6.3

परि मिनुयाथ् सप्त वै शीर्.षण्याः प्राणाः प्राणाः पशवः प्राणैरेवास्मै पशूनव रुन्धे त्रिणवाभि-भ्रातृव्यवत-स्त्रिवृतमेव वज्रꣳ संभृत्य भ्रातृव्याय प्रहरति स्तृत्या अपरिमिताभिः परि मिनुया-दपरिमितस्या-वरुद्ध्यै यं कामयेतापशुः स्यादित्यपरिमित्य तस्य शर्कराः सिकता व्यूहेदपरिगृहीत एवास्य विषूचीनꣳ रेतः परा सिञ्चत्यपशुरेव भवति – [ ] **33**

5.2.6.4

यं कामयेत पशुमान्थ् स्यादिति परिमित्य तस्य शर्कराः सिकता व्यूहेत् परिगृहीत एवास्मै समीचीनꣳ रेतः सिञ्चति पशुमानेव भवति सौम्या व्यूहति सोमो वै रेतोधा रेत एव तद्-दधाति गायत्रिया ब्राह्मणस्य गायत्रो हि ब्राह्मण-स्त्रिष्टुभा राजन्यस्य त्रैष्टुभो हि राजन्यः शम्युं बार्.हस्पत्यं मेधो नोपानमथ् सोऽग्निं प्राऽविशथ् – [ ] **34**

5.2.6.5

सोऽग्नेः कृष्णो रूपं कृत्वोदायत सोऽश्वं प्राऽविशथ् सोऽश्वस्या –
वान्तरशफो–भवद्–यदश्वमाक्रमयति य एव मेधोऽश्वं प्राऽविशत्
तमेवाव रुन्धे प्रजापतिनाऽग्निश्चेतव्य इत्याहुः प्राजापत्योऽश्वो
यदश्वमाक्रमयति प्रजापतिनैवाऽग्निं चिनुते पुष्करपर्णमुप दधाति योनिर्वा
अग्नेः पुष्करपर्णꣳ सयोनि– ( ) –मेवाग्निं चिनुते ऽपां पृष्ठमसीत्युप
दधात्यपां ँवा एतत् पृष्ठं ँयत् पुष्करपर्णꣳ रूपेणैवैनदुप दधाति । **35**

(इन्द्रः – पशुकामस्य – भवत्य – विशथ् – सयोनिं –
ँविꣳशतिश्च) (A6)

5.2.7.1

ब्रह्म जज्ञानमिति रुक्ममुप दधाति ब्रह्ममुखा वै प्रजापतिः प्रजा
असृजत ब्रह्ममुखा एव तत् प्रजा यजमानः सृजते ब्रह्म जज्ञानमित्याह
तस्माद्ब्राह्मणो मुख्यो मुख्यो भवति य एवं ँवेद ब्रह्मवादिनो वदन्ति न
पृथिव्यां नान्तरिक्षे न दिव्यग्निश्चेतव्य इति यत् पृथिव्यां चिन्वीत
पृथिवीꣳ शुचाऽर्पयेन्नौषधयो न वनस्पतयः– [ ] **36**

5.2.7.2

प्र जायेरन् यदन्तरिक्षे चिन्वीतान्तरिक्षꣳ शुचाऽर्पयेन्न वयाꣳसि प्र
जायेरन् यद्–दिवि चिन्वीत दिवꣳ शुचाऽर्पयेन्न पर्जन्यो
वर्.षेदुक्ममुप दधात्यमृतं वै हिरण्यममृत एवाग्निं चिनुते प्रजात्यै
हिरण्मयं पुरुषमुप दधाति यजमानलोकस्य विधृत्यै यदिष्टकाया
आतृण्णमनूपदध्यात् पशूनां च यजमानस्य च प्राणमपि
दध्याद् दक्षिणतः– [ ] **37**

5.2.7.3

प्राञ्चमुप दधाति दाधार यजमानलोकं न पशूनां च यजमानस्य च
प्राणमपि दधात्यथो खल्विष्टकाया आतृण्णमनूप दधाति प्राणानामुथ्सृष्ट्यै
द्रफ्सश्चस्कन्देत्यभि मृशति होत्रास्वेवैनं प्रतिष्ठापयति स्रुचावुप
दधात्याज्यस्य पूर्णां कार्ष्मर्यमयीं दद्ध्नः पूर्णा–मौदुंबरीमियं वै
कार्ष्मर्यमय्यसावौ–दुंबरीमे एवोप धत्ते – [ ] **38**

5.2.7.4

तूष्णीमुप दधाति न हीमे यजुषाऽऽप्तुमर्.हति दक्षिणां कार्ष्मर्यमयी –
मुत्तरामौ–दुम्बरीं तस्मादस्या असावुत्तरा ऽऽज्यस्य पूर्णां कार्ष्मर्यमयीं
ँवज्रो वा आज्यं ँवज्रः कार्ष्मर्यो वज्रेणैव यज्ञस्य दक्षिणतो
रक्षा७स्यप हन्ति दध्नः पूर्णामौदुम्बरीं पशवो वै दध्यूर्गुदुम्बरः
पशुष्वेवोर्जं दधाति पूर्णो उप दधाति पूर्णो एवैन–[ ] **39**

5.2.7.5

ममुष्मिन् ँलोक उपतिष्ठेते विराज्यग्निश्चेतव्य इत्याहुः स्रुग्वै
विराड्यथ् स्रुचावुपदधाति विराज्येवाग्निं चिनुते यज्ञमुखेयज्ञमुखे वै
क्रियमाणे यज्ञ७् रक्षा७्सि जिघा७्सन्ति यज्ञमुख७् रुक्मो यद्–
रुक्मं ँव्याघारयति यज्ञमुखादेव रक्षा७स्यप हन्ति पञ्चभिर्व्याघारयति
पाङ्क्तो यज्ञो यावानेव यज्ञस्तस्माद्–रक्षा७स्यप हन्त्यक्ष्णयाव्या घारयति
तस्मादक्ष्णया ( ) पशवोऽङ्गानि प्र हरन्ति प्रतिष्ठित्यै । **40** ***(वनस्पतयो–
दक्षिणतो– धत्त– एनं– तस्मा दक्ष्णया– पञ्च च) (A7)***

5.2.8.1

स्वयमातृण्णामुप दधातीयं वै स्वयमातृण्णेमामेवोप धत्ते

ऽश्वमुप घ्रापयति प्राणमेवास्यां दधात्यथो प्राजापत्यो वा अश्वः

प्रजापतिनैवाऽग्निं चिनुते प्रथमेष्टकोपधीयमाना पशूनां च

यजमानस्य च प्राणमपि दधाति स्वयमातृण्णा भवति

प्राणानामुथ्सृष्ट्या अथो सुवर्गस्य लोकस्यानुख्यात्या

अग्नावग्निश्चेतव्य इत्याहुरेष वा – [ ] **41**

5.2.8.2

अग्निर्वैश्वानरो यद्ब्राह्मणस्तस्मै प्रथमामिष्टकां यजुष्कृतां प्रयच्छेत्

तां ब्राह्मणश्चोप दध्याता–मग्नावेव तदग्निं चिनुत ईश्वरो वा एष

आर्तिमार्तोर्यो–ऽविद्वानिष्टका–मुपदधाति त्रीन् वरान् दद्यात्

त्रयो वै प्राणाः प्राणानाꣳ स्पृत्यै द्वावेव देयौ द्वौ हि प्राणावेक एव

देय एको हि प्राणः पशु – [ ] **42**

5.2.8.3

–र्वा एष यदग्निर्न खलु वै पशव आयवसे रमन्ते दूर्वेष्टकामुप
दधाति पशूनां धृत्यै द्वाभ्यां प्रतिष्ठित्यै काण्डात् काण्डात्
प्ररोहन्तीत्याह काण्डेनकाण्डेन ह्येषा प्रतितिष्ठत्येवा नो दूर्वे प्रतनु
सहस्रेण शतेन चेत्याह साहस्रः प्रजापतिः प्रजापतेराप्त्यै देवलक्ष्मं
वै त्र्यालिखिता तामुत्तरलक्ष्माणं देवा उपादधता–धरलक्ष्माण–
मसुरा यं – [ ] **43**

5.2.8.4

कामयेत वसीयान्थ् स्यादित्युत्तरलक्ष्माणं तस्योप दध्याद्–वसीयानेव
भवति यं कामयेत पापीयान्थ् स्यादित्यधरलक्ष्माणं तस्योप
दध्यादसुरयोनि–मेवैनमनु परा भावयति पापीयान् भवति त्र्यालिखिता
भवतीमे वै लोकास्त्र्यालिखितैभ्य एव लोकेभ्यो भ्रातृव्यमन्तरेत्यङ्गिरसः
सुवर्गं लोकं यतः पुरोडाशः कूर्मो भूत्वाऽनु प्रासर्प– [ ] **44**

5.2.8.5

–द्यत् कूर्ममुपदधाति यथा क्षेत्रविदञ्जसा नयत्येवमेवैनं कूर्मः
सुवर्गं ँलोकमञ्जसा नयति मेधो वा एष पशूनां ँयत् कूर्मो यत्
कूर्ममुप दधाति स्वमेव मेधं पश्यन्तः पशव उप तिष्ठन्ते श्मशानं ँवा
एतत् क्रियते यन्मृतानां पशूना७ँ शीर्.षाण्युपधीयन्ते यज्जीवन्तं
कूर्ममुप दधाति तेनाश्मशानचिद्वास्तव्यो वा एष यत् –[ ] **45**

5.2.8.6

कूर्मो मधु वाता ऋतायत इति दध्ना मधुमिश्रेणाभ्यनक्ति स्वदयत्येवैनं
ग्राम्यं ँवा एतदन्नं ँयद्–दध्यारण्यं मधु यद्दध्ना मधुमिश्रेणा
भ्यनक्त्युभयस्या ऽवरुद्ध्यै मही द्यौः पृथिवी च न इत्याहा
ऽऽभ्यामेवैनमुभयतः परिगृह्णाति प्राञ्चमुप दधाति सुवर्गस्य लोकस्य
समष्ट्यै पुरस्तात् प्रत्यञ्चमुप दधाति तस्मात् – [ ] **46**

5.2.8.7

पुरस्तात् प्रत्यञ्चः पशवो मेधमुप तिष्ठन्ते यो वा अपनाभिमग्निं
चिनुते यजमानस्य नाभिमनु प्रविशति स एनमीश्वरो

हिꣳसितोरुलूखलमुप दधात्येषा वा अग्नेर्नाभिः सनाभिमेवाऽग्निं चिनुते हिꣳसाया औदुम्बरं भवत्यूर्ग्वा उदुम्बर ऊर्जमेवाव रुन्धे मध्यत उप दधाति मध्यत एवास्मा ऊर्जं दधाति तस्मान्–( )–मध्यत ऊर्जा भुञ्जत इयद्–भवति प्रजापतिना यज्ञमुखेन संमितमव हन्त्यन्नमेवाक–र्वैष्णव्यर्चोप दधाति विष्णुर्वै यज्ञो वैष्णवा वनस्पतयो यज्ञ एव यज्ञं प्रतिष्ठापयति । **47**

(एष वै – पशु – र्य – मसर्प – देष यत् – तस्मात् – तस्माथ् – सप्तविꣳशतिश्च) (A8)

5.2.9.1

एषां ँवा एतल्लोकानां ज्योतिः सम्भृतं ँयदुखा यदुखा–मुपदधात्येभ्य एव लोकेभ्यो ज्योतिरव रुन्धे मध्यत उप दधाति मध्यत एवास्मै ज्योतिर्दधाति तस्मान्मध्यतो ज्योतिरुपाऽऽस्महे सिकताभिः पूरयत्येतद्वा अग्नेर्वैश्वानरस्य रूपꣳ रूपेणैव वैश्वानरमव रुन्धे यं कामयेत क्षोधुकः स्यादित्यूनां तस्योप– [ ] **48**

5.2.9.2

दध्यात् क्षौधुक एव भवति यं कामयेता-नुपदस्य-दन्नमद्यादिति पूर्णां
तस्योप दध्यादनुपदस्य-देवान्नमत्ति सहस्रं वै प्रति पुरुषः पशूनां
यच्छति सहस्रमन्ये पशवो मध्ये पुरुषशीर्.षमुप दधाति
सवीर्यत्वायो-खायामपि दधाति प्रतिष्ठामेवैनद्-गमयति व्यृद्धं वा
एतत् प्राणैरमेध्यं यत् पुरुषशीर्.षममृतं खलु वै प्राणा - [ ] **49**

5.2.9.3

अमृतꣳ हिरण्यं प्राणेषु हिरण्यशल्कान् प्रत्यस्यति प्रतिष्ठामेवैनद्-
गमयित्वा प्राणैः समर्धयति दध्ना मधुमिश्रेण पूरयति मध्व्योऽसानीति
शृतातङ्क्येन मेध्यत्वाय ग्राम्यं वा एतदन्नं यद्-दध्यारण्यं मधु यद्दध्ना
मधुमिश्रेण पूरयत्युभयस्या-वरुद्ध्यै पशुशीर्.षाण्युप दधाति पशवो
वै पशुशीर्.षाणि पशूनेवाव रुन्धे यं कामयेतापशुः स्यादिति-[ ] **50**

5.2.9.4

विषूचीनानि तस्योप दद्ध्याद्-विषूच एवास्मात् पशून् दधात्यपशुरेव
भवति यं कामयेत पशुमान्थ्-स्यादिति समीचीनानि तस्योप दध्याथ्

समीच एवास्मै पशून् दधाति पशुमानेव भवति पुरस्तात्
प्रतीचीनमश्वस्योप दधाति पश्चात् प्राचीनमृषभस्या-पशवो वा अन्ये
गो अश्वेभ्यः पशवो गो अश्वानेवास्मै समीचो दधात्ये-तावन्तो वै
पशवो - [ ] **51**

5.2.9.4

द्विपादश्च चतुष्पादश्च तान् वा एतदग्नौ प्रदधाति यत् पशुशीर्.षाण्युप -
दधात्य-मुमारण्यमनु ते दिशामीत्याह ग्राम्येभ्य एव पशुभ्य आरण्यान्
पशूञ्छुचमनूत्सृजति तस्माथ् समावत् पशूनां प्रजायमानाना-मारण्याः
पशवः कनीया७्सः शुचा ह्यृताः सर्पशीर्.षमुप दधाति यैव सर्पे
त्विषिस्तामेवाव रुन्धे- [ ] **52**

5.2.9.5

यथ् समीचीनं पशुशीर्.षैरुप दध्याद् ग्राम्यान् पशून् द७्शुकाः
स्युर्यद्-विषूचीन-मारण्यान् यजुरेव वदेदव तां त्विषि७् रुन्धे या सर्पे
न ग्राम्यान् पशून् हिनस्ति नाऽऽ*रण्यानथो खलूपधेयमेव यदुपदधाति
तेन तां त्विषिमव रुन्धे या सर्पे यद्-यजुर्वदति तेन शान्तं । **53**

(ऊनान्तस्योप – प्राणाः – स्यादिति – वै पशवो – रुन्धे – चतुश्चत्वारिꣳशच्च) (A9)

5.2.10.1

पशुर्वा एष यदग्निर्योनिः खलु वा एषा पशोर्वि क्रियते यत्
प्राचीनमैष्टकाद्–यजुः क्रियते रेतोऽपस्या अपस्या उप दधाति
योनावेव रेतो दधाति पञ्चोप दधाति पाङ्क्ताः पशवः पशूनेवास्मै
प्रजनयति पञ्च दक्षिणतो वज्रो वा अपस्या वज्रेणैव यज्ञस्य
दक्षिणतो रक्षाꣳस्यप हन्ति पञ्च पश्चात् – [ ] **54**

5.2.10.2

प्राचीरुप दधाति पश्चाद्वै प्राचीनꣳ रेतो धीयते पश्चादेवास्मै प्राचीनꣳ
रेतो दधाति पञ्च पुरस्तात् प्रतीचीरुप दधाति पञ्च पश्चात्
प्राचीस्तस्मात् प्राचीनꣳ रेतो धीयते प्रतीचीः प्रजा जायन्ते
पञ्चोत्तरतः छन्दस्याः पशवो वै छन्दस्याः पशूनेव प्रजातान्थ्
स्वमायतनमभि पर्यूहत इयं ँवा अग्ने–रतिदाहादबिभेथ् सैता–[ ]**55**

5.2.10.3

अपस्या अपश्यत् ता उपाधत्त ततो वा इमां नात्यदहद्–यदपस्या उपदधात्यस्या अनतिदाहायोवाच हेयमददिथ् स ब्रह्मणाऽन्नं ँयस्यैता उपधीयान्तै य उ चैना एवँवे ददिति प्राणभृत उप दधाति रेतस्येव प्राणान् दधाति तस्माद्–वदन् प्राणन् पश्यञ्छृण्वन् पशुर्जायते ऽयं पुरो – [ ] **56**

5.2.10.4

भुव इति पुरस्तादुप दधाति प्राणमेवैताभि–र्दाधाराऽयं दक्षिणा विश्वकर्मेति दक्षिणतो मन एवैताभिर्दाधारायं पश्चाद्–विश्वव्यचा इति पश्चा–च्चक्षुरेवैताभि–र्दाधारेद–मुत्तराथ् सुवरित्युत्तरतः श्रोत्रमेवैताभि–र्दाधारेयमुपरि मतिरित्युपरिष्टाद्–वाचमेवैताभि–र्दाधार दशदशोप दधाति सवीर्यत्वायाक्ष्णयो– [ ] **57**

5.2.10.5

–प दधाति तस्मादक्ष्णया पशवोऽङ्गानि प्रहरन्ति प्रतिष्ठित्यै याः प्राचीस्ताभि–र्वसिष्ठ आध्नोद्या दक्षिणा ताभिर्भरद्वाजो याः

प्रतीचीस्ताभि–र्विश्वामित्रो या उदीचीस्ताभि–र्जमदग्निर्या ऊर्ध्वास्ताभि–
र्विश्वकर्मा य एवमेतासामृद्धिं ँवेदर्ध्नोत्येव य आसामेवं बन्धुतां ँवेद
बन्धुमान् भवति य आसामेवं क्लृप्तिं ँवेद कल्पते– [ ] **58**

5.2.10.6

ऽस्मै य आसामेवमायतनं ँवेदाऽऽ*यतनवान् भवति य आसामेवं
प्रतिष्ठां ँवेद प्रत्येव तिष्ठति प्राणभृत उपधाय सँयत उप दधाति
प्राणानेवा ऽस्मिन् धित्वा सँयद्भिः सँयच्छति तथ् सँयताᳬ
सँयत्त्वमथो प्राण एवापानं दधाति तस्मात् प्राणापानौ सं चरतो
विषूचीरुप दधाति तस्माद्–विष्वञ्चौ प्राणापानौ यद्वा
अग्नेरसँयत– [ ] **59**

5.2.10.7

–मसुवर्ग्यमस्य तथ् सुवर्ग्योऽग्निर्यथ् सँयत उप दधाति समेवैनं
ँयच्छति सुवर्ग्यमेवाक–स्त्र्यविर्वयः कृतमयानामित्याह
वयोभिरेवायानव रुन्धे ऽयैर्वयाᳬसि सर्वतो वायुमतीर्भवन्ति
तस्मादयᳬ सर्वतः पवते । **60**

(पश्चा – देताः – पुरो – ऽक्ष्णया – कल्पते – ऽसं यतं – पञ्चत्रिꣳशच्च) (A10)

5.2.11.1

गायत्री त्रिष्टुब् जगत्यनुष्टुप् पङ्क्त्या सह ।
बृहत्युष्णिहा ककुथ् सूचीभिः शिम्यन्तु त्वा ।
द्विपदा या चतुष्पदा त्रिपदा याच षट्पदा ।
सछन्दा या च विच्छन्दाः सूचीभिः शिम्यन्तु त्वा ।
महानाम्नी रेवतयो विश्वा आशाः प्रसूवरीः ।
मेघ्या विद्युतो वाचः सूचीभिः शिम्यन्तु त्वा ।
रजता हरिणीः सीसा युजो युज्यन्ते कर्मभिः ।
अश्वस्य वाजिनस्त्वचि सूचीभिः शिम्यन्तु त्वा । नारी– [ ] **61**

5.2.11.2

–स्ते पत्नयो लोम विचिन्वन्तु मनीषया ।
देवानां पत्नीर्दिशः सूचीभिः शिम्यन्तु त्वा ।
कुविदङ्ग यवमन्तो यवं चिद्यथा दान्त्यनुपूर्वं वियूय ।

इहेहैषां कृणुत भोजनानि ये बर्.हिषो नमोवृक्तिं नजग्मुः । **62**

(नारी – स्त्रिꣳशच्च) *(A11)*

5.2.12.1

कस्त्वा च्छयति कस्त्वा वि शास्ति कस्ते गात्राणि शिम्यति ।

क उ ते शमिता कविः । ऋतवस्त ऋतुधा परुः शमितारो विशासतु ।

सँवथ्सरस्य धायसा शिमीभिः शिम्यन्तु त्वा ।

दैव्या अध्वर्यवस्त्वा च्छयन्तु वि च शासतु ।

गात्राणि पर्वशस्ते शिमाः कृण्वन्तु शिम्यन्तः ।

अर्धमासाः परूꣳषि ते मासाः छयन्तु शिम्यन्तः ।

अहोरात्राणि मरुतो विलिष्टꣳ – [ ] **63**

5.2.12.2

सूदयन्तु ते । पृथिवी ते ऽन्तरिक्षेण वायुश्छिद्रं भिषज्यतु ।

द्यौस्ते नक्षत्रैः सह रूपं कृणोतु साधुया ।

शं ते परेभ्यो गात्रेभ्यः शमस्त्ववरेभ्यः ।

शमस्थभ्यो मज्जभ्यः शमु ते तनुवे भुवत् । **64**

(विलिष्टं – त्रिꣳशच्च) (A12)

Prasna Korvai with starting Padams of 1 to 12 Anuvaakams :-

(विष्णुमुखा – अन्नपते – यावती – वि वै – पुरुषमात्रेणा – ऽग्ने तव श्रवो वयो – ब्रह्म जज्ञानꣳ – स्वयमातृण्णा – मेषां ँवै – पशु – गायत्री – कस्त्वा – द्वादश)

Korvai with starting Padams of 1, 11, 21 Series of Panchaatis :-

(विष्णुमुखा – अपचितिमान् – वि वा एता – वग्ने तव – स्वयमातृण्णां – ँविषूचीनानि – गायत्री – चतुष्षष्टिः)

First and Last Padam of Second Prasnam of 5th Kandam

(विष्णुमुखा – स्तनुवे भुवत्)

॥ हरिः ओं ॥

॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां पञ्चमकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः समाप्तः ॥

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः

हरिः ओं

5.3 पञ्चमकाण्डे तृतीयः प्रश्नः – चितीनां निरूपणं

5.3.1.1

उथ्सन्न यज्ञो वा एष यदग्निः किं ँवाऽहैतस्य क्रियते किं ँवा न यद्वै
यज्ञस्य क्रियमाणस्या–न्तर्यन्ति पूयति वा अस्य तदाश्विनीरुप
दधात्यश्विनौ वै देवानां भिषजौ ताभ्यामेवास्मै भेषजं करोति पञ्चोप
दधाति पाङ्क्तो यज्ञो यावानेव यज्ञस्तस्मै भेषजं करोत्यृतव्या उप
दधात्यृतूनां क्लृप्त्यै – [ ] 1

5.3.1.2

पञ्चोप दधाति पञ्च वा ऋतवो यावन्त एवर्तवस्तान् कल्पयति
समानप्रभृतयो भवन्ति समानोदर्कास्तस्माथ् समाना ऋतव एकेन
पदेन व्यावर्तन्ते तस्माद्–ऋतवो व्यावर्तन्ते प्राणभृत उप दधात्यृतुष्वेव
प्राणान् दधाति तस्माथ् समानाः सन्त ऋतवो न जीर्यन्त्यथो

प्रजनयत्येवैनानेष वै वायुर्यत् प्राणो यद्–ऋतव्या उपधाय

प्राणभृत – [ ] **2**

5.3.1.3

उपदधाति तस्माथ् सर्वानृतूननु वायुरा वरीवर्त्ति वृष्टिसनीरुप दधाति

वृष्टिमेवाव रुन्धे यदेकधोपदध्या–देकमृतुं वर्.षेदनुपरिहारꣳ सादयति

तस्माथ् सर्वानृतून् वर्.षति यत् प्राणभृत उपधाय वृष्टिसनीरुपदधाति

तस्माद्–वायुप्रच्युता दिवो वृष्टिरीर्ते पशवो वै वयस्या नानामनसः

खलु वै पशवो नानाव्रतास्तेऽप एवाभि समनसो – [ ] **3**

5.3.1.4

यं कामयेतापशुः स्यादिति वयस्यास्तस्यो–पधायापस्या उप दध्याद

संज्ञानमेवास्मै पशुभिः करोत्यपशुरेव भवति यं कामयेत

पशुमान्थ्–स्यादित्य–पस्यास्तस्योपधाय वयस्या उप दध्याथ्

संज्ञानमेवास्मै पशुभिः करोति पशुमानेव भवति चतस्रः पुरस्तादुप

दधाति तस्माच्चत्वारि चक्षुषो रूपाणि द्वे शुक्ले द्वे कृष्णे– [ ] **4**

5.3.1.5

मूर्धन्वतीर्भवन्ति तस्मात् पुरस्तान्मूर्द्धा पञ्च दक्षिणाया᳡ श्रोण्यामुप दधाति पञ्चोत्तरस्यां तस्मात् पश्चाद्-वर्.षीयान् पुरस्तात् प्रवणः पशुर्बस्तो वय इति दक्षिणेऽ᳡स उप दधाति वृष्णिर्वय इत्युत्तरेऽ᳡सावेव प्रति दधाति व्याघ्रो वय इति दक्षिणे पक्ष उप दधाति सि᳡हो वय इत्युत्तरे पक्षयोरेव वीर्यं दधाति पुरुषो वय इति ( ) मध्ये तस्मात् पुरुषः पशूनामधिपतिः । **5** *(क्लृप्त्या – उपधाय प्राणभृतः-समनसः-कृष्णो-पुरुषो वय इति – पञ्च च) (A1)*

5.3.2.1

इन्द्राग्नी अव्यथमानामिति स्वयमातृण्णामुप दधातीन्द्राग्निभ्यां ँवा इमौ लोकौ विधृतावनयो-र्लोकयो-र्विधृत्या अधृतेव वा एषा यन्मध्यमा चितिरन्तरिक्षमिव वा एषेन्द्राग्नी इत्याहेन्द्राग्नी वै देवानामोजो भृतावोजसैवैना-मन्तरिक्षे चिनुते धृत्यै स्वयमातृण्णामुप दधात्यन्तरिक्षं ँवै स्वयमातृण्णा ऽन्तरिक्षमेवोप धत्ते ऽश्वमुप- [ ] **6**

5.3.2.2

घ्रापयति प्राणमेवास्यां दधात्यथो प्राजापत्यो वा अश्वः
प्रजापतिनैवाग्निं चिनुते स्वयमातृण्णा भवति प्राणानामुथ्सृष्ट्या अथो
सुवर्गस्य लोकस्यानुख्यात्यै देवानां वै सुवर्गं लोकं यतां दिशः
समव्लीयन्त त एता दिश्या अपश्यन् ता उपादधत ताभिर्वै ते
दिशोऽदृꣳहन् यद्दिश्या उपदधाति दिशां विधृत्यै दश प्राणभृतः
पुरस्तादुप –[ ] **7**

5.3.2.3

दधाति नव वै पुरुषे प्राणा नाभिर्दशमी प्राणानेव पुरस्ताद्धत्ते तस्मात्
पुरस्तात् प्राणा ज्योतिष्मती–मुत्तमामुप दधाति तस्मात् प्राणानां
वाग्ज्योतिरुत्तमा दशोप दधाति दशाक्षरा विराड् विराट् छन्दसां
ज्योतिर्ज्योतिरेव पुरस्ताद्धत्ते तस्मात् पुरस्ताज्ज्योतिरुपा ऽऽ*स्महे
छन्दाꣳसि पशुष्वाजिमयुस्तान् बृहत्युदजयत्
तस्माद्–बार्.हताः – [ ] **8**

5.3.2.4

पशव उच्यन्ते मा छन्द इति दक्षिणत उप दधाति तस्माद्–दक्षिणा वृतो मासाः पृथिवी छन्द इति पश्चात् प्रतिष्ठित्या अग्निर्देवतेत्युत्तरत ओजो वा अग्निरोज एवोत्तरतो धत्ते तस्मादुत्तरतो ऽभिप्रयायी जयति षट्त्रिꣳशथ् संपद्यन्ते षट्त्रिꣳशदक्षरा बृहती बार्.हताः पशवो बृहत्यैवास्मै पशूनव रुन्धे बृहती छन्दसाꣳ स्वाराज्यं परीयाय यस्यैता – [ ] **9**

5.3.2.5

उपधीयन्ते गच्छति स्वाराज्यꣳ सप्त वालखिल्याः पुरस्तादुप दधाति सप्त पश्चाथ् सप्त वै शीर्.षण्याः प्राणा द्वाववाञ्चौ प्राणानाꣳ सवीर्यत्वाय मूर्धाऽसि राडिति पुरस्तादुप दधाति यन्त्री राडिति पश्चात् प्राणानेवास्मै समीचो दधाति । **10** *(अश्वमुप – पुरस्तादुप – बार्.हता – एता – श्चतुस्त्रिꣳशच्च)* *(A2)*

5.3.3.1

देवा वै यद्–यज्ञे ऽकुर्वत तदसुरा अकुर्वत ते देवा एता अक्ष्णयास्तोमीया अपश्यन् ता अन्यथा ऽनूच्या–न्यथोपादधत तदसुरा

नान्ववायन् ततो देवा अभवन् पराऽसुरा यदक्ष्णयास्तोमीया अन्यथा
ऽनूच्यान्यथोप दधाति भ्रातृव्याभिभूत्यै भवत्यात्मना पराऽस्य भ्रातृव्यो
भवत्या-शुस्त्रिवृदिति पुरस्तादुप दधाति यज्ञमुखं वै त्रिवृ -[ ] **11**

5.3.3.2

-द्यज्ञमुखमेव पुरस्ताद्वि यातयति व्योम सप्तदश इति दक्षिणतो ऽन्नं वै
व्योमाऽन्नꣳ सप्तदशोऽन्नमेव दक्षिणतो धत्ते तस्माद्-दक्षिणेनान्नमद्यते
धरुण एकविꣳश इति पश्चात् प्रतिष्ठा वा एकविꣳशः प्रतिष्ठित्यै भान्तः
पञ्चदश इत्युत्तरत ओजो वै भान्त ओजः पञ्चदश ओज एवोत्तरतो
धत्ते तस्मादुत्तरतो ऽभिप्रयायी जयति प्रतूर्तिरष्टादश इति पुरस्ता- [ ] **12**

5.3.3.3

-दुप दधाति द्वौ त्रिवृतावभिपूर्वं यज्ञमुखे वि यातयत्यभिवर्तः
सविꣳश इति दक्षिणतोऽन्नं वा अभिवर्तोऽन्नꣳ सविꣳशोऽन्नमेव
दक्षिणतो धत्ते तस्माद्-दक्षिणेनान्नमद्यते वर्चो द्वाविꣳश इति
पश्चाद्-यद्-विꣳशतिर्द्वे तेन विराजौ यद् द्वे प्रतिष्ठा तेन विराजोरेवा -
भिपूर्वमन्नाद्ये प्रतितिष्ठति तपो नवदश इत्युत्तर तस्माथ् सव्यो-[ ] **13**

5.3.3.4

हस्तयोस्तपस्वितरो योनिश्चतुर्विꣳश इति पुरस्तादुप दधाति
चतुर्विꣳशत्यक्षरा गायत्री गायत्री यज्ञमुखं ँयज्ञमुखमेव पुरस्ताद्-
वियातयति गर्भाः पञ्चविꣳश इति दक्षिणतोऽन्नं ँवै गर्भा अन्नं
पञ्चविꣳशोन्नमेव दक्षिणतो धत्ते तस्माद् दक्षिणेनान्नमद्यत
ओजस्त्रिणव इति पश्चादिमे वै लोकास्त्रिणव एष्वेव लोकेषु
प्रतितिष्ठति संभरणस्त्रयोविꣳश इत्यु - [ ] **14**

5.3.3.5

-त्तरतस्तस्माथ् सव्यो हस्तयोः सम्भार्यतरः क्रतुरेकत्रिꣳश इति
पुरस्तादुप दधाति वाग्वै क्रतुर्यज्ञमुखं ँवाग्यज्ञमुखमेव पुरस्ताद्वि
यातयति ब्रध्नस्य विष्टपं चतुस्त्रिꣳश इति दक्षिणतोऽसौ वा आदित्यो
ब्रध्नस्य विष्टपं ब्रह्मवर्चसमेव दक्षिणतो धत्ते तस्माद् दक्षिणोऽर्धो
ब्रह्मवर्चसितरः प्रतिष्ठा त्रयस्त्रिꣳश इति पश्चात् प्रतिष्ठित्यै नाकः
षट्त्रिꣳश इत्युत्तरतः सुवर्गो वै ( ) लोको नाकः सुवर्गस्य लोकस्य
समष्ट्यै । **15**

(वै त्रिवृ – दिति पुरस्ताथ् – सव्य – स्त्रयोविꣳश इति – सुवर्गो वै – पञ्च च) (A3)

Special Korvai for Anuvaakam 3

आशु – व्योम – धरुणो – भान्तः – प्रतूर्तिर –भिवर्तो – वर्च – स्तपो – योनि – र्गर्भा – ओजः – संभरणः – क्रतु – र्ब्रद्ध्नस्य – प्रतिष्ठा – नाकः – षोडश)

5.3.4.1

अग्नेर्भागोऽसीति पुरस्तादुप दधाति यज्ञमुखं ँवा अग्निर्यज्ञमुखं दीक्षा यज्ञमुखं ब्रह्म यज्ञमुखं त्रिवृद्–यज्ञमुखमेव पुरस्ताद्धि यातयति नृचक्षसां भागोऽसीति दक्षिणतः शुश्रुवाꣳसो वै नृचक्षसोऽन्नं धाता जातायैवास्मा अन्नमपि दधाति तस्माज्जातोऽन्नमत्ति जनित्रꣳ स्पृतꣳ सप्तदशः स्तोम इत्याहाऽन्नं ँवै जनित्र– [ ] **16**

5.3.4.2

–मन्नꣳ सप्तदशो–ऽन्नमेव दक्षिणतो धत्ते तस्माद् दक्षिणेना–न्नमद्यते मित्रस्य भागोऽसीति पश्चात् प्राणो वै मित्रोऽपानो वरुणः

प्राणापानावेवास्मिन् दधाति दिवो वृष्टिर्वाताः स्पृता एकविꣳशः
स्तोम इत्याह प्रतिष्ठा वा एकविꣳशः प्रतिष्ठित्या इन्द्रस्य
भागोऽसीत्युत्तरत ओजो वा इन्द्र ओजो विष्णुरोजः क्षत्रमोजः
पञ्चदश – [ ] **17**

5.3.4.3

ओज एवोत्तरतो धत्ते तस्मादुत्तरतो–ऽभिप्रयायी जयति वसूनां
भागोऽसीति पुरस्तादुप दधाति यज्ञमुखं वै वसवो यज्ञमुखꣳ रुद्रा
यज्ञमुखं चतुर्विꣳशो यज्ञमुखमेव पुरस्ताद्धि यातयत्यादित्यानां
भागोऽसीति दक्षिणतोऽन्नं वा आदित्या अन्नं मरुतोऽन्नं गर्भा अन्नं
पञ्चविꣳशोऽन्नमेव दक्षिणतो धत्ते तस्माद् दक्षिणेनाऽन्नमद्यते
ऽदित्यै भागो– [ ] **18**

5.3.4.4

ऽसीति पश्चात् प्रतिष्ठा वा अदितिः प्रतिष्ठा पूषा प्रतिष्ठा त्रिणवः
प्रतिष्ठित्यै देवस्य सवितुर्भागोऽ सीत्युत्तरतो ब्रह्म वै देवः सविता ब्रह्म
बृहस्पतिर्ब्रह्म चतुष्टोमो ब्रह्मवर्चसमेवोत्तरतो धत्ते तस्मादुत्तरोऽर्धो

ब्रह्मवर्चसितरः सावित्रवती भवति प्रसूत्यै तस्माद् ब्राह्मणानामुदीची
सनिः प्रसूता धर्त्रश्चतुष्टोम इति पुरस्तादुप दधाति यज्ञमुखं वै
धर्त्रो – [ ] **19**

5.3.4.5

यज्ञमुखं चतुष्टोमो यज्ञमुखमेव पुरस्ताद्वि यातयति यावानां
भागोऽसीति दक्षिणतो मासा वै यावा अर्धमासा अयावा–स्तस्माद्–
दक्षिणावृतो मासा अन्नं वै यावा अन्नं प्रजा अन्नमेव दक्षिणतो धत्ते
तस्माद् दक्षिणेना–न्नमद्यत ऋभूणां भागोऽसीति पश्चात् प्रतिष्ठित्यै
विवर्तो ऽष्टाचत्वारिꣳश इत्युत्तरतोऽनयोर्लोकयोः सवीर्यत्वाय
तस्मादिमौ लोकौ समावद्–वीर्यौ – [ ] **20**

5.3.4.6

यस्य मुख्यवतीः पुरस्तादुपधीयन्ते मुख्य एव भवत्याऽस्य मुख्यो
जायते यस्या–न्नवती – र्दक्षिणतो–ऽत्त्यन्नमाऽस्यान्नादो जायते यस्य
प्रतिष्ठावतीः पश्चात् प्रत्येव तिष्ठति यस्यौजस्वतीरुत्तरत ओजस्व्येव

भवत्याऽस्यौजस्वी जायते ऽर्को वा एष यदग्निस्तस्यैतदेव स्तोत्रमेतच्छस्त्रं यदेषा विधा – [ ] **21**

5.3.4.7

विधीयतेऽर्क एव तदर्क्यमनु वि धीयते ऽत्त्यन्नमाऽस्यान्नादो जायते यस्यैषा विधा विधीयते य उ चैनामेवं वेद सृष्टीरुप दधाति यथासृष्टमेवाव रुन्धे न वा इदं दिवा न नक्तमासीदव्यावृत्तं ते देवा एता व्युष्टीरपश्यन् ता उपादधत ततो वा इदं ( ) व्यौच्छद्–यस्यैता उपधीयन्ते व्येवास्मा उच्छत्यथो तम एवापहते । **22**

(वै जनित्रं – पञ्चदशो – ऽदित्यै भागो – वै धर्त्रः – समावद्वीर्यै – विधा – ततो वा इदं – चतुर्दश च) (A4)

Special Korvai for Anuvaakam 4

(अग्ने – नृचक्षसां – जनित्रं – मित्र – स्येन्द्रस्य –वसूना – मादित्याना – मदित्यै – देवस्य सवितुः – सावित्रवती – धर्त्रो – यावाना–मृभूणां – विवर्त – श्चतुर्दश)

5.3.5.1

अग्ने जातान् प्रणुदा नः सपत्नानिति पुरस्तादुप दधाति जातानेव
भ्रातृव्यान् प्रणुदते सहसा जातानिति पश्चाज्जनिष्यमाणानेव प्रति नुदते
चतुश्चत्वारिꣳशः स्तोम इति दक्षिणतो ब्रह्मवर्चसं वै चतुश्चत्वारिꣳशो
ब्रह्मवर्चसमेव दक्षिणतो धत्ते तस्माद् दक्षिणोऽर्धो ब्रह्मवर्चसितरः
षोडशः स्तोम इत्युत्तरत ओजो वै षोडश ओज एवोत्तरतो धत्ते
तस्मा – [ ] **23**

5.3.5.2

दुत्तरतोऽभिप्रयायी जयति वज्रो वै चतुश्चत्वारिꣳशो वज्रः षोडशो
यदेते इष्टके उपदधाति जाताꣳश्चैव जनिष्यमाणाꣳश्च भ्रातृव्यान्
प्रणुद्य वज्रमनु प्रहरति स्तृत्यै पुरीषवतीं मध्य उपदधाति पुरीषं वै
मध्यमात्मनः सात्मानमेवाग्निं चिनुते सात्माऽमुष्मिन् लोके भवति य
एवं वेदैता वा असपत्ना नामेष्टका यस्यैता उपधीयन्ते– [ ] **24**

5.3.5.3

नास्य सपत्नो भवति पशुर्वा एष यदग्निर्विराज उत्तमायां चित्यामुप
दधाति विराजमेवोत्तमां पशुषु दधाति तस्मात् पशुमानुत्तमां ँवाचं
ँवदति दशदशोप दधाति सवीर्यत्वायाऽक्ष्णयोप दधाति तस्मादक्ष्णया
पशवोऽङ्गानि प्रहरन्ति प्रतिष्ठित्यै यानि वै छन्दा᳡सि सुवर्ग्याण्यासन्
तैर्देवाः सुवर्गं ँलोकमायन् तेनर्.षयो – [ ] **25**

5.3.5.4

ऽश्राम्यन् ते तपोऽतप्यन्त तानि तपसाऽपश्यन् तेभ्य एता इष्टका
निरमिमतेवः छन्दो वरिवश्छन्द इति ता उपादधत ताभिर्वै ते सुवर्गं
ँलोकमायन् यदेता इष्टका उपदधाति यान्येव छन्दा᳡सि सुवर्ग्याणि
तैरेव यजमानः सुवर्गं ँलोकमेति यज्ञेन वै प्रजापतिः
प्रजा असृजत ताः स्तोम भागैरेवाऽसृजत यथ् – [ ] **26**

5.3.5.5

स्तोम भागा उपदधाति प्रजा एव तद्–यजमानः सृजते बृहस्पतिर्वा
एतद्–यज्ञस्य तेजः समभरद्यथ् स्तोमभागा यथ् स्तोमभागा उपदधाति

सतेजसमेवाग्निं चिनुते बृहस्पतिर्वा एतां ँयज्ञस्य प्रतिष्ठामपश्यद्यथ्
स्तोमभागा यथ् स्तोमभागा उपदधाति यज्ञस्य प्रतिष्ठित्यै सप्तसप्तोप
दधाति सवीर्यत्वाय तिस्रो मद्ध्ये प्रतिष्ठित्यै । **27** *(उत्तरतो धत्ते तस्मा – दुपधीयन्त – ऋषयो – ऽसृजत यत् – त्रिचत्वारिꣳशच्च) (A5)*

5.3.6.1

रश्मिरित्येवा ऽऽदित्यमसृजत प्रेतिरिति धर्ममन्वितिरिति दिवꣳ
संधिरित्यन्तरिक्षं प्रतिधिरिति पृथिवीं ँविष्टम्भ इति वृष्टिं
प्रवेत्यहरनुवेति रात्रिमुशिगिति वसून् प्रकेत इति रुद्रान्थ्
सुदीतिरित्यादित्यानोज इति पितृꣳस्तन्तुरिति प्रजाः पृतनाषाडिति
पशून् रेवदित्यो–षधीरभिजिदसि युक्तग्रावे – [ ] **28**

5.3.6.2

–न्द्राय त्वेन्द्रं जिन्वेत्येव दक्षिणतो वज्रं पर्यौहदभिजित्यै ताः प्रजा
अपप्राणा असृजत तास्वधिपतिरसीत्येव प्राणमदधा–द्यन्तेत्यपानꣳ
सꣳसर्प इति चक्षुर्वयोधा इति श्रोत्रं ताः प्रजाः प्राणतीरपानतीः

पश्यन्तीः शृण्वतीर्न मिथुनी अभवन् तासु त्रिवृदसीत्येव
मिथुनमदधात् ताः प्रजा मिथुनी – [ ] **29**

5.3.6.3

भवन्तीर्न प्राजायन्त ताः सꣳरोहोऽसि नीरोहोऽसीत्येव प्राऽजनयत्
ताः प्रजाः प्रजाता न प्रत्यतिष्ठन् ता वसुकोऽसि वेषश्रिरसि
वस्यष्टिरसीत्येवैषु लोकेषु प्रत्यस्थापयद्यदाह वसुकोऽसि वेषश्रिरसि
वस्यष्टिरसीति प्रजा एव प्रजाता एषु लोकेषु प्रतिष्ठापयति
सात्माऽन्तरिक्षꣳ ( ) रोहति सप्राणोऽमुष्मिन् ँलोके प्रति तिष्ठत्यव्यर्धुकः
प्राणापानाभ्यां भवति य एवं ँवेद । **30**

(युक्तग्रावा – प्रजा मिथुन्य – न्तरिक्षं – द्वादश च) (A6)

5.3.7.1

नाकसद्भिर्वै देवाः सुवर्गं ँलोकमायन् तन्नाकसदां नाकसत्त्वं
ँयन्नाकसद उपदधाति नाकसद्भिरेव तद्–यजमानः सुवर्गं ँलोकमेति
सुवर्गो वै लोको नाको यस्यैता उपधीयन्ते नास्मा अकं भवति
यजमानायतनं ँवै नाकसदो यन्नाकसद उपदधात्यायतनमेव

तद्–यजमानः कुरुते पृष्ठानां ँवा एतत् तेजः संभृतं ँयन्नाकसदो
यन्नाकसद – [ ] **31**

5.3.7.2

उपदधाति पृष्ठानामेव तेजोऽव रुन्धे पञ्चचोडा उप दधात्यफ्सरस
एवैनमेता भूता अमुष्मिन् ँलोक उप शेरेऽथो तनूपानीरेवैता
यजमानस्य यं द्विष्यात् तमुपदधद्ध्यायेदेताभ्य एवैनं देवताभ्य आ
वृश्चति ताजगार्तिमार्च्छत्युत्तरा नाकसद्भ्य उपदधाति यथा
जायामानीय गृहेषु निषादयति तादृगेव तत् – [ ] **32**

5.3.7.3

पश्चात् प्राचीमुत्तमामुप दधाति तस्मात् पश्चात् प्राची पल्यन्वास्ते
स्वयमातृण्णां च विकर्णीं चोत्तमे उप दधाति प्राणो वै
स्वयमातृण्णाऽऽयुर्विकर्णी प्राणं चैवाऽऽ*युश्च प्राणानामुत्तमौ धत्ते
तस्मात् प्राणश्चाऽऽ*युश्च प्राणानामुत्तमौ नान्यामुत्तरामिष्टकामुप
दध्याद्–यदन्यामुत्तरा–मिष्टका–मुपदध्यात् पशूनां – [ ] **33**

5.3.7.4

च यजमानस्य च प्राणं चाऽऽ*युश्चापि दध्यात् तस्मान्ना–
न्योत्तरेष्टकोपधेया स्वयमातृण्णामुप दधात्यसौ वै स्वयमातृण्णा–
ऽमूमेवोप धत्ते ऽश्वमुप घ्रापयति प्राणमेवास्यां दधात्यथो प्राजापत्यो
वा अश्वः प्रजापतिनैवाग्निं चिनुते स्वयमातृण्णा भवति
प्राणानामुथ्सृष्ट्या अथो सुवर्गस्य लोकस्याऽनुख्यात्या एषा वै ( )
देवानां विक्रान्तिर्यद्–विकर्णी यद्–विकर्णीमुपदधाति देवानामेव
विक्रान्तिमनु विक्रमत उत्तरत उपदधाति तस्मादुत्तरत उपचारोऽग्नि
र्वायुमती भवति समिद्ध्यै । **34**

(संभृतं यन्नाकसदो यन्नाकसद – स्तत् – पशूना – मेषा वै – द्वाविꣳशतिश्च) (A7)

5.3.8.1

छन्दाꣳस्युप दधाति पशवो वै छन्दाꣳसि पशूनेवाव रुन्धे
छन्दाꣳसि वै देवानां वामं पशवो वाममेव पशूनव रुन्ध
एताꣳ ह वै यज्ञसेन–श्चैत्रियायण–श्चितिं विदां चकार तया वै स

पशूनवारुन्ध यदेतामुपदधाति पशूनेवाव रुन्धे गायत्रीः पुरस्तादुप
दधाति तेजो वै गायत्री तेज एव– [ ] **35**

5.3.8.2

मुखतो धत्ते मूर्धन्वतीर्भवन्ति मूर्धानमेवैनꣳ समानानां करोति
त्रिष्टुभ उप दधातीन्द्रियं वै त्रिष्टुगिन्द्रियमेव मध्यतो धत्ते जगतीरुप
दधाति जागता वै पशवः पशूनेवाव रुन्धे ऽनुष्टुभ उप दधाति प्राणा
वा अनुष्टुप् प्राणानामुथ्सृष्ट्यै बृहतीरुष्णिहाः पङ्क्तीरक्षरपङ्क्तीरिति
विषुरूपाणि छन्दाꣳस्युप दधाति विषुरूपा वै पशवः पशवः–[ ] **36**

5.3.8.3

–छन्दाꣳसि विषुरूपानेव पशूनव रुन्धे विषुरूपमस्य गृहे
दृश्यते यस्यैता उपधीयन्ते य उ चैना एवं वेदाऽतिच्छन्दसमुप
दधात्यतिच्छन्दा वै सर्वाणि छन्दाꣳसि सर्वेभिरेवैनं छन्दोभिश्चिनुते
वर्ष्म वा एषा छन्दसां यदतिच्छन्दा यदतिच्छन्दस–मुपदधाति
वर्ष्मैवैनꣳ समानानां करोति द्विपदा उप दधाति द्विपाद्–यजमानः
( ) प्रतिष्ठित्यै । **37**

(तेज एव – पशवः पशवो – यजमान – एकञ्च) (A8)

5.3.9.1

सर्वाभ्यो वै देवताभ्योऽग्निश्चीयते यथ् सयुजो नोपदध्याद् देवता अस्याग्निं वृञ्जीरन् यथ् सयुज उपदधात्यात्मनैवैनꣳ सयुजं चिनुते नाग्निना व्यृध्यतेऽथो यथा पुरुषः स्नावभिः संतत एवमेवैताभिरग्निः संततो ऽग्निना वै देवाः सुवर्गँ लोकमायन् ता अमूः कृत्तिका अभवन् यस्यैता उप धीयन्ते सुवर्गमेव – [ ] **38**

5.3.9.2

लोकमेति गच्छति प्रकाशं चित्रमेव भवति मण्डलेष्टका उप दधातीमे वै लोका मण्डलेष्टका इमे खलु वै लोका देवपुरा देवपुरा एव प्रविशति नाऽऽ*र्तिमार्च्छत्यग्निं चिक्यानो विश्वज्योतिष उप दधातीमानेवैताभि–र्लोकान् ज्योतिष्मतः कुरुतेऽथो प्राणानेवैता यजमानस्य दाधृत्येता वै देवताः सुवर्ग्यास्ता एवा– ( ) –न्वारभ्य सुवर्गँ लोकमेति । **39** *(सुवर्गमेव – ता एव – चत्वारि च) (A9)*

5.3.10.1

वृष्टिसनीरुप दधाति वृष्टिमेवाव रुन्धे यदेकधोपदध्यादेकमृतुं
वर्.षेदनुपरिहारꣳ सादयति तस्माथ् सर्वानृतून् वर्.षति पुरोवातसनि-
रसीत्याहैतद्वै वृष्ट्यै रूपꣳ रूपेणैव वृष्टिमव रुन्धे सँयानीभिर्वै देवा
इमान् ँलोकान्थ् समयुस्तथ् सँयानीनाꣳ सँयानित्वं ँयथ्
सँयानीरुपदधाति यथाऽफ्सु नावा सँयात्येव-[ ] **40**

5.3.10.2

-मेवैताभि र्यजमान इमान् ँलोकान्थ् सं ँयाति प्लवो वा एषोऽग्नेर्यथ्
सँयानीर्यथ् सँयानीरुपदधाति प्लवमेवैतमग्नय उपदधात्युत
यस्यैतासूपहितास्वापोऽग्निꣳ हरन्त्यहत एवास्या-ग्निरादित्येष्टका उप
दधात्यादित्या वा एतं भूत्यै प्रतिनुदन्ते योऽलं भूत्यै सन् भूतिं न
प्राप्नोत्यादित्या- [ ] **41**

5.3.10.3

एवैनं भूतिं गमयन्त्यसौ वा एतस्याऽऽ*दित्यो रुचमा दत्ते योऽग्निं
चित्वा न रोचते यदादित्येष्टका उपदधात्यसावे-वास्मिन्नादित्यो रुचं

दधाति यथाऽसौ देवानाꣳ रोचत एवमेवैष मनुष्याणाꣳ रोचते

घृतेष्टका उप दधात्येतद्वा अग्नेः प्रियं धाम यद्-घृतं प्रियेणैवैनं

धाम्ना समर्धयत्य- [ ] **42**

5.3.10.4

-थो तेजसा ऽनुपरिहारꣳ सादय-त्यपरिवर्ग-मेवास्मिन् तेजो दधाति

प्रजापतिरग्निमचिनुत स यशसा व्यार्ध्यत स एता यशोदा अपश्यत्

ता उपाधत्त ताभिर्वै स यश आत्मन्नधत्त यद्यशोदा उपदधाति यश

एव ताभिर्यजमान आत्मन् धत्ते पञ्चोप दधाति पाङ्क्तः पुरुषो

यावानेव पुरुषस्तस्मिन् यशो दधाति । **43**

(एवं - प्राप्नोत्यादित्या - अर्धयत्ये - कान्न पञ्चाशच्च) (A10)

5.3.11.1

देवासुराः सँयत्ता आसन् कनीयाꣳसो देवा आसन्

भूयाꣳसोऽसुरास्ते देवा एता इष्टका अपश्यन् ता उपादधत

भूयस्कृदसीत्येव भूयाꣳसोऽभवन् वनस्पतिभि-रोषधीभि-

र्वरिवस्कृदसीती-मामजयन् प्राच्यसीति प्राचीं दिशमजयन्नूर्ध्वा

ऽसीत्यमूमजयन्–नन्तरिक्षसदस्यन्तरिक्षे सीदेत्य–न्तरिक्षमजयन् ततो
देवा अभवन् –[ ] **44**

5.3.11.2

पराऽसुरा यस्यैता उपधीयन्ते भूयानेव भवत्यभीमान् ँलोकान् जयति
भवत्यात्मना पराऽस्य भ्रातृव्यो भवत्यफ्सुषदसि श्येनसदसीत्याहैतद्वा
अग्ने रूपꣳ रूपेणैवाग्निमव रुन्धे पृथिव्यास्त्वा द्रविणे सादयामी–
त्याहेमानेवैताभि–र्लोकान् द्रविणावतः कुरुत आयुष्या उप
दधात्यायुरेवा– [ ] **45**

5.3.11.3

–स्मिन् दधात्यग्ने यत्ते परꣳ हन्नामेत्याहैतद्वा अग्नेः प्रियं धाम
प्रियमेवास्य धामोपाऽऽप्नोति तावेहि सꣳरभावहा इत्याह व्येवैनेन
परि धत्ते पाञ्चजन्येष्वप्येध्यग्न इत्याहैष वा अग्निः पाञ्चजन्यो यः
पञ्चचितीक–स्तस्मादेवमाहर्तव्या उप ( ) दधात्येतद्वा ऋतूनां प्रियं
धाम यदृतव्या ऋतूनामेव प्रियं धामाव रुन्धे सुमेक इत्याह
सँवथ्सरो वै सुमेकः सँवथ्सरस्यैव प्रियं धामोपाऽऽप्नोति । **46**

(अभव – न्नायुरेव – र्तव्या उप – षड्विꣳशतिश्च) (A11)

5.3.12.1

प्रजापतेरक्ष्यश्चयत् तत् पराऽपतत् तदश्वोऽभवद्–यदश्चयत् तदश्वस्याश्वत्वं तद्देवा अश्वमेधेनैव प्रत्यदधुरेष वै प्रजापतिꣳ सर्वं करोति योऽश्वमेधेन यजते सर्व एव भवति सर्वस्य वा एषा प्रायश्चित्तिः सर्वस्य भेषजꣳ सर्वं वा एतेन पाप्मानं देवा अतरन्नपि वा एतेन ब्रह्महत्यामतरन्थ् सर्वं पाप्मानं – [ ] **47**

5.3.12.2

तरति तरति ब्रह्महत्यां योऽश्वमेधेन यजते य उ चैनमेवं वेदोत्तरं वै तत् प्रजापतेरक्ष्यश्चयत् तस्मादश्वस्योत्तरतोऽव द्यन्ति दक्षिणतोऽन्येषां पशूनां वैतसः कटो भवत्यफ्सुयोनिर्वा अश्वोऽफ्सुजो वेतसः स्व एवैनं योनौ प्रतिष्ठापयति चतुष्टोमः स्तोमो भवति सरङ्ग वा अश्वस्य सक्थ्याऽवृहत् ( ) तद्–देवाश्चतुष्टोमेनैव प्रत्यदधुर्यच्चतुष्टोमः स्तोमो भवत्यश्वस्य सर्वत्वाय । **48**

(सर्व पाप्मान – मवृहद् – द्वादश च) (A12)

Prasna Korvai with starting Padams of 1 to 12 Anuvaakams :-

(उथ्सन्नयज्ञ – इन्द्राग्नी – देवा वा अरक्ष्यणयास्तोमीया – अग्नेर्भागो – ऽस्यग्ने जातान् – रश्मिरिति – नाकसद्भिः – छन्दाꣳसि – सर्वाभ्यो – वृष्टिसनी – र्देवासुराः कनीयाꣳसः – प्रजापतेरक्षि – द्वादश)

Korvai with starting Padams of 1, 11, 21 Series of Panchaatis :-

(उथ्सन्नयज्ञो – देवा वै – यस्य मुख्यवती – र्नाकसद्भिरे – वै ताभिर – ष्टाचत्वारिꣳशत्)

First and Last Padam of Third Prasnam of 5th Kandam

(उथ्सन्नयज्ञः – सर्वत्वाय)

॥ हरिः ओं ॥

॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां पञ्चमकाण्डे तृतीयः प्रश्नः समाप्तः ॥

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः

हरिः ओं

5.4 पञ्चमकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः – इष्टकात्रयाभिधानं

5.4.1.1

देवासुराः सꣳयत्ता आसन् ते न व्यजयन्त स एता इन्द्रस्तनूरपश्यत्
ता उपाधत्त ताभिर्वै स तनुवमिन्द्रियं ँवीर्यमात्मन्नधत्त ततो देवा
अभवन् पराऽसुरा यदिन्द्रतनूरुपदधाति तनुवमेव ताभिरिन्द्रियं ँवीर्यं
ँयजमान आत्मन् धत्तेऽथो सेन्द्रमेवाग्निꣳ सतनुं चिनुते भवत्यात्मना
पराऽस्य भ्रातृव्यो – [ ] **1**

5.4.1.2

भवति यज्ञो देवेभ्योऽपाक्रामत् तमवरुधं नाशक्नुवन्त एता
यज्ञतनूरपश्यन् ता उपादधत ताभिर्वै ते यज्ञमवारुन्धत यद्–
यज्ञतनूरुपदधाति यज्ञमेव ताभिर्यजमानोऽव रुन्धे त्रयस्त्रिꣳ शतमुप
दधाति त्रयस्त्रिꣳशद्वै देवता देवता एवाव रुन्धे ऽथो
सात्मानमेवाग्निꣳ सतनुं चिनुते सात्माऽमुष्मिन् ँलोके – [ ] **2**

5.4.1.3

भवति य एवं वेद ज्योतिष्मतीरुप दधाति ज्योतिरेवास्मिन्
दधात्येताभिर्वा अग्निश्चितो ज्वलति ताभिरेवैनꣳ समिन्ध उभयोरस्मै
लोकयोर्ज्योतिर्भवति नक्षत्रेष्टका उप दधात्येतानि वै दिवो ज्योतीꣳषि
तान्येवाव रुन्धे सुकृतां वा एतानि ज्योतीꣳषि यन्नक्षत्राणि
तान्येवाऽऽप्नोत्यथो अनूकाशमेवैतानि – [ ] **3**

5.4.1.4

ज्योतीꣳषि कुरुते सुवर्गस्य लोकस्यानुख्यात्यै यथ् सꣳस्पृष्टा
उपदध्याद्–वृष्ट्यै लोकमपि दध्यादवर्.षुकः पर्जन्यः
स्यादसꣳस्पृष्टा उप दधाति वृष्ट्या एव लोकं करोति वर्.षुकः
पर्जन्यो भवति पुरस्तादन्याः प्रतीचीरुप दधाति पश्चादन्याः
प्राचीस्तस्मात् प्राचीनानि च प्रतीचीनानि च नक्षत्राण्या वर्तन्ते । **4**

(भ्रातृव्यो – लोक – एवैतान्ये – कचत्वारिꣳशच्च) (A1)

5.4.2.1

ऋतव्या उप दधात्यृतूनां क्लृप्त्यै द्वंद्वमुप दधाति तस्माद् द्वन्द्वमृतवो ऽधृतेव वा एषा यन्मध्यमा चितिरन्तरिक्षमिव वा एषा द्वंद्वमन्यासु चितीषूप दधाति चतस्रो मध्ये धृत्या अन्तः श्लेषणं वा एताश्चितीनां यदृतव्या यदृतव्या उपदधाति चितीनां विधृत्या अवकामनूप दधात्येषा वा अग्नेर्योनिः सयोनि –[ ] **5**

5.4.2.2

–मेवाग्निं चिनुते उवाच ह विश्वामित्रो ऽददिथ् स ब्रह्मणाऽ*न्नं यस्यैता उपधीयान्तै य उ चैना एवं वेददिति संवथ्सरो वा एतं प्रतिष्ठायै नुदते योऽग्निं चित्वा न प्रतितिष्ठति पञ्च पूर्वाश्चितयो भवन्त्यथ षष्ठीं चितिं चिनुते षड्वा ऋतवः संवथ्सर ऋतुष्वेव संवथ्सरे प्रतितिष्ठत्ये ता वा– [ ] **6**

5.4.2.3

अधिपत्नीर्नामेष्टका यस्यैता उपधीयन्तेऽधिपतिरेव समानानां भवति यं द्विष्यात् तमुपदधद् ध्यायेदेताभ्य एवैनं देवताभ्य आ वृश्चति

ताजगार्तिमार्च्छत्यङ्गिरसः सुवर्गं ँलोकं ँयन्तो या यज्ञस्य
निष्कृतिरासीत् तामृषिभ्यः प्रत्यौहन् तद्धिरण्यमभवद्य–द्धिरण्यशल्कैः
प्रोक्षति यज्ञस्य निष्कृत्या अथो भेषजमेवास्मै करोत्य – [ ] 7

5.4.2.4

–थो रूपेणैवैनꣳ समर्धयत्यथो हिरण्यज्योतिषैव सुवर्गं ँलोकमेति
साहस्रवता प्रोक्षति साहस्रः प्रजापतिः प्रजापतेराप्त्या इमा मे अग्न
इष्टका धेनवः सन्त्वित्याह धेनूरेवैनाः कुरुते ता एनं कामदुघा
अमुत्रामुष्मिन् ँलोक उप तिष्ठन्ते । 8

(सयोनि – मेता वै – करोत्ये – कान्नचत्वारिꣳशच्च) *(A2)*

5.4.3.1

रुद्रो वा एष यदग्निः स एतर्.हि जातो यर्.हि सर्वश्चितः स यथा
वथ्सो जातः स्तनं प्रेफ्सत्येवं ँवा एष एतर्.हि भागधेयं प्रेफ्सति
तस्मै यदाहुतिं न जुहुयादध्वर्युं च यजमानं च ध्यायेच्छतरुद्रीयं
जुहोति भागधेयेनैवैनꣳ शमयति नाऽऽ*र्तिमार्च्छत्यध्वर्युर्न
यजमानो यद् ग्राम्याणां पशूनां– [ ] 9

5.4.3.2

पयसा जुहुयाद् ग्राम्यान् पशूञ्छुचा ऽर्पयेद्–यदारण्याना–मारण्यान्
जर्तिलयवाग्वा वा जुहुयाद् गवीधुकयवाग्वा वा न ग्राम्यान् पशून्
हिनस्ति नाऽऽ*रण्यानथो खल्वाहुरनाहुतिर्वै जर्तिलाश्च गवीधुकाश्चेत्य
जक्षीरेण जुहोत्याग्नेयी वा एषा यदजाऽऽहुत्यैव जुहोति न ग्राम्यान्
पशून् हिनस्ति नाऽऽ*रण्यानङ्गिरसः सुवर्गं ँलोकं ँयन्तो– [ ] **10**

5.4.3.3

–ऽजायां घर्मं प्रासिञ्चन्थ्सा शोचन्ती पर्णं पराऽजिहीत
सो(1)ऽर्कोऽभवत् तदर्कस्या–र्कत्वमर्कपर्णेन जुहोति सयोनित्वायोदङ्
तिष्ठन् जुहोत्येषा वै रुद्रस्य दिख् स्वायामेव दिशि रुद्रं निरवदयते
चरमायामिष्टकायां जुहोत्यन्तत एव रुद्रं निरवदयते त्रेधाविभक्तं
जुहोति त्रय इमे लोका इमानेव लोकान्थ् समावद्वीर्यान् करोतीयत्यग्रे
जुहोत्य– [ ] **11**

5.4.3.4

–थेयत्यथेयति त्रय इमे लोका एभ्य एवैनं ँलोकेभ्यः शमयति तिस्र उत्तरा आहुतीर्जुहोति षट् थ्सं पद्यन्ते षड् वा ऋतव ऋतुभिरेवैनᳬ शमयति यदनुपरिक्रामं जुहुयादन्तरवचारिणᳬ रुद्रं कुर्यादथो खल्वाहुः कस्यां ँवाऽह दिशि रुद्रः कस्यां ँवेत्यनुपरिक्राममेव होतव्य–मपरिवर्गमेवैनᳬ शमयत्ये –[ ] **12**

5.4.3.5

–तावै देवताः सुवर्ग्याया उत्तमास्ता यजमानं ँवाचयति ताभिरेवैनᳬ सुवर्गं ँलोकं गमयति यं द्विष्यात् तस्य सञ्चरे पशूनां न्यस्येद् यः प्रथमः पशुरभितिष्ठति स आर्तिमार्च्छति । **13** *(पशूनां – ँयन्तो – ऽग्ने जुहोत्य – परिवर्गमेवैनᳬ शमयति – त्रिᳬशच्च)* *(A3)*

5.4.4.1

अश्मन्नूर्जमिति परि षिञ्चति मार्जयत्येवैनमथो तर्पयत्येव स एनं तृप्तो ऽक्षुध्य–न्नशोच–न्नमुष्मिन् ँलोक उप तिष्ठते तृप्यति प्रजया पशुभिर्य एवं ँवेद तां न इषमूर्जं धत्त मरुतः सᳬराणा इत्याहान्नं वा ऊर्गन्नं मरुतोऽन्नमेवाव रुन्धे ऽश्मᳬस्ते क्षुदमुं ते शु – [ ] **14**

5.4.4.2

–गृच्छतु यं द्विष्म इत्याह यमेव द्वेष्टि तमस्य क्षुधा च शुचा चार्पयति त्रिः परिषिञ्चन् पर्येति त्रिवृद्वा अग्निर्यावानेवा–ग्निस्तस्य शुचꣳ शमयति त्रिः पुनः पर्येति षट् थ्सं पद्यन्ते षड् वा ऋतव ऋतुभिरेवास्य शुचꣳ शमयत्यपां ँवा एतत् पुष्पं ँयद्वेतसोऽपाꣳ–[ ] **15**

5.4.4.3

शरोऽवका वेतसशाखया चावकाभिश्च वि कर्.षत्यापो वै शान्ताः शान्ताभिरेवास्य शुचꣳ शमयति यो वा अग्निं चितं प्रथमः पशुरधिक्रामतीश्वरो वै तꣳ शुचा प्रदहो मण्डूकेन विकर्.षत्येष वै पशूना–मनुपजीवनीयो न वा एष ग्राम्येषु पशुषु हितो नाऽऽ*रण्येषु तमेव शुचाऽर्पयत्यष्टाभिर्वि कर्.षत्य– [ ] **16**

5.4.4.4

–ष्टाक्षरा गायत्री गायत्रोऽग्निर्यावा–नेवाऽग्निस्तस्य शुचꣳ शमयति पावकवतीभिरन्नं ँवै पावकोऽन्नेनैवास्य शुचꣳ शमयति मृत्युर्वा एष यदग्निर्ब्रह्मण एतद्रूपं ँयत् कृष्णाजिनं कार्ष्णी उपानहावुप

मुञ्चते ब्रह्मणैव मृत्योरन्तर्द्धत्ते ऽन्तर्मृत्योर्धत्ते ऽन्तरन्नाद्या–
दित्याहुरन्या–मुपमुञ्चतेऽन्यां नान्त – [ ] **17**

5.4.4.5

–रेव मृत्योर्धत्ते ऽवाऽन्नाद्यꣳ रुन्धे नमस्ते हरसे शोचिष इत्याह
नमस्कृत्य हि वसीयाꣳ समुपचरन्त्यन्यं ते अस्मत् तपन्तु हेतय
इत्याह यमेव द्वेष्टि तमस्य शुचाऽर्पयति पावको अस्मभ्यꣳ शिवो
भवेत्याहान्नं वै पावकोऽन्नमेवाव रुन्धे द्वाभ्यामधि क्रामति
प्रतिष्ठित्या अपस्यवतीभ्याꣳ शान्त्यै । **18** *(शु – ग्वेतसोऽपा –
मष्टाभिर्वि कर्षति – नान्त – रेकान्न पञ्चाशच्च)* *(A4)*

5.4.5.1

नृषदे वडिति व्याघारयति पङ्क्त्याऽऽ*हुत्या यज्ञमुखमा रभते
ऽक्ष्णया व्याघारयति तस्मादक्ष्णया पशवोऽङ्गानि प्रहरन्ति
प्रतिष्ठित्यै यद्वषट्कुर्याद्–यातयामाऽस्य वषट्कारः स्याद्यन्न
वषट्कुर्याद्–रक्षाꣳसि यज्ञꣳ हन्युर्वडित्याह परोक्षमेव वषट् करोति

नास्य यातयामा वषट्कारो भवति न यज्ञꣳ रक्षाꣳसि घ्नन्ति

हुतादो वा अन्ये देवा– [ ] **19**

5.4.5.2

अहुतादोऽन्ये तानग्निचिदेवोभयान् प्रीणाति ये देवा देवानामिति दध्ना

मधुमिश्रेणावोक्षति हुतादश्चैव देवानहुतादश्च यजमानः प्रीणाति ते

यजमानं प्रीणन्ति दध्नैव हुतादः प्रीणाति मधुषा ऽहुतादो ग्राम्यं ँवा

एतदन्नं ँयद्दध्यारण्यं मधु यद्दध्ना मधुमिश्रेणा–वोक्षत्युभयस्याऽवरुध्यै

ग्रुमुष्टिनाऽवोक्षति प्राजापत्यो – [ ] **20**

5.4.5.3

वै ग्रुमुष्टिः सयोनित्वाय द्वाभ्यां प्रतिष्ठित्या अनुपरिचार–मवोक्षत्य–

परिवर्गमेवैनान् प्रीणाति वि वा एष प्राणैः प्रजया पशुभिर्.ऋध्यते

योऽग्निं चिन्वन्नधिक्रामति प्राणदा अपानदा इत्याह प्राणानेवाऽऽत्मन्

धत्ते वर्चोदा वरिवोदा इत्याह प्रजा वै वर्चः पशवो वरिवः प्रजामेव

पशूनात्मन् धत्त इन्द्रो वृत्रमहन्तं ँवृत्रो – [ ] **21**

5.4.5.4

हतः षोडशभिर्भोगैरसिनाथ् स एतामग्नयेऽनीकवत आहुतिमपश्यत्
तामजुहोत् तस्याग्निरनी कवान्थ्स्वेन भागधेयेन प्रीतः षोडशधा
वृत्रस्य भोगानप्यदहद्–वैश्वकर्मणेन पाप्मनो निरमुच्यत
यदग्नयेऽनीकवत आहुतिं जुहोत्यग्निरेवा–ऽस्यानीकवान्थ्स्वेन
भागधेयेन प्रीतः पाप्मानमपि दहति वैश्वकर्मणेन पाप्मनो निर्मुच्यते
यं कामयेत चिरं पाप्मनो – [ ] **22**

5.4.5.5

निर्मुच्येतेत्येकैकं तस्य जुहुयाच्चिरमेव पाप्मनो निर्मुच्यते यं कामयेत
ताजक् पाप्मनो निर्मुच्येतेति सर्वाणि तस्यानुदृत्य जुहुयात् ताजगेव
पाप्मनो निर्मुच्यतेऽथो खलु नानैव सूक्ताभ्यां जुहोति नानैव
सूक्तयोर्वीर्यं दधात्यथो प्रतिष्ठित्यै । **23** *(देवाः – प्राजापत्यो – वृत्र – श्चिरं पाप्मन – श्चत्वारिꣳशच्च)* *(A5)*

5.4.6.1

उदेनमुत्तरां नयेति समिध आ दधाति यथा जनं ँयतेऽवसं करोति तादृगेव तत् तिस्र आ दधाति त्रिवृद्वा अग्निर्यावानेवाग्निस्तस्मै भागधेयं करोत्यौदुम्बरी-र्भवन्त्यूग्र्वा उदुम्बर ऊर्जमेवास्मा अपि दधात्युदु त्वा विश्वे देवा इत्याह प्राणा वै विश्वे देवाः प्राणै-[ ] **24**

5.4.6.2

-रेवैनमुद्यच्छते ऽग्ने भरन्तु चित्तिभिरित्याह यस्मा एवैनं चित्तायोद्यच्छते तेनैवैनꣳ समर्द्धयति पञ्च दिशो दैवीर्यज्ञमवन्तु देवीरित्याह दिशो ह्येषोऽनु प्रच्यवते ऽपामतिं दुर्मतिं बाधमाना इत्याह रक्षसामपहत्यै रायस्पोषे यज्ञपति-माभजन्तीरित्याह पशवो वै रायस्पोषः - [ ] **25**

5.4.6.3

पशूनेवाव रुन्धे षड्भिर्.हरति षड् वा ऋतव ऋतुभिरेवैनꣳ हरति द्वे परिगृह्यवती भवतो रक्षसामपहत्यै सूर्यरश्मिर्.हरिकेशः पुरस्तादित्याह प्रसूत्यै ततः पावका आशिषो नो जुषन्तामित्याहान्नं

ँवै पावकोऽन्नमेवाव रुन्धे देवासुराः सँयत्ता आसन् ते देवा
एत–दप्रतिरथ–मपश्यन् तेन वै ते प्रत्य– [ ] **26**

5.4.6.4

–सुरानजयन् तदप्रतिरथस्या–प्रतिरथत्वं ँयदप्रतिरथं द्वितीयो
होताऽन्वाहाप्रत्येव तेन यजमानो भ्रातृव्यान् जयत्यथो
अनभिजितमेवाभि जयति दशर्चं भवति दशाक्षरा विराड् विराजेमौ
लोकौ विधृता वनयोर्लोकयोर्विधृत्या अथो दशाक्षरा विराडन्नं ँविराड्
विराज्येवान्नाद्ये प्रतितिष्ठत्यसदिव वा अन्तरिक्षमन्तरिक्षमिवा
ऽऽ*ग्नीध्रमाग्नीद्ध्रे–[ ] **27**

5.4.6.5

ऽश्मानं नि दधाति सत्त्वाय द्वाभ्यां प्रतिष्ठित्यै विमान एष दिवो
मध्य आस्त इत्याह व्येवैतया मिमीते मध्ये दिवो निहितः
पृश्निरश्मेत्याहान्नं ँवै पृश्न्यन्नमेवाव रुन्धे चतसृभिरा पुच्छादेति
चत्वारि छन्दाᳬसि छन्दोभिरेवेन्द्रं ँविश्वा अवीवृधन्नित्याह
वृद्धिमेवोपावर्तते वाजानाᳬ सत्पतिं पति– [ ] **28**

5.4.6.6

–मित्याहाऽन्नं ँवै वाजोऽन्नमेवाव रुन्धे सुम्नहूर्यज्ञो देवाᳬ आ च वक्षदित्याह प्रजा वै पशवः सुम्नं प्रजामेव पशूनात्मन् धत्ते यक्षदग्निर्देवो देवाᳬ आ च वक्षदित्याह स्वगाकृत्यै वाजस्य मा प्रसवेनोद्–ग्राभेणोदग्रभीदित्याहासौ वा आदित्य उद्यन्नुद्ग्राभ एष ( ) निम्रोचन् निग्राभो ब्रह्मणैवाऽऽ*त्मानमुद्–गृह्णाति ब्रह्मणा भ्रातृव्यं नि गृह्णाति । **29** *(प्राणैः – पोषौ – प्रत्या – ग्नीध्रे – पति – मेष – दश च) (A6)*

5.4.7.1

प्राचीमनु प्रदिशं प्रेहि विद्वानित्याह देवलोक–मेवैतयोपावर्तते क्रमध्वमग्निना नाक–मित्याहेमानेवैतया लोकान् क्रमते पृथिव्या अहमुदन्तरिक्षमा ऽरुहमित्याहेमानेवैतया लोकान्थ् समारोहति सुवर्यन्तो नापेक्षन्त इत्याह सुवर्गमेवैतया लोकमेत्यग्ने प्रेहि–[ ] **30**

5.4.7.2

प्रथमो देवयता–मित्याहोभयेष्वेवैतया देवमनुष्येषु चक्षुर्दधाति
पञ्चभिरधि क्रामति पाङ्क्तो यज्ञो यावानेव यज्ञस्तेन सह सुवर्गं
ँलोकमेति नक्तोषासेति पुरोऽनुवाक्यामन्वाह प्रत्या अग्ने
सहस्राक्षेत्याह साहस्रः प्रजापतिः प्रजापतेराप्त्यै तस्मै ते विधेम
वाजाय स्वाहेत्याहान्नं ँवै वाजोऽन्नमेवाव – [ ] **31**

5.4.7.3

रुन्धे दध्नः पूर्णामौदुम्बरी᳡ स्वयमातृण्णायां जुहोत्यूग्वै
दध्यूर्गुदुम्बरोऽसौ स्वयमातृण्णा ऽमुष्यामेवोर्जं दधाति
तस्मादमुतोऽर्वाचीमूर्जमुप जीवामस्तिसृभिः सादयति त्रिवृद्वा
अग्निर्यावानेवाग्निस्तं प्रतिष्ठां गमयति प्रेद्धो अग्ने दीदिहि पुरो न
इत्यौदुम्बरीमा दधात्येषा वै सूर्मी कर्णकावत्येतया ह स्म– [] **32**

5.4.7.4

वै देवा असुराणा᳡ शततर्.हा᳡ स्तृ᳡हन्ति यदेतया समिधमादधाति
वज्रमेवैतच्छतघ्नीं ँयजमानो भ्रातृव्याय प्रहरति स्तृत्या अच्छम्बट्कारं

ँविधेम ते परमे जन्मन्नग्न इति वैकङ्कतीमा दधाति भा एवाव रुन्धे
ताᳬ सवितुर्वरेण्यस्य चित्रामिति शमीमयीᳬ शान्त्या अग्निर्वा ह वा
अग्निचितं दुहेऽग्निचिद्वाऽग्निं दुहे ताᳬ – [ ] **33**

5.4.7.5

सवितुर्वरेण्यस्य चित्रामित्याहैष वा अग्नेर्दोहस्तमस्य कण्व एव
श्रायसोऽवेत् तेन ह स्मैनᳬ स दुहे यदेतया समिध–मादधात्यग्निचिदेव
तदग्निं दुहे सप्त ते अग्ने समिधः सप्तजिह्वा इत्याह सप्तैवास्य
साप्तानि प्रीणाति पूर्णया जुहोति पूर्ण इव हि प्रजापतिः
प्रजापते – [ ] **34**

5.4.7.6

–राप्त्यै न्यूनया जुहोति न्यूनाद्धि प्रजापतिः प्रजा असृजत प्रजानाᳬ
सृष्ट्या अग्निर्देवेभ्यो निलायत स दिशोऽनु प्राऽविशज्जुह्वन्मनसा
दिशो द्ध्याये द्दिग्भ्य एवैनमव रुन्धे दध्ना पुरस्ताज्जुहोत्या–
ज्येनोपरिष्टात् तेजश्चैवास्मा इन्द्रियं च समीची दधाति द्वादशकपालो

वैश्वानरो भवति द्वादश मासाः सँवथ्सरः सँवथ्सरो–ऽग्निर्वैश्वानरः साक्षा– [ ] **35**

5.4.7.7

–देव वैश्वानरमव रुन्धे यत् प्रयाजानूयाजान् कुर्याद्विकस्तिः सा यज्ञस्य दर्विहोमं करोति यज्ञस्य प्रतिष्ठित्यै राष्ट्रं वै वैश्वानरो विण्मरुतो वैश्वानरꣳ हुत्वा मारुतान् जुहोति राष्ट्र एव विशमनु बध्नात्युच्चै–र्वैश्वानरस्याऽऽ श्रावयत्युपाꣳशु मारुतान् जुहोति तस्माद्–राष्ट्रं विशमति वदति मारुता भवन्ति मरुतो वै देवानां विशो देवविशेनैवास्मै मनुष्यविश ( ) –मव रुन्धे सप्त भवन्ति सप्तगणा वै मरुतो गणश एव विशमव रुन्धे गणेन गणमनुद्रुत्य जुहोति विशमेवास्मा अनुवर्त्मानं करोति । **36**

(अग्ने प्रेह्य – व – स्म – दुहे तां – प्रजापतेः – साक्षान् – मनुष्यविश – मेकविꣳशतिश्च (A7)

5.4.8.1

वसोर्धारां जुहोति वसोर्मे धाराऽसदिति वा एषा हूयते घृतस्य वा
एनमेषा धाराऽमुष्मिन् ँलोके पिन्वमानोप तिष्ठत आज्येन जुहोति तेजो
वा आज्यं तेजो वसोर्धारा तेजसैवास्मै तेजोऽव रुन्धेऽथो कामा वै
वसोर्धारा कामानेवाव रुन्धे यं कामयेत प्राणानस्यान्नाद्यं ँवि– [ ] **37**

5.4.8.2

च्छिन्द्यामिति विग्राहं तस्य जुहुयात् प्राणानेवास्यान्नाद्यं ँविच्छिनत्ति यं
कामयेत प्राणानस्यान्नाद्य ँ सं तनुयामिति सं ततां तस्य जुहुयात्
प्राणानेवास्यान्नाद्य ँ सं तनोति द्वादश द्वादशानि जुहोति द्वादश
मासाः सँवथ्सरः सँवथ्सरेणै वास्मा अन्नमव रुन्धे ऽन्नं च
मेऽक्षुच्च म इत्याहै तद् वा – [ ] **38**

5.4.8.3

अन्नस्य रूप ँ रूपेणैवान्नमव रुन्धे ऽग्निश्च म आपश्च म इत्याहैषा
वा अन्नस्य योनिः सयोन्येवान्नमव रुन्धे–ऽर्धेन्द्राणि जुहोति देवता
एवाव रुन्धे यथ् सर्वेषा–मर्धमिन्द्रः प्रति तस्मादिन्द्रो देवतानां

भूयिष्ठभाक्तम इन्द्रमुत्तरमाहे–न्द्रियमेवास्मि–न्नुपरिष्टाद् दधाति
यज्ञायुधानि जुहोति यज्ञो – [ ] **39**

5.4.8.4

वै यज्ञायुधानि यज्ञमेवाव रुन्धेऽथो एतद्वै यज्ञस्य रूपꣳ रूपेणैव
यज्ञमव रुन्धे ऽवभृथश्च मे स्वगाकारश्च म इत्याह स्वगाकृत्या
अग्निश्च मे घर्मश्च म इत्याहैतद् वै ब्रह्मवर्चसस्य रूपꣳ रूपेणैव
ब्रह्मवर्चसमव रुन्ध ऋक्च मे साम च म इत्याहै – [ ] **40**

5.4.8.5

–तद्वै छन्दसाꣳ रूपꣳ रूपेणैव छन्दाꣳस्यव रुन्धे गर्भाश्च मे
वथ्साश्च म इत्याहैतद् वै पशूनाꣳ रूपꣳ रूपेणैव पशूनव
रुन्धे कल्पान् जुहोत्य क्लृप्तस्य क्लृप्त्यै युग्मदयुजे जुहोति
मिथुनत्वायो–त्तरावती भवतोऽभिक्रान्त्या एका च मे तिस्रश्च
म इत्याह देवछन्दसं ँवा एका च तिस्रश्च – [ ] **41**

5.4.8.6

मनुष्यछन्दसं चतस्रश्चाष्टौ च देवछन्दसं चैव मनुष्य छन्दसश्चाव रुन्ध
आ त्रयस्त्रिꣳ शतो जुहोति त्रयस्त्रिꣳशद्वै देवता देवता एवाव रुन्ध
आऽष्टाचत्वारिꣳशतो जुहोत्यष्टाचत्वारिꣳ-शदक्षरा जगती जागताः
पशवो जगत्यैवास्मै पशूनव रुन्धे वाजश्च प्रसवश्चेति द्वादशं जुहोति
द्वादश मासाः सँवथ्सरः सँवथ्सर एव प्रति तिष्ठति । **42**

(वि – वै – यज्ञः – साम च म इत्याह – च तिस्र – श्चैकान्न पञ्चाशच्च) (A8)

5.4.9.1

अग्निर्देवेभ्यो ऽपाक्रामद्-भागधेयमिच्छमानस्तं देवा अब्रुवन्नुप न
आ वर्तस्व हव्यं नो वहेति सोऽब्रवीद्-वरं ँवृणै मह्यमेव
वाजप्रसवीयं जुहवन्निति तस्मादग्नये वाजप्रसवीयं जुह्वति यद्-
वाजप्रसवीयं जुहोत्यग्निमेव तद्-भागधेयेन समर्धयत्यथो अभिषेक
एवास्य स चतुर्दशभिर्जुहोति सप्त ग्राम्या ओषधयः सप्ता -[ ] **43**

5.4.9.2

–ऽऽरण्या उभयीषामवरुद्ध्या अन्नस्यान्नस्य जुहोत्यन्नस्यान्नस्या–
वरुद्ध्या औदुम्बरेण स्रुवेण जुहोत्यूर्ग्वा उदुम्बर ऊर्गन्नमूर्जैवास्मा
ऊर्जमन्नमव रुन्धे ऽग्निर्वै देवाना–मभिषिक्तोऽग्निचिन्–मनुष्याणां
तस्मादग्निचिद्–वर्.षति न धावेदवरुद्धꣳ ह्यस्या–न्नमन्नमिव खलु वै
वर्.षं यद्धावेदन्नाद्–याद्धावेदुपावर्तेता–न्नाद्यमेवाभ्यु – [ ] **44**

5.4.9.3

–पावर्तते नक्तोषासेति कृष्णायै श्वेतवत्सायै पयसा जुहोत्यह्नैवास्मै
रात्रिं प्रदापयति रात्रियाऽहरहोरात्रे एवास्मै प्रत्ते काममन्नाद्यं दुहाते
राष्ट्रभृतो जुहोति राष्ट्रमेवाव रुन्धे षड्भिर्जुहोति षड्वा ऋतव ऋतुष्वेव
प्रतितिष्ठति भुवनस्य पत इति रथमुखे पञ्चाऽऽ*हुतीर्जुहोति वज्रो वै
रथो वज्रेणैव दिशो – [ ] **45**

5.4.9.4

–ऽभि जयत्यग्निचितꣳ ह वा अमुष्मिन् लोके वातोऽभि पवते
वातनामानि जुहोत्यभ्येवैन–ममुष्मिन् लोके वातः पवते त्रीणि

जुहोति त्रय इमे लोका एभ्य एव लोकेभ्यो वातमव रुन्धे समुद्रोऽसि नभस्वानित्याहैतद्वै वातस्य रूपꣳ रूपेणैव वातमव रुन्धे ऽञ्जलिना जुहोति न ह्येतेषामन्यथा ( ) ऽऽहुतिरवकल्पते । **46**

(ओषधयः सप्ता – भि – दिशो – ऽन्यथा – द्वे च) (A9)

5.4.10.1

सुवर्गाय वै लोकाय देवरथो युज्यते यत्राकूताय मनुष्यरथ एष खलु वै देवरथो यदग्निरग्निं ँयुनज्मि शवसा घृतेनेत्याह युनक्त्येवैनꣳ स एनं ँयुक्तः सुवर्गं ँलोकमभि वहति यथ् सर्वाभिः पञ्चभि– र्युञ्ज्याद्–युक्तोऽस्याऽग्निः प्रच्युतः स्यादप्रतिष्ठिता आहुतयः स्युरप्रतिष्ठिताः स्तोमा अप्रतिष्ठितान्युक्थानि तिसृभिः प्रातः सवनेऽभि मृशति त्रिवृ– [ ] **47**

5.4.10.2

–द्वा अग्निर्यावानेवा–ग्निस्तं ँयुनक्ति यथाऽनसि युक्त आधीयत एवमेव तत् प्रत्याहुतयस्तिष्ठन्ति प्रति स्तोमाः प्रत्युक्थानि यज्ञायज्ञियस्य स्तोत्रे द्वाभ्यामभि मृशत्येतावान् वै यज्ञो यावानग्निष्टोमो भूमा त्वा अस्यात

ऊर्ध्वः क्रियते यावानेव यज्ञस्तमन्ततो ऽन्वारोहति द्वाभ्यां प्रतिष्ठित्या
एकयाऽप्रस्तुतं भवत्यथा– [ ] **48**

5.4.10.3

–भि मृशत्युपैनमुत्तरो यज्ञो नमत्यथो संतत्यै प्र वा एषोऽस्मान्
ँलोकाच्च्यवते योऽग्निं चिनुते न वा एतस्यानिष्टक आहुतिरव कल्पते
यां ँवा एषोऽनिष्टक आहुतिं जुहोति स्रवति वै सा ता᳡ स्रवन्तीं
ँयज्ञोऽनु परा भवति यज्ञं ँयजमानो यत् पुनश्चितिं चिनुत आहुतीनां
प्रतिष्ठित्यै प्रत्याहुतयस्तिष्ठन्ति– [ ] **49**

5.4.10.4

न यज्ञः पराभवति न यजमानो ऽष्टावुप दधात्यष्टाक्षरा गायत्री
गायत्रेणैवैनं छन्दसा चिनुते यदेकादश त्रैष्टुभेन यद् द्वादश
जागतेन छन्दोभिरेवैनं चिनुते नपात्को वैनामैषोऽग्निर्यत् पुनश्चितिर्य
एवं ँविद्वान् पुनश्चितिं चिनुत आ तृतीयात् पुरुषादन्नमत्ति
यथा वै पुनराधेय एवं पुनश्चितिर्योऽग्न्याधेयेन न– [ ] **50**

5.4.10.5

ध्नोति स पुनराधेयमा धत्ते योऽग्निं चित्वा नध्नोति स पुनश्चितिं
चिनुते यत् पुनश्चितिं चिनुत ऋद्ध्या अथो खल्वाहुर्न चेतव्येति रुद्रो
वा एष यदग्निर्यथा व्याघ्रꣳ सुप्तं बोधयति तादृगेव तदथो
खल्वाहुश्चेतव्येति यथा वसीयाꣳसं भागधेयेन बोधयति तादृगेव
तन्मनुरग्निमचिनुत ( ) तेन नाऽऽ*ध्नोथ्स एतां पुनश्चितिमपश्यत्
तामचिनुत तया वै स आध्नोद्यत् पुनश्चितिं चिनुत ऋद्ध्यै । **51**

(त्रिवृ–दथ–तिष्ठ–न्त्यग्न्याधेयेन ना–चिनुत–सप्तदश– च) (A10)

5.4.11.1

छन्दश्चितं चिन्वीत पशुकामः पशवो वै छन्दाꣳसि पशुमानेव भवति
श्येनचितं चिन्वीत सुवर्गकामः श्येनो वै वयसां पतिष्ठः श्येन एव
भूत्वा सुवर्गँ लोकं पतति कङ्कचितं चिन्वीत यः कामयेत
शीर्.षण्वानमुष्मिन् ँलोके स्यामिति शीर्.षण्वानेवाऽमुष्मिन् ँलोके
भवत्यलजचितं चिन्वीत चतुः सीतं प्रतिष्ठाकामश्चतस्रो दिशो दिक्ष्वेव
प्रति तिष्ठति प्र उगचितं चिन्वीत भ्रातृव्यवान् प्रै– [ ] **52**

5.4.11.2

–व भ्रातृव्यान् नुदत उभयतः प्र उगं चिन्वीतयः कामयेत प्रजातान् भ्रातृव्यान् नुदेय प्रति जनिष्यमाणानिति प्रैव जातान् भ्रातृव्यान् नुदते प्रति जनिष्यमाणान् रथचक्रचितं चिन्वीत भ्रातृव्यवान् वज्रो वै रथो वज्रमेव भ्रातृव्येभ्यः प्रहरति द्रोणचितं चिन्वीतान्नकामो द्रोणे वा अन्नं भ्रियते सयोन्येवान्नमव रुन्धे समूह्यं चिन्वीत पशुकामः पशुमानेव भवति – [ ] **53**

5.4.11.3

परिचाय्यं चिन्वीत ग्रामकामो ग्राम्येव भवति श्मशानचितं चिन्वीत यः कामयेत पितृलोक ऋध्नुयामिति पितृलोक एवर्ध्नोति विश्वामित्रजमदग्नी वसिष्ठेनाऽस्पर्द्धेताᳬ स एता जमदग्निर्विहव्या अपश्यत् ता उपाधत्त ताभिर्वै स वसिष्ठस्येन्द्रियं ँवीर्यमवृङ्क्त यद्–विहव्या उपदधातीन्द्रियमेव ताभिर्वीर्यं ँयजमानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते होतुर्धिष्णिय उप दधाति यजमानायतनं ँवै– [ ] **54**

5.4.11.4

होता स्व एवास्मा आयतन इन्द्रियं वीर्यमव रुन्धे द्वादशोप दधाति
द्वादशाक्षरा जगती जागताः पशवो जगत्यैवास्मै पशूनव रुन्धे
ऽष्टावष्टावन्येषु धिष्णियेषूप दधात्यष्टाशफाः पशवः पशूनेवाव रुन्धे
षण्मार्जालीये षड् वा ऋतव ऋतवः खलु वै देवाः पितर ऋतूनेव
देवान् पितॄन् प्रीणाति । **55**

(प्र – भवति – यजमानायतनं वा – अष्टाचत्वारिꣳशच्च) (A11)

5.4.12.1

पवस्व वाजसातय इत्यनुष्टुक् प्रतिपद्भवति तिस्रोऽनुष्टुभश्चतस्रो
गायत्रियो यत् तिस्रोऽनुष्टुभ–स्तस्मा–दश्वस्त्रिभिस्तिष्ठꣳ स्तिष्ठति
यच्चतस्रो गायत्रियस्तस्माथ् सर्वाꣳ श्चतुरः पदः प्रतिदधत् पलायते
परमा वा एषा छन्दसां यदनुष्टुक् परमश्चतुष्टोमः स्तोमानां
परमस्त्रिरात्रो यज्ञानां परमोऽश्वः पशूनां परमेणैवैनं परमतां
गमयत्येकविꣳशमहर्भवति – [ ] **56**

5.4.12.2

यस्मिन्नश्व आलभ्यते द्वादश मासाः पञ्चर्तवस्त्रय इमे लोका
असावादित्य एकविꣳश एष प्रजापतिः प्राजापत्योऽश्वस्तमेव
साक्षादृध्नोति शक्वरयः पृष्ठं भवन्त्यन्–यदन्य–च्छन्दोऽन्येन्ये वा एते
पशव आ लभ्यन्त उतेव ग्राम्या उतेवाऽऽ*रण्या यच्छक्वरयः पृष्ठं
भवन्त्यश्वस्य सर्वत्वाय पार्थुरश्मं ब्रह्मसामं भवति रश्मिना वा
अश्वो – [ ] **57**

5.4.12.3

यत ईश्वरो वा अश्वोऽयतोऽप्रतिष्ठितः परां परावतं गन्तोर्यत्
पार्थुरश्मं ब्रह्मसामं भवत्यश्वस्य यत्यै धृत्यै संकृत्यच्छावाकसामं
भवत्युथ्सन्नयज्ञो वा एष यदश्वमेधः कस्तद्वेदेत्याहुर्यदि सर्वो वा
क्रियते न वा सर्व इति यथ् संकृत्यच्छावाकसामं भवत्यश्वस्य
सर्वत्वाय पर्याप्त्या अनन्तरायाय सर्वस्तोमोऽतिरात्र उत्तममहर्भवति
( ) सर्वस्याऽऽ*प्त्यै सर्वस्य जित्यै सर्वमेव तेनाऽऽ*प्नोति
सर्वं जयति । **58**

(अहर्भवति – वा अश्वौ – ऽहर्भवति – दश च) (A12)

Prasna Korvai with starting Padams of 1 to 12 Anuvaakams :-

(देवासुरास्तेन – तीव्या – रुद्रो – ऽश्म – न्नृषदे व – डुदेनं – प्राचीमिति – वसोर्धारा – मग्निर्देवेभ्यः – सुवर्गाय यत्राकूताय – छन्दश्चितं – पवस्व – द्वादश)

Korvai with starting Padams of 1, 11, 21 Series of Panchaatis :-

(देवासुरा – अजायां – ँवै ग्रुमुष्टिः – प्रथमो देवयतामे – तद्वै छन्दसा – मृध्नो – त्यष्टौ पञ्चाशत्)

First and Last Padam of Fourth Prasnam of 5th Kandam

(देवासुराः – सर्वं जयति)

॥ हरिः ओं ॥

॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां पञ्चमकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः समाप्तः ॥

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः

हरिः ओं

5.5 पञ्चमकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः – वायव्यपश्वाद्यानं निरूपणं

5.5.1.1

यदेकेन स७ स्थापयति यज्ञस्य संतत्या अविच्छेदायैन्द्राः पशवो
ये मुष्करा यदैन्द्राः सन्तोऽग्निभ्य आ लभ्यन्ते देवताभ्यः समदं
दधात्याग्नेयीस्त्रिष्टुभो याज्यानुवाक्याः कुर्याद्–यदाग्नेयीस्तेनाऽऽ*ग्नेया
यत् त्रिष्टुभस्तेनैन्द्राः समृद्ध्यै न देवताभ्यः समदं दधाति वायवे
नियुत्वते तूपरमा लभते तेजोऽग्नेर्वायुस्तेजस एष आ लभ्यते
तस्माद्–यद्रियङ् वायु– [ ] **1**

5.5.1.2

–वार्ति तद्रियङ्ङ्–ग्निर्दहति स्वमेव तत् तेजोऽन्वेति यन्न नियुत्वते
स्यादुन्माद्येद्–यजमानो नियुत्वते भवति यजमानस्याऽनुन्मादाय
वायुमती श्वेतवती याज्यानुवाक्ये भवतः सतेजस्त्वाय हिरण्यगर्भः
समवर्तताग्र इत्याघारमा घारयति प्रजापतिर्वै हिरण्यगर्भः

प्रजापतेरनुरूपत्वाय सर्वाणि वा एष रूपाणि पशूनां प्रत्या लभ्यते
यच्छ्मश्रुणस्तत्– [ ] **2**

5.5.1.3

पुरुषाणाꣳ रूपं ँयत् तूपरस्तदश्वानां ँयदन्यतोदन् तद्–गवां
ँयदव्या इव शफास्तदवीनां ँयदजस्तदजानां ँवायुर्वै पशूनां प्रियं
धाम यद्–वायव्यो भवत्येतमेवैनमभि संजानानाः पशव उप तिष्ठन्ते
वायव्यः कार्या(**3**)ः प्राजापत्या(**3**) इत्याहु–र्यद्–वायव्यं कुर्यात्
प्रजापतेरियाद्यत् प्राजापत्यं कुर्याद्–वायो – [ ] **3**

5.5.1.4

–रियाद्–यद्–वायव्यः पशुर्भवति तेन वायोर्नैति यत् प्राजापत्यः
पुरोडाशो भवति तेन प्राजापतेर्नैति यद् द्वादशकपालस्तेन
वैश्वानरान्नैत्याग्ना वैष्णवमेकादशकपालं निर्वपति दीक्षिष्यमाणोऽग्निः
सर्वा देवता विष्णुर्यज्ञो देवताश्चैव यज्ञं चाऽऽ* रभतेऽग्निरवमो
देवतानां ँविष्णुः परमो यदाग्ना–वैष्णव–मेकादशकपालं निर्वपति
देवता – [ ] **4**

5.5.1.5

एवोभयतः परिगृह्य यजमानोऽव रुन्धे पुरोडाशेन वै देवा अमुष्मिन्
ँलोक आर्धुवन् चरुणाऽस्मिन् यः कामयेताऽमुष्मिन् ँलोक ऋध्नुयामिति
स पुरोडाशं कुर्वीताऽमुष्मिन्नेव लोक ऋध्नोति यदष्टाकपालस्तेनाऽऽ*ग्नेयो
यत् त्रिकपालस्तेन वैष्णवः समृद्ध्यै यः कामयेतास्मिन् ँलोक
ऋध्नुयामिति स चरुं कुर्वीताग्नेर्घृतं ँविष्णोस्तण्डुला-स्तस्मा-[ ] **5**

5.5.1.6

-च्चरुः कार्योऽस्मिन्नेव लोक ऋध्नोत्यादित्यो भवती यं ँवा
अदितिरस्यामेव प्रति तिष्ठत्यथो अस्यामेवाधि यज्ञं तनुते यो वै
सँवथ्सरमुख्य-मभृत्वाऽग्निं चिनुते यथा सामि गर्भोऽवपद्यते तादृगेव
तदार्तिमार्च्छेद्-वैश्वानरं द्वादशकपालं पुरस्तान्निर्वपेत् सँवथ्सरो वा
अग्निर्वैश्वानरो यथा संवथ्सरमाप्त्वा -[ ] **6**

5.5.1.7

काल आगते विजायत एवमेव सँवथ्सरमाप्त्वा काल आगतेऽग्निं
चिनुते नाऽऽ*र्तिमार्च्छत्येषा वा अग्नेः प्रिया तनूर्यद्-वैश्वानरः

प्रियामेवास्य तनुवमव रुन्धे त्रीण्येतानि हवीꣳषि भवन्ति त्रय इमे लोका एषां ँलोकानाꣳ रोहाय । 7

(यद्रियङ् वायु – र्यच्छ्मश्रुणस्तद् – वायो – र्निर्वपति देवता – स्तस्मा – दाप्त्वा – ष्टात्रिꣳशच्च) (A1)

5.5.2.1

प्रजापतिः प्रजाः सृष्ट्वा प्रेणाऽनु प्राविशत् ताभ्यः पुनः संभवितुं नाशक्नोथ् सोऽब्रवीदृध्नवदिथ् स यो मेतः पुनः संचिनवदिति तं देवाः समचिन्वन् ततो वै त आर्ध्नुवन् यथ् समचिन्वन् तच्चित्यस्य चित्यत्वं ँय एवं ँविद्वानग्निं चिनुत ऋध्नोत्येव कस्मै कमग्निश्चीयत इत्याहुरग्निवा – [ ] 8

5.5.2.2

–नसानीति वा अग्निश्चीयतेऽग्निवानेव भवति कस्मै कमग्निश्चीयत इत्याहुर्देवा मा वेदन्निति वा अग्निश्चीयते विदुरेनं देवाः कस्मै कमग्निश्चीयत इत्याहुर्गृह्यसानीति वा अग्निश्चीयते गृह्येव भवति कस्मै कमग्निश्चीयत इत्याहुः पशुमानसानीति वा अग्नि– [ ] 9

5.5.2.3

–श्चीयते पशुमानेव भवति कस्मै कमग्निश्चीयत इत्याहुः सप्त मा पुरुषा उप जीवानिति वा अग्निश्चीयते त्रयः प्राञ्चस्त्रयः प्रत्यञ्च आत्मा सप्तम एतावन्त एवैनममुष्मिन् ँलोक उप जीवन्ति प्रजापतिरग्निमचिकीषत तं पृथिव्यब्रवीन्न मय्यग्निं चेष्यसेऽति मा धक्ष्यति सा त्वाऽतिदह्यमाना वि धविष्ये – [ ] **10**

5.5.2.4

स पापीयान् भविष्यसीति सोऽब्रवीत् तथा वा अहं करिष्यामि यथा त्वा नातिधक्ष्यतीति स इमामभ्यमृशत् प्रजापतिस्त्वा सादयतु तया देवतयाऽङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीदेतीमामेवेष्टकां कृत्वोपा–धत्ता–नतिदाहाय यत् प्रत्यग्निं चिन्वीत तदभि मृशेत् प्रजापतिस्त्वा सादयतु तया देवतयाऽङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीदे– [ ] **11**

5.5.2.5

–तीमामेवेष्टकां कृत्वोप धत्तेऽनतिदाहाय प्रजापतिरकामयत प्रजायेयेति स एतमुख्यमपश्यत् तꣳ सँवथ्सरमबिभस्ततो वै स

प्राजायत तस्माथ् सँवथ्सरं भार्यः प्रैव जायते तं ँवसवोऽब्रुवन् प्र
त्वमजनिष्ठा वयं प्रजायामहा इति तं ँवसुभ्यः प्रायच्छत् तं
त्रीण्यहान्यबिभरुस्तेन – [ ] **12**

5.5.2.6

त्रीणि च शतान्यसृजन्त त्रयस्त्रिꣳशतं च तस्मात् त्र्यहं भार्यः प्रैव
जायते तान् रुद्रा अब्रुवन् प्र यूयमजनिढ्वं ँवयं प्रजायामहा इति
तꣳ रुद्रेभ्यः प्रायच्छन् तꣳ षडहान्यबिभरुस्तेन त्रीणि च
शतान्यसृजन्त त्रयस्त्रिꣳशतं च तस्माथ् षडहं भार्यः प्रैव जायते
तानादित्या अब्रुवन् प्र यूयमजनिढ्वं ँवयं– [ ] **13**

5.5.2.7

प्र जायामहा इति तमादित्येभ्यः प्रायच्छन् तं द्वादशाहान्यबिभरुस्तेन
त्रीणि च शतान्यसृजन्त त्रयस्त्रिꣳशतं च तस्माद् द्वादशाहं भार्यः
प्रैव जायते तेन वै ते सहस्रमसृजन्तोखाꣳ सहस्रतमीं ँय
एवमुख्यꣳ साहस्रं ँवेद प्र सहस्रं पशूनाप्नोति । **14**

(अग्निवान् – पशुमानसानीति वा अग्नि – र्द्धविष्ये – मृशेत् प्रजापतिस्त्वा सादयतु तया देवतयाऽङ्गिरस्व ध्रुवा सीद – तेन – तानादित्या अब्रुवन् प्र यूयमजनिढ्वं वयं – चत्वारिꣳशच्च) (A2)

5.5.3.1

यजुषा वा एषा क्रियते यजुषा पच्यते यजुषा वि मुच्यते यदुखा सा वा एषैतर्.हि यातयाम्नी सा न पुनः प्रयुज्येत्याहुरग्ने युक्ष्वा हि ये तव युक्ष्वा हि देवहूतमाꣳ इत्युखायां जुहोति तेनैवैनां पुनः प्रयुङ्क्ते तेनायातयाम्नी यो वा अग्निं योग आगते युनक्ति युङ्क्ते युञ्जानेष्वग्ने –[ ] **15**

5.5.3.2

युक्ष्वा हि ये तव युक्ष्वा हि देवहूतमाꣳ इत्याहैष वा अग्नेर्योगस्तेनैवैनं युनक्ति युङ्क्ते युञ्जानेषु ब्रह्मवादिनो वदन्ति न्यङ्ङग्निश्चेतव्या(**3**) उत्ताना(**3**) इति वयसां वा एष प्रतिमया चीयते यदग्निर्यन्न्यञ्चं चिनुयात् पृष्टित एनमाहुतय ऋच्छेयुर्यदुत्तानं न पतितुꣳ शक्नुयादसुवर्ग्योऽस्य स्यात् प्राचीनमुत्तानं – [ ] **16**

5.5.3.3

पुरुषशीर्.षमुप दधाति मुखत एवैनमाहुतय ऋच्छन्ति नोत्तानं चिनुते
सुवर्ग्योऽस्य भवति सौर्या जुहोति चक्षुरेवास्मिन् प्रति दधाति
द्विर्जुहोति द्वे हि चक्षुषी समान्या जुहोति समानꣳ हि चक्षुः
समृद्ध्यै देवासुराः सꣳयत्ता आसन् ते वामं ँवसु सं न्यदधत तद्देवा
वामभृताऽवृञ्जत तद्वामभृतो वामभृत्त्वं ँयद्वामभृत ( ) मुपदधाति
वाममेव तया वसु यजमानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते हिरण्यमूर्ध्नी भवति
ज्योतिर्वै हिरण्यं ज्योतिर्वामं ज्योतिषैवास्य ज्योतिर्वामं ँवृङ्क्ते
द्वियजुर्भवति प्रतिष्ठित्यै । 17 *(युञ्जानेष्वग्ने – प्राचीनमुत्तानं – ँवामभृतं – चतुर्विꣳशतिश्च)* *(A3)*

5.5.4.1

आपो वरुणस्य पत्नय आसन् ता अग्निरभ्यध्यायत् ताः समभवत्
तस्य रेतः पराऽपतत् तदियमभवद्यद् द्वितीयं पराऽपतत्
तदसावभवदियं ँवै विराडसौ स्वराड् यद्–विराजावुपदधातीमे एवोप

धत्ते यद्वा असौ रेतः सिञ्चति तदस्यां प्रति तिष्ठति तत् प्र जायते ता ओषधयो – [ ] **18**

5.5.4.2

वीरुधो भवन्ति ता अग्निरत्ति य एवं वेद प्रैव जायतेऽन्नादो भवति यो रेतस्वी स्यात् प्रथमायां तस्य चित्यामुभे उप दद्ध्यादिमे एवास्मै समीची रेतः सिञ्चतो यः सिक्तरेताः स्यात् प्रथमायां तस्य चित्यामन्यामुप दद्ध्यादुत्तमायामन्या रेत एवास्य सिक्तमाभ्यामुभयतः परि गृह्णाति सँवथ्सरं न क – [ ] **19**

5.5.4.3

ञ्चन प्रत्यवरोहेन्न हीमे कञ्चन प्रत्यवरोहतस्तदेनयोर्व्रतं यो वा अप शीर्.षाणमग्निं चिनुतेऽपशीर्.षाऽमुष्मिन् लोके भवति यः सशीर्.षाणं चिनुते सशीर्.षा ऽमुष्मिन् लोके भवति चित्तिं जुहोमि मनसा घृतेन यथा देवा इहाऽऽ*गमन् वीतिहोत्रा ऋतावृधः समुद्रस्य वयुनस्य पत्मन् जुहोमि विश्वकर्मणे विश्वाऽहाऽमर्त्यं हविरिति स्वयमातृण्णामुपधाय जुहोत्ये– [ ] **20**

5.5.4.4

तद्वा अग्नेः शिरः सशीर्.षाणमेवाग्निं चिनुते सशीर्.षाऽमुष्मिन्
ँलोके भवति य एवं ँवेद सुवर्गाय वा एष लोकाय चीयते
यदग्निस्तस्य यदयथापूर्वं क्रियतेऽसुवर्ग्यमस्य तथ्
सुवर्ग्योऽग्निश्चितिमुपधायाभि मृशेच्चित्तिमचित्तिं चिनवद्वि विद्वान्
पृष्ठेव वीता वृजिना च मर्तान् राये च नः स्वपत्याय ( ) देव दितिं
च रास्वा–दितिमुरुष्येति यथापूर्वमेवैनामुप धत्ते प्राञ्चमेनं चिनुते
सुवर्ग्योऽस्य भवति । **21**

(ओषधयः – कं – जुहोति – स्वपत्याया – ष्टादश च) (A4)

5.5.5.1

विश्वकर्मा दिशां पतिः स नः पशून् पातु सोऽस्मान् पातु तस्मै नमः
प्रजापती रुद्रो वरुणो ऽग्निर्दिशां पतिः स नः पशून् पातु सोऽस्मान्
पातु तस्मै नम एता वै देवता एतेषां पशूना–मधिपतय–स्ताभ्यो वा
एष आ वृश्चते यः पशुशीर्.षाण्युप दधाति हिरण्येष्टका उप
दधात्येताभ्य एव देवताभ्यो नमस्करोति ब्रह्मवादिनो – [ ] **22**

5.5.5.2

वदन्त्यग्नौ ग्राम्यान् पशून् प्र दधाति शुचाऽऽरण्यानर्पयति किं तत उच्छिꣳषतीति यद्धिरण्येष्टका उपदधात्यमृतं ँवै हिरण्यममृतेनैव ग्राम्येभ्यः पशुभ्यो भेषजं करोति नैनान् हिनस्ति प्राणो वै प्रथमा स्वयमातृण्णा व्यानो द्वितीयाऽपानस्तृतीयाऽनु प्राऽण्यात् प्रथमाꣳ स्वयमातृण्णामुपधाय प्राणेनैव प्राणꣳ समर्धयति व्यन्याद् – [ ] **23**

5.5.5.3

द्वितीयामुपधाय व्यानेनैव व्यानꣳ समर्धयत्यपान् यात्तृतीयामुपधाया–पानेनैवापानꣳ समर्धयत्यथो प्राणैरेवैनꣳ समिन्धे भूर्भुवः सुवरिति स्वयमातृण्णा उप दधातीमे वै लोकाः स्वयमातृण्णा एताभिः खलुवै व्याहृतीभिः प्रजापतिः प्राऽजायत यदेताभिर्व्याहृतीभिः स्वयमातृण्णा उपदधातीमानेव लोकानुपधायैषु– [ ] **24**

5.5.5.4

लोकेष्वधि प्रजायते प्राणाय व्यानायापानाय वाचे त्वा चक्षुषे त्वा तया देवतयाऽङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीदाग्निना वै देवाः सुवर्गं

ँलोकमजिगाꣳसन् तेन पतितुं नाशक्नुवन् त एताश्चतस्रः
स्वयमातृण्णा अपश्यन् ता दिक्षूपादधत तेन सर्वतश्चक्षुषा सुवर्गं
ँलोकमायन् यच्चतस्रः स्वयमातृण्णा दिक्षूपदधाति सर्वतश्चक्षुषैव
तदग्निना यजमानः ( ) सुवर्गं ँलोकमेति । **25**

(ब्रह्मवादिनो – व्यन्या – देषु – यजमान – स्त्रीणि च) (A5)

5.5.6.1

अग्न आ याहि वीतय इत्याहा–ह्वतैवैन–मग्निं दूतं ँवृणीमह इत्याह
हूत्वैवैनं ँवृणीते ऽग्निनाऽग्निः समिध्यत इत्याह समिन्ध एवैनमग्निर्वृत्राणि
जङ्घनदित्याह समिद्ध एवास्मिन्निन्द्रियं दधात्यग्नेः स्तोमं मनामह इत्याह
मनुत एवैनमेतानि वा अह्नाꣳ रूपाण्य– [ ] **26**

5.5.6.2

–न्वहमेवैनं चिनुते ऽवाह्नाꣳ रूपाणि रुन्धे ब्रह्मवादिनो वदन्ति
कस्माथ् सत्याद्यातयाम्नीरन्या इष्टका अयातयाम्नी लोकं पृणेत्यैन्द्राग्नी
हि बार्.हस्पत्येति ब्रूयादिन्द्राग्नी च हि देवानां बृहस्पतिश्चा–यातयामानो
ऽनुचरवती भवत्यजामित्वाया –नुष्टुभाऽनु चरत्यात्मा वै लोकं पृणा

प्राणो ऽनुष्टुप् तस्मात् प्राणः सर्वाण्यङ्गान्यनु चरति ता अस्य

सूददोहस – [ ] 27

5.5.6.3

इत्याह तस्मात् परुषिपरुषि रसः सोमꣳ श्रीणन्ति पृश्नय इत्याहान्नं

ँवै पृश्न्यन्नमेवाव रुन्धेऽर्को वा अग्निरर्कोऽन्नमन्नमेवाव रुन्धे जन्मन्

देवानां ँविशस्त्रिष्वा रोचने दिव इत्याहेमानेवास्मै लोकान्

ज्योतिष्मतः करोति यो वा इष्टकानां प्रतिष्ठां ँवेद प्रत्येव तिष्ठति तया

( ) देवतयाऽङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीदेत्याहैषा वा इष्टकानां प्रतिष्ठा य एवं

ँवेद प्रत्येवतिष्ठति । 28

(रूपाणि – सूददोहस – स्तया – षोडश च) (A6)

5.5.7.1

सुवर्गाय वा एष लोकाय चीयते यदग्निर्वज्र एकादशिनी

यदग्नावेकादशिनीं मिनुयाद्–वज्रेणैनꣳ सुवर्गाल्लोकादन्तर्दध्याद्यन्न

मिनुयाथ् स्वरुभिः पशून् व्यर्धयेदेकयूपं मिनोति नैनं ँवज्रेण

सुवर्गाल्लोकादन्तर्दधाति न स्वरुभिः पशून् व्यर्धयति वि वा एष

इन्द्रियेण वीर्येणर्ध्यते योऽग्निं चिन्व–न्नधिक्रामत्यैन्द्रिय– [ ] **29**

5.5.7.2

–र्चा ऽऽक्रमणं प्रतीष्टकामुप दध्यान्नेन्द्रियेण वीर्येण व्यृध्यते रुद्रो वा एष यदग्निस्तस्य तिस्रः शरव्याः प्रतीची तिरश्चयनूची ताभ्यो वा एष आ वृश्चयते योऽग्निं चिनुते ऽग्निं चित्वा तिसृधन्वमयाचितं ब्राह्मणाय दद्यात् ताभ्य एव नमस्करोत्यथो ताभ्य एवाऽऽत्मानं निष्क्रीणीते यत्ते रुद्र पुरो – [ ] **30**

5.5.7.3

धनुस्तद्–वातो अनु वातु ते तस्मै ते रुद्र सँवथ्सरेण नमस्करोमि यत्ते रुद्र दक्षिणा धनुस्तद्–वातो अनु वातु ते तस्मै ते रुद्र परिवथ्सरेण नमस्करोमि यत्ते रुद्र पश्चाद्धनुस्तद्–वातो अनु वातु ते तस्मै ते रुद्रेदावथ्सरेण नमस्करोमि यत्ते रुद्रोत्तराद्धनुस्त – [ ] **31**

5.5.7.4

द्वातो अनु वातु ते तस्मै ते रुद्रेदुवथ्सरेण नमस्करोमि यत्ते रुद्रोपरि धनुस्तद्–वातो अनु वातु ते तस्मै ते रुद्र वथ्सरेण नमस्करोमि रुद्रो

वा एष यदग्निः स यथा व्याघ्रः क्रुद्धस्तिष्ठत्येवं वा एष एतर्.हि
सञ्चितमेतैरुप तिष्ठते नमस्कारैरेवैनꣳ शमयति येऽग्नयः–[ ] **32**

5.5.7.5

पुरीष्याः प्रविष्टाः पृथिवीमनु । तेषां त्वमस्युत्तमः प्रणो जीवातवे सुव ।
आपं त्वाऽग्ने मनसा ऽऽपं त्वाऽग्ने तपसा ऽऽपं त्वाऽग्ने दीक्षया ऽऽपं
त्वाऽग्न उपसद्भिरापं त्वाऽग्ने सुत्ययाऽऽ पं त्वाऽग्ने दक्षिणाभिरापं
त्वाऽग्ने ऽवभृथेनापं त्वाऽग्ने वशया ऽऽपं त्वाऽग्ने स्वगाकारेणेत्याहै
( ) षा वा अग्नेराप्तिस्तयैवैनमाप्नोति । **33** *(ऐन्द्रिया – पुर –
उत्तराद्धनुस्त– दग्नय – आहा – ष्टौ च) (A7)*

5.5.8.1

गायत्रेण पुरस्तादुप तिष्ठते प्राणमेवास्मिन् दधाति बृहद्–रथंतराभ्यां
पक्षावोज एवास्मिन् दधात्यृतुस्थायज्ञा–यज्ञियेन पुच्छमृतुष्वेव प्रति
तिष्ठति पृष्ठैरुप तिष्ठते तेजो वै पृष्ठानि तेज एवास्मिन् दधाति
प्रजापतिरग्निमसृजत सोऽस्माथ् सृष्टः पराङैत् तं वारवन्तीयेना–
वारयत तद्–वारवन्तीयस्य वारवन्तीयत्वꣳ श्यैतेन श्येती अकुरुत

तच्छ्यैतस्य श्यैतत्वं – [ ] **34**

5.5.8.2

ँयद्–वारवन्तीयेनोपतिष्ठते वारयत ऐवैनꣳ श्यैतेन श्येती कुरुते प्रजापते–र्हृदयेना–पिपक्षं प्रत्युप तिष्ठते प्रेमाणमेवास्य गच्छति प्राच्या त्वा दिशा सादयामि गायत्रेण छन्दसाऽग्निना देवतयाऽग्नेः शीर्.ष्णाग्नेः शिर उप दधामि दक्षिणया त्वा दिशा सादयामि त्रैष्टुभेन छन्दसेन्द्रेण देवतयाऽग्नेः पक्षेणाग्नेः पक्षमुप दधामि प्रतीच्या त्वा दिशा सादयामि – [ ] **35**

5.5.8.3

जागतेन छन्दसा सवित्रा देवतयाऽग्नेः पुच्छेनाग्नेः पुच्छमुप दधाम्युदीच्या त्वा दिशा सादयाम्यानुष्टुभेन छन्दसा मित्रावरुणाभ्यां देवतयाऽग्नेः पक्षेणाग्नेः पक्षमुप दधाम्यूर्ध्वया त्वा दिशा सादयामि पाङ्क्तेन छन्दसा बृहस्पतिना देवतयाऽग्नेः पृष्ठेनाग्नेः पृष्ठमुप दधामि योऽवा अपात्मानमग्निं चिनुतेऽपात्माऽमुष्मिन् ँलोके भवति यः सात्मानं चिनुते ( ) सात्माऽमुष्मिन् ँलोके भवत्यात्मेष्टका उप

दधात्येष वा अग्नेरात्मा सात्मानमेवाग्निं चिनुते सात्माऽमुष्मिन्
ँलोके भवति य एवं ँवेद । **36** *(श्यैतत्वं – प्रतीच्या त्वा दिशा सादयामि – यः सात्मानं चिनुते – द्वाविꣳशतिश्च) (A8)*

5.5.9.1

अग्न उदधे या त इषुर्युवा नाम तया नो मृड तस्यास्ते नमस्तस्यास्त
उप जीवन्तो भूयास्माग्ने दुध्र गह्य किꣳशिल वन्य या त इषुर्युवा
नाम तया नो मृड तस्यास्ते नमस्तस्यास्त उप जीवन्तो भूयास्म
पञ्च वा एतेऽग्नयो यच्चितय उदधिरेव नाम प्रथमो दुध्रो– [ ] **37**

5.5.9.2

द्वितीयो गह्यस्तृतीयः किꣳशिलश्चतुर्थो वन्यः पञ्चमस्तेभ्यो
यदाहुतीर्न जुहुयादध्वर्युं च यजमानं च प्र दहेयुर्यदेता
आहुतीर्जुहोति भागधेयेनैवैनाञ्छमयति नाऽऽ*र्तिमार्च्छत्यद्ध्वर्युर्न
यजमानो वाङ्म आसन् नसोः प्राणोऽक्ष्योश्चक्षुः कर्णयोः श्रोत्रं
बाहुवोर्बल–मूरुवोरोजोऽरिष्टा विश्वान्यङ्गानि तनू– [ ] **38**

5.5.9.3

–स्तनुवा मे सह नमस्ते अस्तु मा मा हिꣳसीरप वा एतस्मात्
प्राणाः क्रामन्ति योऽग्निं चिन्वन्नधि क्रामति वाङ्म आसन् नसोः
प्राण इत्याह प्राणानेवाऽऽत्मन् धत्ते यो रुद्रो अग्नौ यो अप्सु य
ओषधीषु यो रुद्रो विश्वा भुवनाऽऽविवेश तस्मै रुद्राय नमो
अस्त्वाहुतिभागा वा अन्ये रुद्रा हविर्भागा – [ ] **39**

5.5.9.4

अन्ये शतरुद्रीयꣳ हुत्वा गावीधुकं चरुमेतेन यजुषा चरमायामिष्टकायां
नि दद्ध्याद्–भागधेयेनैवैनꣳ शमयति तस्य त्वै शतरुद्रीयꣳ
हुतमित्याहुर्यस्यैतदग्नौ क्रियत इति वसवस्त्वा रुद्रैः पुरस्तात् पान्तु
पितरस्त्वा यमराजानः पितृभिर्दक्षिणतः पान्त्वादित्यास्त्वा विश्वैर्देवैः
पश्चात् पान्तु द्युतानस्त्वा मारुतो मरुद्भिरुत्तरतः पातु – [ ] **40**

5.5.9.5

देवास्त्वेन्द्रज्येष्ठा वरुणराजानोऽधस्ताच्चो–परिष्टाच्च पान्तु
न वा एतेन पूतो न मेध्यो न प्रोक्षितो यदेनमतः प्राचीनं प्रोक्षति

यथ् संचितमाज्येन प्रोक्षति तेन पूतस्तेन मेध्यस्तेन प्रोक्षितः । **41**

(दुध्र – स्तनू – र्हविर्भागाः – पातु – द्वात्रिꣳशच्च) *(A9)*

5.5.10.1

समीची नामासि प्राची दिक्तस्यास्ते ऽग्निरधिपति रसितो रक्षिता यश्चाधिपति र्यश्च गोप्ता ताभ्यां नमस्तौनो मृडयतां ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वां जंभे दधाम्योजस्विनी नामासि दक्षिणा दिक् तस्यास्त इन्द्रोऽधिपतिः पृदाकुः प्राची नामासि प्रतीची दिक् तस्यास्ते – [ ] **42**

5.5.10.2

सोमोऽधिपतिः स्वजो ऽवस्थावा नामा–स्युदीची दिक् तस्यास्ते वरुणोऽधिपति–स्तिरश्च राजि–रधिपत्नी नामासि बृहती दिक् तस्यास्ते बृहस्पति–रधिपतिः श्वित्रो वशिनी नामासीयं दिक् तस्यास्ते यमोऽधिपतिः कल्माष ग्रीवो रक्षिता यश्चाधिपति र्यश्च गोप्ता ताभ्यां नमस्तौ नो मृडयतां ते यं द्विष्मो यश्च – [ ] **43**

5.5.10.3

नो द्वेष्टि तं वां जंभे दधाम्येता वै देवता अग्निं चित᳡ रक्षन्ति
ताभ्यो यदाहुतीर्न जुहुयादध्वर्युं च यजमानं च ध्यायेयुर्यदेता
आहुतीर्जुहोति भागधेयेनै–वैनाञ्छमयति नाऽऽ*र्तिमार्च्छत्यध्वर्युर्न
यजमानो हेतयो नाम स्थ तेषां वः पुरो गृहा अग्निर्व इषवः
सलिलो निलिंपा नाम – [ ] **44**

5.5.10.4

स्थ तेषां वो दक्षिणा गृहाः पितरो व इषवः सगरो वज्रिणो नाम
स्थ तेषां वः पश्चाद् गृहाः स्वप्नो व इषवो गह्वरो ऽवस्थावानो नाम
स्थ तेषां व उत्तराद् गृहा आपो व इषवः समुद्रो–ऽधिपतयो नाम
स्थ तेषां व उपरि गृहा वर्.षं व इषवोऽवस्वान् क्रव्या नाम स्थ
पार्त्थिवा–स्तेषां व इह गृहा– [ ] **45**

5.5.10.5

अन्नं व इषवो ऽनिमिषो वातनामं तेभ्यो वो नमस्ते नो मृडयत ते यं
द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जंभे दधामि हुतादो वा अन्ये देवा

अहुतादोऽन्ये तानग्निचिदेवोभयान् प्रीणाति दध्ना मधुमिश्रेणैता
आहुतीर्जुहोति भागधेयेनैवैनान् प्रीणात्यथो खल्वाहुरिष्टका वै देवा
अहुताद इत्य – [ ] **46**

5.5.10.6

–नुपरिक्रामं जुहोत्यपरिवर्गमेवैनान् प्रीणाती म꣣ स्तनमूर्जस्वन्तं
धयापां प्रप्यातमग्ने सरिरस्य मध्ये । उथ्सं जुषस्व मधुमन्तमूर्व
समुद्रिय꣡ꣳ सदनमा विशस्व । यो वा अग्निं प्रयुज्य न विमुञ्चति
यथाऽश्वो युक्तोऽविमुच्यमानः क्षुध्यन् पराभवत्येवमस्याग्निः परा
भवति तं पराभवन्तं ँयजमानोऽनु परा भवति सोऽग्निं चित्वा
लूक्षो– [ ] **47**

5.5.10.7

भवतीम꣣ स्तनमूर्जस्वन्तं धयापामित्याज्यस्य पूर्णा꣣ स्रुचं जुहोत्येष
वा अग्नेर्विमोको विमुच्यैवास्मा अन्नमपि दधाति तस्मादाहुर्यश्चैवं
ँवेद यश्च न सुधाय꣡ꣳ ह वै वाजी सुहितो दधातीत्यग्निर्वाव वाजी
तमेव तत् प्रीणाति स एनं प्रीतः प्रीणाति वसीयान् भवति ( ) । **48**

(प्रतीची दिक्तस्यास्ते – द्विष्मो यश्च – निलिम्पा ना – मे ह गृहा – इति – लूक्षो – वसीयान् भवति) *(A10)*

5.5.11.1

इन्द्राय राज्ञे सूकरो वरुणाय राज्ञे कृष्णो यमाय राज्ञ ऋश्य ऋषभाय राज्ञे गवयः शार्दूलाय राज्ञे गौरः पुरुषराजाय मर्कटः क्षिप्रश्येनस्य वर्तिका नीलङ्गोः क्रिमिः सोमस्य राज्ञः कुलुङ्गः सिन्धोः शिꣳशुमारो हिमवतो हस्ती । **49**

(इन्द्राय राज्ञे – ऽष्टाविꣳशतिः) *(A11)*

5.5.12.1

मयुः प्राजापत्य ऊलो हलीक्ष्णो वृषदꣳशस्ते धातुः सरस्वत्यै शारिः श्येता पुरुषवाख् सरस्वते शुकः श्येतः पुरुषवागारण्योऽजो नकुलः शका ते पौष्णा वाचे क्रौञ्चः । **50**

(मयु – स्त्रयोविꣳशतिः) *(A12)*

5.5.13.1

अपां नप्त्रे जषो नाक्रो मकरः कुलीकयस्तेऽकूपारस्य वाचे पैङ्गराजो
भगाय कुषीतक आती वाहसो दर्विदा ते वायव्या दिग्भ्यश्चक्रवाकः। **51**

(अपा – मेकान्न विꣳशतिः) (A13)

5.5.14.1

बलायाजगर आखुः सृजया शयण्डकस्ते मैत्रा मृत्यवेऽसितो
मन्यवे स्वजः कुंभीनसः पुष्करसादो लोहिताहिस्ते त्वाष्ट्राः
प्रतिश्रुत्कायै वाहसः । **52** *(बलाया – ष्टादश) (A14)*

5.5.15.1

पुरुषमृगश्चन्द्रमसे गोधा कालका दार्वाघाटस्ते वनस्पतीनामेण्यह्ने
कृष्णो रात्रियै पिकः क्ष्विङ्का नीलशीर्ष्णी तेऽर्यम्णे धातुः कत्कटः। **53**

(पुरुषमृगो – ऽष्टादश) (A15)

5.5.16.1

सौरी बलाकश्र्यो मयूरः श्येनस्ते गन्धर्वाणां ँवसूनां कपिञ्जलो
रुद्राणां तित्तिरी रोहित् कुण्डृणाची गोलत्तिका ता अप्सरसा–
मरण्याय सृमरः । **54** *(सौ–र्यष्टादश) (A16)*

5.5.17.1

पृषतो वैश्वदेवः पित्वो न्यङ्कुः कशस्तेऽनुमत्या अन्यवापोऽर्धमासानां मासां कश्यपः क्वयिः कुटरुर्दात्यौहस्ते सिनीवाल्यै बृहस्पतये शित्पुटः । **55** *(पृषतो– ऽष्टादश) (A17)*

5.5.18.1

शका भौमी पान्त्रः कशो मान्थीलवस्ते पितृणामृतूनां जहका सँवथ्सराय लोपा कपोत उलूकः शशस्ते नैर्.ऋताः कृकवाकुः सावित्रः । **56** *(शका – ऽष्टादश) (A18)*

5.5.19.1

रुरू रौद्रः कृकलासः शकुनिः पिप्पका ते शरव्यायै हरिणो मारुतो ब्रह्मणे शार्गस्तरक्षुः कृष्णः श्वा चतुरक्षो गर्दभस्त इतरजनानामग्नये धूङ्क्ष्णा । **57** *(रुरु – विꣳशतिः) (A19)*

5.5.20.1

अलज आन्तरिक्ष उद्रो मद्गुः प्लवस्तेऽपामदित्यै हꣳससाचिरिन्द्राण्यै कीर्.शा गृध्रः शितिकक्षी वार्ध्राणसस्ते दिव्या द्यावापृथिव्या

श्वावित् । **58** *(अलजौ – ऽष्टादश) (A20)*

5.5.21.1

सुपर्णः पार्जन्यो हꣳसो वृको वृषदꣳशस्त ऐन्द्रा अपामुद्रो ऽर्यम्णे
लोपाशः सिꣳहो नकुलो व्याघ्रस्ते महेन्द्राय कामाय परस्वान् । **59**
(सुपर्णौ – ऽष्टादशा) (A21)

5.5.22.1

आग्नेयः कृष्णग्रीवः सारस्वती मेषी बभ्रुः सौम्यः पौष्णः श्यामः
शितिपृष्ठो बार्.हस्पत्यः शिल्पो वैश्वदेव ऐन्द्रोऽरुणो मारुतः कल्माष
ऐन्द्राग्नः सꣳहितो ऽधोरामः सावित्रो वारुणः पेत्वः । **60**
(आग्नेयौ – द्वाविꣳशतिः) (A22)

5.5.23.1

अश्वस्तूपरो गोमृगस्ते प्राजापत्या आग्नेयौ कृष्णग्रीवौ त्वाष्ट्रौ
लोमशसक्थौ शितिपृष्ठौ बार्.हस्पत्यौ धात्रे पृषोदरः सौर्यो
बलक्षः पेत्वः । **61** *(अश्वः – षोडश) (A23)*

5.5.24.1

अग्नयेऽनीकवते रोहिताञ्जिरनड्वानधोरामौ सावित्रौ पौष्णौ रजतनाभी वैश्वदेवौ पिशङ्गौ तूपरौ मारुतः कल्माष आग्नेयः कृष्णोऽजः सारस्वती मेषी वारुणः कृष्ण एकशितिपात् पेत्वः । **62**

(अग्नये – द्वाविꣳशतिः) (A24)

Prasna Korvai with starting Padams of 1 to 24 Anuvaakams :-

(यदेकेन – प्रजापतिः प्रेणाऽनु – यजुषा – ऽऽपो – विश्वकर्मा – ऽग्न आ याहि – सुवर्गाय वज्रो – गायत्रेणा – ग्न उदधे – समीची – न्द्राय – मयु – रपां – बलाय – पुरुषमृगः – सौरी – पृषतः – शका – रुरु – रलजः – सुपर्ण – आग्नेयो – ऽश्वो – ऽग्नयेऽनीकवते – चतुर्विꣳशतिः)

Korvai with starting Padams of 1, 11, 21 Series of Panchaatis :-

(यदेकेन – स पापीया – नेतद्वा अग्ने – र्धनुस्तद् – देवास्त्वेन्द्रज्येष्ठा – अपां नप्त्रे – ऽश्वस्तूपरो – द्विषष्टिः)

First and Last Padam of Fifth Prasnam of 5th Kandam

(यदेके – नैकशितिपात् पेत्वः)

॥ हरिः ओं ॥

॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां पञ्चमकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः समाप्तः ॥

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः

हरिः ओं

5.6 पञ्चमकाण्डे षष्ठः प्रश्नः – उपानुवाक्याभिधानं

5.6.1.1

हिरण्यवर्णाः शुचयः पावका यासु जातः कश्यपो यास्विन्द्रः ।

अग्निं याँ गर्भं दधिरे विरूपास्ता न आपः शꣳ स्योना भवन्तु ।

यासाꣳ राजा वरुणो याति मध्ये सत्यानृते अवपश्यन् जनानां ।

मधुश्चुतः शुचयो याः पावकास्ता न आपः शꣳ स्योना भवन्तु ।

यासां देवा दिवि कृण्वन्ति भक्षं याँ अन्तरिक्षे बहुधा भवन्ति ।

याः पृथिवीं पयसोन्दन्ति – [ ] **1**

5.6.1.2

शुक्रास्ता न आपः शꣳ स्योना भवन्तु ।

शिवेन मा चक्षुषा पश्यताऽऽपः शिवया तनुवोप स्पृशत त्वचं मे ।

सर्वाꣳ अग्नीꣳ रप्सुषदो हुवे वो मयि वर्चो बलमोजो नि धत्त ।

यददः सं प्रयतीरहा वनदताहते । तस्मादा नद्यो नाम स्थ ता वो

नामानि सिन्धवः । यत् प्रेषिता वरुणेन ताः शीभꣳ

समवल्गत । **2**

5.6.1.3

तदाप्नो–दिन्द्रो वो यती–स्तस्मा–दापो अनु स्थन ।

अपकामꣳ स्यन्दमाना अवीवरत वो हिकं ।

इन्द्रो वः शक्तिभि र्देवी–स्तस्माद्–वार्णाम वो हितं ।

एको देवो अप्यतिष्ठथ् स्यन्दमाना यथा वशं ।

उदानिषु–र्महीरिति तस्मा–दुदक–मुच्यते ।

आपो भद्रा घृतमिदाप आसुरग्नी–षोमौ बिभ्रत्याप इत् ताः ।

तीव्रो रसो मधुपृचा – [ ] **3**

5.6.1.4

–मरंगम आ मा प्राणेन सह वर्चसा गन् ।

आदित् पश्याम्युत वा शृणोम्या मा घोषो गच्छति वाङ्न आसां ।

मन्ये भेजानो अमृतस्य तर्.हि हिरण्यवर्णा अतृपं यदा वः ।

आपो हि ष्ठा मयो भुवस्ता न ऊर्जे दधातन ।

महे रणाय चक्षसे । यो वः शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः ।
उशतीरिव मातरः ( ) । तस्मा अरं गमाम वो यस्य क्षयाय जिन्वथ ।
आपो जनयथा च नः । दिवि श्रय स्वान्तरिक्षे यतस्व पृथिव्या सं
भव ब्रह्मवर्च–समसि ब्रह्मवर्चसाय त्वा । **4** *(उदन्ति – समवल्गात – मधुपृचां – मातरो – द्वाविꣳशतिश्च} (A1)*

5.6.2.1

अपां ग्रहान् गृह्णात्येतद्वाव राजसूयं ँयदेते ग्रहाः सवो ऽग्निर्वरुणसवो
राजसूय–मग्निसव–श्चित्यस्ताभ्या–मेव सूयतेऽथो उभावेव लोकावभि
जयति यश्च राजसूयेनेजानस्य यश्चाऽग्निचित आपो भवन्त्यापो वा
अग्नेर्भ्रातृव्या यदपो ऽग्नेरधस्तादुप दधाति भ्रातृव्याभिभूत्यै भवत्यात्मना
पराऽस्य भ्रातृव्यो भवत्यमृतं – [ ] **5**

5.6.2.2

ँवा आपस्तस्मा–दद्भिरवतान्त–मभि षिञ्चन्ति नाऽऽ*र्तिमार्च्छति
सर्वमायुरेति यस्यैता उपधीयन्ते य उ चैना एवं ँवेदान्नं ँवा आपः
पशव आपोऽन्नं पशवोऽन्नादः पशुमान् भवति यस्यैता उपधीयन्ते य

उ चैना एवं वेद द्वादश भवन्ति द्वादश मासाः सँवथ्सरः

सँवथ्सरेणैवास्मा– [ ] **6**

5.6.2.3

अन्नमव रुन्धे पात्राणि भवन्ति पात्रे वा अन्नमद्यते सयोन्येवान्नमव

रुन्ध आ द्वादशात् पुरुषादन्न–मत्त्यथो पात्रान्न छिद्यते यस्यैता

उपधीयन्ते य उ चैना एवं वेद कुंभाश्च कुंभीश्च मिथुनानि भवन्ति

मिथुनस्य प्रजात्यै प्र प्रजया पशुभि–र्मिथुनै–र्जायते यस्यैता

उपधीयन्ते य उ– [ ] **7**

5.6.2.4

चैना एवं वेद शुग्वा अग्निः सोऽध्वर्युं यजमानं प्रजाः शुचाऽर्पयति

यदप उपदधाति शुचमेवास्य शमयति नाऽऽ*र्तिमार्च्छत्यध्वर्युर्न

यजमानः शाम्यन्ति प्रजा यत्रैता उपधीयन्ते ऽपां वा एतानि हृदयानि

यदेता आपो यदेता अप उपदधाति दिव्याभिरेवैनाः सꣳ सृजति

वर्.षुकः पर्जन्यो – [ ] **8**

5.6.2.5

भवति यो वा एतासामायतनं क्लृप्तिं वेदाऽऽ*यतनवान् भवति
कल्पते ऽस्मा अनुसीतमुप दधात्येतद्वा आसामायतनमेषा क्लृप्तिर्य
एवं वेदाऽऽ*यतनवान् भवति कल्पतेऽस्मै द्वंद्वमन्या उप दधाति
चतस्रो मध्ये धृत्या अन्नं वा इष्टका एतत् खलु वै साक्षादन्नं यदेष
चरुर्यदेतं चरुमुप दधाति साक्षा – [ ] **9**

5.6.2.6

देवास्मा अन्नमव रुन्धे मध्यत उप दधाति मध्यत एवास्मा अन्नं
दधाति तस्मान् मध्यतोऽन्नमद्यते बार्.हस्पत्यो भवति ब्रह्म वै देवानां
बृहस्पति–र्ब्रह्मणैवास्मा अन्नमव रुन्धे ब्रह्मवर्चसमसि
ब्रह्मवर्चसाय त्वेत्याह तेजस्वी ब्रह्मवर्चसी भवति यस्यैष उपधीयते
य उ चैनमेवं वेद । **10**

(अमृत – मस्मै – जायते यस्यैता उपधीयन्ते य उ – पर्जन्य – उपदधाति साक्षाथ् – सप्तचत्वारिꣳशच्च) (A2)

5.6.3.1

भूतेष्टका उप दधात्यत्रात्र वै मृत्युर्जायते यत्रयत्रैव मृत्युर्जायते
तत एवैनमव यजते तस्मादग्निचिथ् सर्वमायुरेति सर्वे ह्यस्य
मृत्यवो ऽवेष्टास्तस्मा–दग्निचिन्ना–भिचरितवै प्रत्यगेन–मभिचारः
स्तृणुते सूयते वा एष योऽग्निं चिनुते देवसुवामेतानि हवीꣳषि
भवन्त्येतावन्तो वै देवानाꣳ सवास्त एवा– [ ] **11**

5.6.3.2

–स्मै सवान् प्र यच्छन्ति त एनꣳ सुवन्ते सवोऽग्निर्वरुणसवो
राजसूयं ब्रह्मसवश्चित्यो देवस्य त्वा सवितुः प्रसव इत्याह
सवितृप्रसूत एवैनं ब्रह्मणा देवताभिरभि षिञ्चत्यन्न–स्यान्नस्याभि
षिञ्चत्यन्न–स्यान्नस्या–वरुध्यै पुरस्तात् प्रत्यञ्चमभि षिञ्चति
पुरस्ताद्धि प्रतीची–नमन्नमद्यते शीर्.षतोऽभि षिञ्चति शीर्.षतो
ह्यन्नमद्यत आ मुखादन्ववस्रावयति – [ ] **12**

5.6.3.3

मुखत एवास्मा अन्नाद्यं दधात्यग्नेस्त्वा साम्राज्येनाभि षिञ्चामीत्याहैष
वा अग्नेः सवस्तेनैवैनमभि षिञ्चति बृहस्पतेस्त्वा साम्राज्येनाभि
षिञ्चामीत्याह ब्रह्म वै देवानां बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवैनमभि
षिञ्चतीन्द्रस्य त्वा साम्राज्येनाभि षिञ्चा–मीत्याहेन्द्रियमेवास्मि–
न्नुपरिष्टाद् दधात्ये त– [ ] **13**

5.6.3.4

–द्वै राजसूयस्य रूपं य एवं विद्वानग्निं चिनुत उभावेव लोकावभि
जयति यश्च राजसूयेनेजानस्य यश्चाग्निचित इन्द्रस्य सुषुवाणस्य
दशधेन्द्रियं वीर्यं पराऽपतत् तद्देवाः सौत्रामण्या समभरन्थ् सूयते
वा एष योऽग्निं चिनुतेऽग्निं चित्वा सौत्रामण्या यजेतेन्द्रियमेव
वीर्य᳡ं संभृत्याऽऽ*त्मन् धत्ते । **14**

(त एवा – न्ववस्रावयत्ये – त – दष्टाचत्वारि᳡ंशच्च) (A3)

5.6.4.1

सजूरब्दोऽयावभिः सजूरुषा अरुणीभिः सजूः सूर्य एतशेन
सजोषावश्विना दꣳसोभिः सजूरग्निर्वैश्वानर इडाभिर्घृतेन स्वाहा
सँवथ्सरो वा अब्दो मासा अयावा उषा अरुणी सूर्य एतश इमे
अश्विना सँवथ्सरोऽग्निर्वैश्वानरः पशव इडा पशवो घृतꣳ
सँवथ्सरं पशवोऽनु प्र जायन्ते सँवथ्सरेणैवास्मै पशून्
प्रजनयति दर्भस्तम्बे जुहोति य– [ ] **15**

5.6.4.2

–द्वा अस्या अमृतं ँयद्–वीर्यं तद्–दर्भास्तस्मिन् जुहोति प्रैव जायते
ऽन्नादो भवति यस्यैवं जुह्वत्येता वै देवता अग्नेः पुरस्ताद् भागास्ता
एव प्रीणात्यथो चक्षुरेवाग्नेः पुरस्तात् प्रति दधात्यनन्धो भवति य
एवं ँवेदाऽऽ*पो वा इदमग्रे सलिलमासीथ् स प्रजापतिः पुष्करपर्णे
वातो भूतोऽलेलायथ् सः – [ ] **16**

5.6.4.3

प्रतिष्ठां नाऽविन्दत स एतदपां कुलायमपश्यत् तस्मिन्नग्निमचिनुत
तदियमभवत् ततो वै स प्रत्यतिष्ठद्यां पुरस्तादुपा–दधात्
तच्छिरोऽभवथ् सा प्राची दिग्यां दक्षिणत उपादधाथ् स दक्षिणः
पक्षोऽभवथ् सा दक्षिणा दिग्यां पश्चा–दुपादधात् तत् पुच्छमभवथ्
सा प्रतीची दिग्यामुत्तरत उपादधाथ्– [ ] **17**

5.6.4.4

स उत्तरः पक्षोऽभवथ् सोदीची दिग्यामुपरिष्टा–दुपादधात् तत्
पृष्ठमभवथ् सोर्ध्वा दिगियं ँवा अग्निः पञ्चेष्टक–स्तस्माद्–यदस्यां
खनन्त्यभीष्टकां तृन्दन्त्यभि शर्कराᳬ सर्वा वा इयं ँवयोभ्यो नक्तं
दृशे दीप्यते तस्मादिमां ँवयाᳬसि नक्तं नाध्यासते य एवं ँविद्वानग्निं
चिनुते प्रत्येव– [ ] **18**

5.6.4.5

तिष्ठत्यभि दिशो जयत्याग्नेयो वै ब्राह्मणस्तस्माद्–ब्राह्मणाय सर्वासु
दिक्ष्वर्धुकᳬ स्वामेव तद्–दिशमन्वेत्यपां ँवा अग्निः कुलायं

तस्मादापोऽग्निꣳ हारुकाः स्वामेव तद्–योनिं प्रविशन्ति । **19**

(यद– लेलायथ् स–उत्तरत उपादधा–देव – द्वात्रिꣳशच्च) (A4)

5.6.5.1

सँवथ्सरमुख्यं भृत्वा द्वितीये सँवथ्सर आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपेदैन्द्र–मेकादशकपालं वैश्वदेवं द्वादशकपालं बार्.हस्पत्यं चरुं वैष्णवं त्रिकपालं तृतीये सँवथ्सरेऽभिजिता यजेत यदष्टाकपालो भवत्यष्टाक्षरा गायत्र्याग्नेयं गायत्रं प्रातः सवनं प्रातः सवनमेव तेन दाधार गायत्रीं छन्दो यदेकादशकपालो भवत्येकादशाक्षरा त्रिष्टुगैन्द्रं त्रैष्टुभं माध्यंदिनꣳ सवनं माध्यंदिनमेव सवनं तेन दाधार त्रिष्टुभं– [ ] **20**

5.6.5.2

छन्दो यद्–द्वादशकपालो भवति द्वादशाक्षरा जगती वैश्वदेवं जागतं तृतीयसवनं तृतीयसवनमेव तेन दाधार जगतीं छन्दो यद्–बार्.हस्पत्यश्चरुर्भवति ब्रह्म वै देवानां बृहस्पतिर्ब्रह्मैव तेन दाधार यद्–वैष्णवस्त्रिकपालो भवति यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञमेव

तेन दाधार यत् तृतीये सँवथ्सरेऽभिजिता यजतेऽभिजित्यै
यथ् सँवथ्सरमुख्यं बिभर्तीममेव– [ ] **21**

5.6.5.3

तेन लोकꣳ स्पृणोति यद् द्वितीये सँवथ्सरेऽग्निं चिनुते ऽन्तरिक्षमेव
तेन स्पृणोति यत् तृतीये सँवथ्सरे यजतेऽमुमेव तेन लोकꣳ
स्पृणोत्येतं वै पर आट्णारः कक्षीवाꣳ औशिजो वीतहव्यः
श्रायसस्त्रसदस्युः पौरुकुथ्स्यः प्रजाकामा अचिन्वत ततो वै ते
सहस्रꣳ सहस्रं पुत्रानविन्दन्त प्रथते प्रजया पशुभिस्तां मात्रामाप्नोति
यां तेऽगच्छन् य एवं ( ) विद्वानेतमग्निं चिनुते । **22**

(दाधार त्रिष्टुभं – मिममेवै – वं – चत्वारि च) (A5)

5.6.6.1

प्रजापतिरग्निमचिनुत स क्षुरपविर्भूत्वाऽतिष्ठत् तं देवा बिभ्यतो
नोपाऽऽ*यन् ते छन्दोभिरात्मानं छादयित्वोपाऽऽ*यन् तच्छन्दसां
छन्दस्त्वं ब्रह्म वै छन्दाꣳसि ब्रह्मण एतद्–रूपं यत् कृष्णाजिनं

कार्ष्णी उपानहावुप मुञ्चते छन्दोभिरेवाऽऽ*त्मानं छादयित्वाऽग्निमुप
चरत्यात्मनोऽहि ँ्सायै देवनिधिर्वा एष नि धीयते यदग्नि–[ ] **23**

5.6.6.2

–रन्ये वा वै निधिमगुप्तं ँविन्दन्ति न वा प्रति प्र जानात्युखामा
क्रामत्यात्मानमेवाधिपां कुरुते गुप्त्या अथो खल्वाहुर्नाऽऽक्रम्येति
नैर्.ऋत्युखा यदाक्रामेन्निर्.ऋत्या आत्मानमपि दध्यात्
तस्मान्नाऽऽक्रम्या पुरुषशीर्.षमुप दधाति गुप्त्या अथो यथा
ब्रूयादेतन्मे गोपायेति तादृगेव तत्– [ ] **24**

5.6.6.3

प्रजापतिर्वा अथर्वा ऽग्निरेव दध्यङ्ङाथर्वणस्तस्येष्टका
अस्थान्येत ँ् ह वाव तद्–ऋषिरभ्यनूवाचेन्द्रो दधीचो अस्थभिरिति
यदिष्टकाभिरग्निं चिनोति सात्मानमेवाग्निं चिनुते सात्मामुष्मिन् ँलोके
भवति य एवं ँवेद शरीरं ँवा एतदग्नेर्यच्चित्य आत्मा वैश्वानरो
यच्चिते वैश्वानरं जुहोति शरीरमेव स ँस्कृत्या– [ ] **25**

5.6.6.4

–भ्यारोहति शरीरं ँवा एतद्–यजमानः स᳡ स्कुरुते यदग्निं चिनुते यच्चिते वैश्वानरं जुहोति शरीरमेव स᳡स्कृत्या ऽऽ*त्मनाऽभ्यारोहति तस्मात् तस्य नाव द्यन्ति जीवन्नेव देवानप्येति वैश्वानर्यर्चा पुरीषमुप दधातीयं ँवा अग्निर्वैश्वानरस्तस्यैषा चितिर्यत् पुरीषमग्निमेव वैश्वानरं चिनुत एषा वा अग्नेः ( ) प्रिया तनूर्यद्–वैश्वानरः प्रियामेवास्य तनुवमव रुन्धे । **26**

(अग्नि – स्तथ् – स᳡स्कृत्या – ग्ने – र्दश च) (A6)

5.6.7.1

अग्नेर्वै दीक्षया देवा विराजमाप्नुवन् तिस्रो रात्रीर्दीक्षितः स्यात् त्रिपदा विराड् विराजमाप्नोति षड्–रात्रीर्दीक्षितः स्यात् षड् वा ऋतवः सँवथ्सरः सँवथ्सरो विराड् विराजमाप्नोति दश रात्रीर्दीक्षितः स्याद्–दशाक्षरा विराड् विराजमाप्नोति द्वादश रात्रीर्दीक्षितः स्याद् द्वादश मासाः सँवथ्सरः सँवथ्सरो विराड् विराजमाप्नोति त्रयोदश रात्रीर्दीक्षितः स्यात् त्रयोदश – [ ] **27**

5.6.7.2

मासाः सँवथ्सरः सँवथ्सरो विराड् विराजमान्पोति पञ्चदश
रात्रीर्दीक्षितः स्यात् पञ्चदश वा अर्धमासस्य रात्रयोऽर्धमासशः
सँवथ्सर आप्यते सँवथ्सरो विराड् विराजमाप्नोति सप्तदश
रात्रीर्दीक्षितः स्याद् द्वादश मासाः पञ्चर्तवः स सँवथ्सरः
सँवथ्सरो विराड् विराजमाप्नोति चतुर्विꣳशतिꣳ रात्रीर्दीक्षितः स्या–
च्चतुर्विꣳशतिरर्धमासाः सँवथ्सरः सँवथ्सरो विराड् विराजमाप्नोति
त्रिꣳशतꣳ रात्रीर्दीक्षितः स्यात् – [ ] **28**

5.6.7.3

त्रिꣳशदक्षरा विराड् विराजमाप्नोति मासं दीक्षितः स्याद्–यो मासः
स सँवथ्सरः सँवथ्सरो विराड् विराजमाप्नोति चतुरो मासो
दीक्षितः स्याच्चतुरो वा एतं मासो वसवोऽबिभरुस्ते पृथिवीमाऽजयन्
गायत्रीं छन्दोऽष्टौ रुद्रास्ते–ऽन्तरिक्षमाऽजयन् त्रिष्टुभं छन्दो द्वादशा–
ऽऽदित्यास्ते दिवमाऽजयन् जगतीं छन्दस्ततो वै ते ( )
व्यावृत–मगच्छञ्छ्रैष्ठ्यं देवानां तस्माद् द्वादश मासो भूत्वाऽग्निं

चिन्वीत द्वादश मासाः सँवथ्सरः सँवथ्सरो –ऽग्निश्चित्यस्तस्या–
होरात्राणीष्टका आप्तेष्टकमेनं चिनुतेऽथो व्यावृतमेव गच्छति श्रैष्ठ्यꣳ
समानानां । 29 *(स्यात् त्रयोदश – त्रिꣳशतꣳ रात्रीर्दीक्षितः स्याद्*
– वै ते – ऽष्टाविꣳशतिश्च) (A7)

5.6.8.1

सुवर्गाय वा एष लोकाय चीयते यदग्निस्तं यँन्नान्वारोहेथ्
सुवर्गाल्लोकाद्–यजमानो हीयेत पृथिवीमाऽक्रमिषं प्राणो मा मा
हासीदन्तरिक्षमाऽक्रमिषं प्रजा मा मा हासीद्–दिवमाऽक्रमिषꣳ
सुवरगन्मेत्याहैष वा अग्नेरन्वारोहस्तेनैवैन–मन्वारोहति सुवर्गस्य
लोकस्य समष्ट्यै यत् पक्षसम्मितां मिनुयात् – [ ] 30

5.6.8.2

कनीयाꣳसं यँज्ञक्रतुमुपेयात् पापीयस्यस्या ऽऽत्मनः प्रजा
स्याद्–वेदिसम्मितां मिनोति ज्यायाꣳसमेव यज्ञक्रतुमुपैति
नास्याऽऽ*त्मनः पापीयसी प्रजा भवति साहस्रं चिन्वीत प्रथमं
चिन्वानः सहस्रसम्मितो वा अयं लोक इममेव लोकमभि जयति

द्विषाहस्रं चिन्वीत द्वितीयं चिन्वानो द्विषाहस्रं वा अन्तरिक्ष–
मन्तरिक्षमेवाभि जयति त्रिषाहस्रं चिन्वीत तृतीयं चिन्वान – [ ] **31**

5.6.8.3

–स्त्रिषाहस्रो वा असौ लोको ऽमुमेव लोकमभि जयति जानुदघ्नं
चिन्वीत प्रथमं चिन्वानो गायत्रियैवेमं लोकमभ्यारोहति नाभिदघ्नं
चिन्वीत द्वितीयं चिन्वानस्त्रिष्टुभैवा–न्तरिक्ष–मभ्यारोहति ग्रीवदघ्नं
चिन्वीत तृतीयं चिन्वानो जगत्यैवामुन् लोकमभ्यारोहति नाग्निं
चित्वा रामामुपेयादयोनौ रेतो धास्यामीति न द्वितीयं चित्वाऽन्यस्य
स्त्रिय– [ ] **32**

5.6.8.4

–मुपेयान्न तृतीयं चित्वा कां चनोपेयाद्–रेतो वा एतन्नि धत्ते यदग्निं
चिनुते यदुपेयाद्–रेतसा व्यृध्येताऽथो खल्वाहुर प्रजस्यं तद्–
यन्नोपेयादिति यद्–रेतः सिचावुपदधाति ते एव यजमानस्य रेतो
बिभृतस्तस्मा–दुपेयाद्–रेतसो–ऽस्कन्दाय त्रीणि वाव रेताꣳसि पिता
पुत्रः पौत्रो– [ ] **33**

5.6.8.5

यद् द्वे रेतः सिचावुपदध्याद्–रेतोऽस्य विच्छिन्द्यात् तिस्र उप दधाति रेतसः संतत्या इयं ँवाव प्रथमा रेतः सिग्वाग्वा इयं तस्मात् पश्यन्तीमां पश्यन्ति वाचं ँवदन्तीमन्तरिक्षं द्वितीया प्राणो वा अन्तरिक्षं तस्मान्नाऽन्तरिक्षं पश्यन्ति न प्राणमसौ तृतीया चक्षुर्वा असौ तस्मात् पश्यन्त्यमूं पश्यन्ति चक्षुर्यजुषेमां चा – [ ] **34**

5.6.8.6

–मूं चोप दधाति मनसा मध्यमामेषां ँलोकानां क्लृप्त्या अथो प्राणानामिष्टो यज्ञो भृगुभिराशीर्दा वसुभिस्तस्य त इष्टस्य वीतस्य द्रविणेह भक्षीयेत्याह स्तुतशस्त्रे एवैतेन दुहे पिता मातरिश्वाऽच्छिद्रा पदा धा अच्छिद्रा उशिजः पदाऽनु तक्षुः सोमो विश्वविन्नेता नेषद्–बृहस्पतिरुक्थामदानि शꣳसिषदित्याहैतद्वा ( ) अग्नेरुक्थं तेनैवैनमनु शꣳसति । **35** *(मिनुयात् – तृतीयं चिन्वानः – स्त्रियं – पौत्र – श्च – वै – सप्त च) (A8)*

5.6.9.1

सूयते वा एषोऽग्नीनां य उखायां भ्रियते यदधः सादयेद्–गर्भाः प्रपादुकाः स्युरथो यथा सवात् प्रत्यवरोहति तादृगेव तदासन्दी सादयति गर्भाणां धृत्या अप्रपादायाथो सवमेवैनं करोति गर्भो वा एष यदुख्यो योनिः शिक्यं यच्छिक्यादुखां निरूहेद्–योनेर्गर्भं निर्.हण्याथ् षडुद्यामꣳ शिक्यं भवति षोढा विहितो वै – [ ] **36**

5.6.9.2

पुरुष आत्मा च शिरश्च चत्वार्यङ्गान्यात्मन्नेवैनं बिभर्ति प्रजापतिर्वा एष यदग्निस्तस्योखा चोलूखलं च स्तनौ तावस्य प्रजा उप जीवन्ति यदुखां चोलूखलं चोपदधाति ताभ्यामेव यजमानोऽमुष्मिन् लोकेऽग्निं दुहे सँवथ्सरो वा एष यदग्निस्तस्य त्रेधाविहिता इष्टकाः प्राजापत्या वैष्णवी – [ ] **37**

5.6.9.3

–वैश्वकर्मणी–रहोरात्राण्येवास्य प्राजापत्या यदुख्यं बिभर्ति प्राजापत्या एव तदुप धत्ते यथ् समिध आदधाति वैष्णवा वै वनस्पतयो

वैष्णवीरेव तदुप धत्ते यदिष्टकाभिरग्निं चिनोतीयं वै विश्वकर्मा
वैश्वकर्मणीरेव तदुप धत्ते तस्मा-दाहु-स्त्रिवृदग्निरिति तं वा एतं
यजमान एव चिन्वीत यदस्यान्य ( ) श्चिनुयाद्यत् तं दक्षिणाभिर्न
राधयेदग्निमस्य वृञ्जीत योऽस्याऽग्निं चिनुयात् तं दक्षिणाभी
राधयेदग्निमेव तथ् स्पृणोति । **38**

(षोढाविहितो वै - वैष्णवी - रन्यो - विꣳशतिश्च) (A9)

5.6.10.1

प्रजापति-रग्नि-मचिनुतर्तुभिः सँवथ्सरं वसन्तेनैवास्य
पूर्वार्धमचिनुत ग्रीष्मेण दक्षिणं पक्षं वर्.षाभिः पुच्छꣳ शरदोत्तरं
पक्षꣳ हेमन्तेन मध्यं ब्रह्मणा वा अस्य तत् पूर्वार्धमचिनुत क्षत्रेण
दक्षिणं पक्षं पशुभिः पुच्छं विशोत्तरं पक्षमाशया मध्यं य एवं
विद्वानग्निं चिनुत ऋतुभिरेवैनं चिनुतेऽथो एतदेव सर्वमव-[ ] **39**

5.6.10.2

रुन्धे शृण्वन्त्येनमग्निं चिक्यानमत्त्यन्नꣳ रोचते इयं वाव
प्रथमा चितिरोषधयो वनस्पतयः पुरीषमन्तरिक्षं द्वितीया

वयाᳬसि पुरीषमसौ तृतीया नक्षत्राणि पुरीषं ँयज्ञश्चतुर्थी
दक्षिणा पुरीषं ँयजमानः पञ्चमी प्रजा पुरीषं ँयत् त्रिचितीकं
चिन्वीत यज्ञं दक्षिणामात्मानं प्रजामन्तरियात् तस्मात्
पञ्चचितीकश्चेतव्य एतदेव सर्वᳬ स्पृणोति यत् तिस्रश्चितय–[ ] **40**

5.6.10.3

–स्त्रिवृद्ध्यग्निर्यद् द्वे द्विपाद्–यजमानः प्रतिष्ठित्यै पञ्च चितयो
भवन्ति पाङ्क्तः पुरुष आत्मानमेव स्पृणोति पञ्च चितयो भवन्ति
पञ्चभिः पुरीषैरभ्यूहति दश सं पद्यन्ते दशाक्षरो वै पुरुषो यावानेव
पुरुषस्तᳬ स्पृणोत्यथो दशाक्षरा विराडन्नं ँविराड् विराज्येवान्नाद्ये
प्रति तिष्ठति सँवथ्सरो वै षष्ठी चितिर्.ऋतवः पुरीषᳬ ( ) षट्
चितयो भवन्ति षट् पुरीषाणि द्वादश सं पद्यन्ते द्वादश मासाः
सँवथ्सरः सँवथ्सर एव प्रति तिष्ठति । **41**

(अव – चितयः – पुरीषं – पञ्चदश च) (A10)

5.6.11.1

रोहितो धूम्ररोहितः कर्कन्धुरोहितस्ते प्राजापत्या बभ्रुररुणबभ्रुः
शुकबभ्रुस्ते रौद्राः श्येतः श्येताक्षः श्येतग्रीवस्ते पितृदेवत्यास्तिस्रः
कृष्णा वशा वारुण्यस्तिस्रः श्वेता वशाः सौर्यो मैत्राबार्.हस्पत्या
धूम्रललामास्तूपराः । **42** *(रोहितः –षड्विꣳशतिः) (A11)*

5.6.12.1

पृश्नि–स्तिरश्चीन–पृश्निरूर्ध्व–पृश्निस्ते मारुताः फल्गूर्लोहितोर्णी
बलक्षी ताः सारस्वत्यः पृषती स्थूलपृषती क्षुद्रपृषती ता
वैश्वदेव्यस्तिस्रः श्यामा वशाः पौष्णियस्तिस्रो रोहिणीर्वशा मैत्रिय
ऐन्द्राबार्.हस्पत्या अरुणललामास्तूपराः । **43**

(पृश्निः – षड्विꣳशतिः) (A12)

5.6.13.1

शितिबाहुरन्यतः शितिबाहुः समन्त शितिबाहुस्त ऐन्द्रवायवाः
शितिरन्ध्रोऽन्यतः शितिरन्ध्रः समन्तशितिरन्ध्रस्ते मैत्रावरुणाः शुद्धवालः
सर्वशुद्धवालो मणिवालस्त आश्विनास्तिस्रः शिल्पा वशा

वैश्वदेव्यस्तिस्रः श्येनीः परमेष्ठिने सोमापौष्णाः
श्यामललामास्तूपराः । **44** *(शितिबाहुः पञ्चविꣳशतिः) (A13)*

5.6.14.1

उन्नत ऋषभो वामनस्त ऐन्द्रावरुणाः शितिककुच्छितिपृष्ठः शितिभसत्
त ऐन्द्राबार्.हस्पत्याः शितिपाच्छित्योष्ठः शितिभ्रुस्त ऐन्द्रावैष्णवास्तिस्रः
सिध्मा वशा वैश्वकर्मण्यस्तिस्रो धात्रे पृषोदरा ऐन्द्रापौष्णाः
श्येतललामास्तूपराः । **45** *(उन्नतः पञ्चविꣳशतिः) (A14)*

5.6.15.1

कर्णास्त्रयो यामाः सौम्यास्त्रयः श्वितिङ्गा अग्नये यविष्ठाय त्रयो
नकुलास्तिस्रो रोहिणीस्त्र्यव्यस्ता वसूनां तिस्रोऽरुणा दित्यौह्यस्ता
रुद्राणाꣳ सोमैन्द्रा बभ्रुललामास्तूपराः । **46**
(कर्णास्त्रयो – विꣳशतिः) (A15)

5.6.16.1

शुण्ठास्त्रयो वैष्णवा अधीलोधकर्णास्त्रयो विष्णव उरुक्रमाय
लफ्सुदिनस्त्रयो विष्णव उरुगायाय पञ्चावीस्तिस्र आदित्यानां

त्रिवथ्सा–स्तिस्रो–ऽङ्गिरसामैन्द्रावैष्णवा गौरललामास्तूपराः । **47**

(शुण्ठा – विꣳशतिः) (A16)

5.6.17.1

इन्द्राय राज्ञे त्रयः शितिपृष्ठा इन्द्राया–धिराजाय त्रयः शितिककुद

इन्द्राय स्वराज्ञे त्रयः शितिभस–दस्तिस्रस्तुर्यौह्यः साध्यानां तिस्रः

पष्ठौह्यो विश्वेषां देवानामाग्नेन्द्राः कृष्णललामास्तूपराः । **48**

(इन्द्राय राज्ञे – द्वाविꣳशतिः) (A17)

5.6.18.1

अदित्यै त्रयो रोहितैता इन्द्राण्यै त्रयः कृष्णैताः कुह्वै

त्रयोऽरुणैतास्तिस्रो धेनवो राकायै त्रयोऽनड्वाहः सिनीवाल्या

आग्नावैष्णवा रोहितललामास्तूपराः । **49**

(अदित्या – अष्टादश) (A18)

5.6.19.1

सौम्यास्त्रयः पिशंगाः सोमाय राज्ञे त्रयः सारङ्गाः पार्जन्या

नभोरूपास्तिस्रोऽजा मल्हा इन्द्राण्यै तिस्रो मेष्य आदित्या

द्यावापृथिव्या मालंगास्तूपराः । **50**

(सौम्या – एकान्न विꣳशतिः) (A19)

5.6.20.1

वारुणास्त्रयः कृष्णललामा वरुणाय राज्ञे त्रयो रोहितोललामा वरुणाय रिशादसे त्रयोऽरुणललामाः शिल्पास्त्रयो वैश्वदेवास्त्रयः पृश्नयः सर्वदेवत्या ऐन्द्रासूराः श्येतललामास्तूपराः । **51**

(वारुणा – विꣳशतिः) (A20)

5.6.21.1

सोमाय स्वराज्ञे–ऽनोवाहावनड्वाहा–विन्द्राग्निभ्या–मोजोदाभ्यामुष्टारा–विन्द्राग्निभ्यां बलदाभ्याꣳ सीरवाहाववी द्वे धेनू भौमी दिग्भ्यो वडबे द्वे धेनू भौमी वैराजी पुरुषी द्वे धेनू भौमी वयव आरोहणवाहावनड्वाहौ वारुणी कृष्णो वशो अराड्यौ दिव्यावृषभौ परिमरौ । **52** *(सोमाय स्वराज्ञे – चतुस्त्रिꣳशत्) (A21)*

5.6.22.1

ऐकादश प्रातर्गव्याः पशव आ लभ्यन्ते छगलः कल्माषः

किकिदीविर्विदीगयस्ते त्वाष्ट्राः सौरीर्नव श्वेता वशा अनूबन्ध्या

भवन्त्याग्नेय ऐन्द्राग्न आश्विनस्ते विशालयूप आ लभ्यन्ते । **53**

(ऐकादश प्रातः – पञ्चविꣳशतिः) (A22)

5.6.23.1

पिशङ्गास्त्रयो वासन्ताः सारङ्गास्त्रयो ग्रैष्माः पृषन्तस्त्रयो

वार्.षिकाः पृश्नयस्त्रयः शारदाः पृश्निसक्थास्त्रयो हैमन्तिका

अवलिप्तास्त्रयः शैशिराः सँवथ्सराय निवक्षसः । **54**

(पिशङ्गा – विꣳशतिः) (A23)

Special Korvai for Anuvaakam 12 to 20

रोहितः कृष्णा धूम्रललामाः – पृश्निः श्यामा अरुणललामाः –

शितिबाहुः शिल्पाः श्येनीः श्यामललामा – उन्नतः सिद्ध्मा धात्रे

पौष्णाः श्येतललामाः – कर्णा बभ्रुललामाः – शुण्ठा गौरललामा

– इन्द्राय कृष्णाललामा – आदित्यै रोहित ललामः –

सौम्या मालङ्गा – वारुणाः सूराः श्येतललामा – दश ।

Prasna Korvai with starting Padams of 1 to 23 Anuvaakams :-

(हिरण्यवर्णा – अपां ग्रहान् – भूतेष्टकाः – सजूः – सँवथ्सरं – प्रजापतिः स क्षुरपवि – रवग्नेर्वै दीक्षया – सुवर्गाय तं ँयन्न – सूयते – प्रजापतिर् ऋतुभी – रोहितः – पृश्निः – शितिबाहु – रुन्नतः – कर्णाः – शुण्ठा – इन्द्राया– दित्यै – सौम्या – वारुणाः – सोमायै – कादश – पिशङ्गा – स्त्रयोविꣳशतिः)

Korvai with starting Padams of 1, 11, 21 Series of Panchaatis :-

(हिरण्यवर्णा – भूतेष्टकाः – छन्दो यत् – कनीयाꣳसन्– त्रिवृद्ध्यग्नि – वारुणा – श्चतुष्पञ्चाशत्)

First and Last Padam of Sixth Prasnam of 5th Kandam

(हिरण्यवर्णा – निवक्षसः)

॥ हरिः ओं ॥

॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां पञ्चमकाण्डे षष्ठः प्रश्नः समाप्तः ॥

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः

हरिः ओं

5.7 पञ्चमकाण्डे सप्तमः प्रश्नः–उपानुवाक्यावशिष्टकर्मनिरूपणं

5.7.1.1

यो वा अयथादेवतमग्निं चिनुत आ देवताभ्यो वृश्चते पापीयान्
भवति यो यथादेवतं न देवताभ्य आ वृश्चते वसीयान् भवत्याग्नेय्या
गायत्रिया प्रथमां चितिमभि मृशेत् त्रिष्टुभा द्वितीयां जगत्या
तृतीयामनुष्टुभा चतुर्थीं पङ्क्त्या पञ्चमीं ँयथादेवतमेवाग्निं चिनुते न
देवताभ्य आ वृश्चते वसीयान् भवतीडायै वा एषा विभक्तिः पशव
इडा पशुभिरेनं– [ ] **1**

5.7.1.2

–चिनुते यो वै प्रजापतये प्रति प्रोच्याग्निं चिनोति नाऽऽ*र्तिमार्च्छ–
त्यश्चावभितस्तिष्ठेतां कृष्ण उत्तरतः श्वेतो दक्षिणस्तावालभ्येष्टका उप
दध्यादेतद्वै प्रजापते रूपं प्राजापत्योऽश्वः साक्षादेव प्रजापतये
प्रतिप्रोच्याग्निं चिनोति नाऽऽ*र्तिमार्च्छत्येतद्वा अह्नो रूपं

ँयच्छ्वेतोऽश्वो रात्रियै कृष्ण एतदह्नो– [ ] **2**

5.7.1.3

रूपं ँयदिष्टका रात्रियै पुरीषमिष्टका उपधास्यञ्छ्वेतमश्वमभि मृशेत्

पुरीषमुपधास्यन् कृष्णमहोरात्राभ्यामेवैनं चिनुते हिरण्य पात्रं मधोः

पूर्णं ददाति मधव्योऽसानीति सौर्या चित्रवत्याऽवेक्षते चित्रमेव भवति

मध्यंदिनेऽश्वमव घ्रापयत्यसौ वा आदित्य इन्द्र एष प्रजापतिः

प्राजापत्योऽश्वस्तमेव साक्षादृध्नोति । **3**

(एन – मेतदह्नो – ऽष्टाचत्वारिꣳशच्च) *(A1)*

5.7.2.1

त्वामग्ने वृषभं चेकितानं पुनर्युवानं जनयन्नुपागां ।

अस्थूरि णो गार्हपत्यानि सन्तु तिग्मेन नो ब्रह्मणा सꣳ शिशाधि ।

पशवो वा एते यदिष्टकाश्चित्यां चित्यामृषभमुप दधाति

मिथुनमेवास्य तद्–यज्ञे करोति प्रजननाय तस्माद्–यूथेयूथ ऋषभः ।

सँवथ्सरस्य प्रतिमां ँयां त्वा रात्र्युपासते ।

प्रजाꣳ सुवीरां कृत्वा विश्वमायुर्व्यश्नवत् । प्राजापत्या– [ ] **4**

5.7.2.2

–मेतामुप दधातीयं ँवा वैषैकाष्टका यदेवैकाष्टकायामन्नं
क्रियते तदेवैतयाव रुन्ध एषा वै प्रजापतेः कामदुघा तयैव
यजमानोऽमुष्मिन् ँलोकेऽग्निं दुहे येन देवा ज्योतिषोर्ध्वा उदायन्
येनाऽऽदित्या वसवो येन रुद्राः । येनाङ्गिरसो महिमान–मानशुस्तेनैतु
यजमानः स्वस्ति । सुवर्गाय वा एष लोकाय – [ ] **5**

5.7.2.3

चीयते यदग्निर्येन देवा ज्योतिषोर्ध्वा उदायन्नित्युख्य ँ समिन्ध
इष्टका एवैता उप धत्ते वानस्पत्याः सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै
शतायुधाय शतवीर्याय शतोतये ऽभिमातिषाहे ।
शतं ँयो नः शरदो अजीतानिन्द्रो नेषदति दुरितानि विश्वा ।
ये चत्वारः पथयो देवयाना अन्तरा द्यावापृथिवी वियन्ति ।
तेषां ँयो अज्यानि– मजीति–मावहात् तस्मै नो देवाः – [ ] **6**

5.7.2.4

परि दत्तेह सर्वे ।

ग्रीष्मो हेमन्त उत नो वसन्तः शरद् वर्षाः सुवितन्नो अस्तु ।

तेषामृतूनाꣳ शत शारदानां निवात एषामभये स्याम ।

इदुवथ्सराय परिवथ्सराय संवँथ्सराय कृणुता बृहन्नमः ।

तेषां वँवयꣳ सुमतौ यज्ञियानां ज्योगजीता अहताः स्याम ।

भद्रान्नः श्रेयः समनैष्ट देवास्त्वयाऽवसेन समशीमहि त्वा ।

स नो मयो भूः पितो– [ ] **7**

5.7.2.5

आ विशस्व शं तोकाय तनुवे स्योनः ।

अज्यानीरेता उप दधात्येता वै देवता अपराजितास्ता एव प्र विशति

नैव जीयते ब्रह्मवादिनो वदन्ति यदर्धमासा मासा ऋतवः सँवथ्सर

ओषधीः पचन्त्यथ कस्मादन्याभ्यो देवताभ्य आग्रयणं निरुप्यत

इत्येता हि तद्–देवता उदजयन् यदृतुभ्यो निर्वपेद् देवताभ्यः समदं

दध्यादाग्रयणं ( ) निरुप्यैता आहुती र्जुहोत्यर्धमासानेव

मासानृतून्थ् सँवथ्सरं प्रीणाति न देवताभ्यः समदं दधाति भद्रान्नः
श्रेयः समनैष्ट देवा इत्याह हुताद्याय यजमानस्याऽपराभावाय । **8**

(प्रजापत्यां – लँलोकाय – देवाः – पितो – दध्यादाग्रयणं – पञ्चविꣳशतिश्च) (A2)

5.7.3.1

इन्द्रस्य वज्रोऽसि वार्त्रघ्नस्तनूपा नः प्रतिस्पशः ।
यो नः पुरस्ताद् दक्षिणतः पश्चा–दुत्तरतो–ऽघायुरभिदासत्येतꣳ
सोऽश्मानमृच्छतु । देवासुराः सँयत्ता आसन् तेऽसुरा दिग्भ्य
आऽबाधन्त तान् देवा इष्वा च वज्रेण चापानुदन्त यद्–
वज्रिणीरुपदधातीष्वा चैव तद्–वज्रेण च यजमानो भ्रातृव्यानप नुदते
दिक्षूप – [ ] **9**

5.7.3.2

दधाति देवपुरा एवैतास्तनूपानीः पर्यूहते ऽग्नाविष्णू सजोषसेमा
वर्धन्तु वांगिरः । द्युम्नैर्वाजेभिरा गतं । ब्रह्मवादिनो वदन्ति यन्न
देवतायै जुह्वत्यथ किं देवत्या वसोर्धारित्यग्नि–र्वसुस्तस्यैषा धारा

विष्णु–र्वसुस्तस्यैषा धारा ऽऽग्नावैष्णव्यर्चा वसोर्धारां जुहोति
भागधेयेनैवैनौ समर्धयत्यथो एता– [ ] **10**

5.7.3.3

–मेवाहुतिमायतनवतीं करोति यत्काम एनां जुहोति तदेवाव रुन्धे
रुद्रो वा एष यदग्निस्तस्यैते तनुवौ घोराऽन्या शिवाऽन्या
यच्छतरुद्रीयं जुहोति यैवास्य घोरा तनूस्तां तेन शमयति
यद्–वसोर्धारां जुहोति यैवास्य शिवा तनूस्तां तेन प्रीणाति यो वै
वसोर्धारायै–[ ] **11**

5.7.3.4

प्रतिष्ठां वेद प्रत्येव तिष्ठति यदाज्यमुच्छिष्येत तस्मिन्
ब्रह्मौदनं पचेत् तं ब्राह्मणाश्चत्वारः प्राश्नीयुरेष वा
अग्निर्वैश्वानरो यद्ब्राह्मण एषा खलु वा अग्नेः प्रिया
तनूर्यद्–वैश्वानरः प्रियायामेवैनां तनुवां प्रति ष्ठापयति चतस्रो
धेनूर्दद्यात् ताभिरेव यजमानोऽमुष्मिन् लोकेऽग्निं दुहे । **12**

(उपै – तां – धारायै – षट्चत्वारिꣳशच्च) *(A3)*

5.7.4.1

चित्तिं जुहोमि मनसा घृतेनेत्याहादाभ्या वै नामैषाऽऽ*हुतिर्वैश्वकर्मणी
नैनं चिक्यानं भ्रातृव्यो दभ्नोत्यथो देवता एवाव रुन्धे
ऽग्ने तमद्येति पङ्क्त्या जुहोति पङ्क्त्याऽऽहुत्या यज्ञमुखमा रभते
सप्त ते अग्ने समिधः सप्तजिह्वा इत्याह होत्रा एवाव रुन्धे
ऽग्निर्देवेभ्योऽपाक्रामद्–भागधेय–[ ] **13**

5.7.4.2

–मिच्छमानस्तस्मा एतद्–भागधेयं प्रायच्छन्नेतद्वा
अग्नेरग्निहोत्रमेतर्हि खलु वा एष जातो यर्.हि सर्वश्चितो
जातायैवास्मा अन्नमपि दधाति स एनं प्रीतः प्रीणाति वसीयान्
भवति ब्रह्मवादिनो वदन्ति यदेष गार्.हपत्यश्चीयतेऽथ
क्वास्याऽऽहवनीय इत्यसावादित्य इति ब्रूयादेतस्मिन्
हि सर्वाभ्यो देवताभ्यो जुह्वति – [ ] **14**

5.7.4.3

य एवं विद्वानग्निं चिनुते साक्षादेव देवता ऋध्नोत्यग्ने

यशस्विन् यशसे ममर्पयेन्द्रावती मपचिती मिहाऽऽवह ।

अयं मूर्धा परमेष्ठी सुवर्चाः समानानामुत्तम श्लोको अस्तु ।

भद्रं पश्यन्त उप सेदुरग्रे तपो दीक्षामृषयः सुवर्विदः ।

ततः क्षत्रं बलमोजश्च जातं तदस्मै देवा अभि सं नमन्तु ।

धाता विधाता परमो– [ ] **15**

5.7.4.4

–त सन्दृक् प्रजापतिः परमेष्ठी विराजा ।

स्तोमाः छन्दाꣳसि निविदो म आहुरेतस्मै राष्ट्रमभि सं नमाम ।

अभ्यावर्तद्ध्वमुप मेत साकमयꣳ शास्ताऽधिपतिर्वो अस्तु ।

अस्य विज्ञानमनु सꣳ रभध्वमिमं पश्चादनु जीवाथ सर्वे ।

राष्ट्रभृत एता उप दधात्येषा वा अग्नेश्चिती राष्ट्रभृत् तयैवास्मिन् राष्ट्रं

दधाति ( ) राष्ट्रमेव भवति नास्माद् राष्ट्रं भ्रꣳशते । **16**

(भागधेयं – जुह्वति – परमा – राष्ट्रं दधाति – सप्त च) (A4)

5.7.5.1

यथा वै पुत्रो जातो म्रियत एवं ँवा एष म्रियते यस्याग्निरुख्य
उद्वायति यन्निर्मन्थ्यं कुर्याद्–विच्छिन्द्याद्–भ्रातृव्यमस्मै जनयेथ् स
एव पुनः परीध्यः स्वादेवैनं ँयोनेर्जनयति नास्मै भ्रातृव्यं जनयति
तमो वा एतं गृह्णाति यस्याग्निरुख्य उद्वायति मृत्युस्तमः कृष्णं
ँवासः कृष्णा धेनुर्दक्षिणा तमसै– [ ] **17**

5.7.5.2

–व तमो मृत्युमप हते हिरण्यं ददाति ज्योतिर्वै हिरण्यं ज्योतिषैव
तमोऽप हतेऽथो तेजो वै हिरण्यं तेज एवाऽऽ*त्मन् धत्ते सुवर्न
घर्मः स्वाहा सुवर्नाऽर्कः स्वाहा सुवर्न शुक्रः स्वाहा सुवर्न ज्योतिः
स्वाहा सुवर्न सूर्यः स्वाहा ऽर्को वा एष यदग्निरसावादित्यो–[ ] **18**

5.7.5.3

ऽश्वमेधो यदेता आहुती र्जुहोत्यर्का–श्वमेधयोरेव ज्योतीꣳषि
सं दधात्येष ह त्वा अर्काश्वमेधी यस्यैतदग्नौ क्रियत
आपो वा इदमग्रे सलिलमासीथ् स एतां प्रजापतिः प्रथमां

चितिमपश्यत् तामुपाधत्त तदियमभवत् तं विश्वकर्माऽब्रवीदुप त्वाऽऽयानीति नेह लोकोऽस्तीत्य– [ ] **19**

5.7.5.4

–ब्रवीथ् स एतां द्वितीयां चितिमपश्यत् तामुपाधत्त तदन्तरिक्षमभवथ् स यज्ञः प्रजापतिमब्रवीदुप त्वाऽऽयानीति नेह लोकोऽस्तीत्यब्रवीथ् स विश्वकर्माणमब्रवीदुप त्वाऽऽयानीति केन मोपैष्यसीति दिश्याभिरित्यब्रवीत् तं दिश्याभिरुपैत् ता उपाधत्त ता दिशो–[ ] **20**

5.7.5.5

ऽभवन्थ् स परमेष्ठी प्रजापतिमब्रवीदुप त्वाऽऽ*यानीति नेह लोकोऽस्तीत्यब्रवीथ् स विश्वकर्माणं च यज्ञं चाब्रवीदुप वामा ऽयानीति नेह लोकोऽस्तीत्यब्रूताꣳ स एतां तृतीयां चितिमपश्यत् तामुपाधत्त तदसावभवथ् स आदित्यः प्रजापति–मब्रवीदुप त्वा–[] **21**

5.7.5.6

ऽऽयानीति नेह लोकोऽस्तीत्यब्रवीथ् स विश्वकर्माणं च यज्ञं चाब्रवीदुप वामाऽयानीति नेह लोकोऽस्तीत्यब्रूताꣳ स

परमेष्ठिनमब्रवीदुप त्वाऽऽयानीति केन मोपैष्यसीति लोकं
पृणयेत्यब्रवीत् तं ँलोकं पृणयोपैत् तस्मादयातयाम्नी लोकं
पृणाऽयातयामा ह्यसा– [ ] **22**

5.7.5.7

–वादित्यस्तानृषयो ऽब्रुवन्नुप व आऽयामेति केन न उपैष्यथेति
भूम्नेत्यब्रुवन् तान् द्वाभ्यां चितीभ्यामुपायन्थ् स पञ्चचितीकः
समपद्यत य एवं ँविद्वानग्निं चिनुते भूयानेव भवत्यभीमान्
ँलोकाञ्जयति विदुरेनं देवा अथो एतासामेव देवताना ँ सायुज्यं
गच्छति । **23** *(तमसा – ऽऽदित्यो – ऽस्तीति – दिश – आदित्यः*
प्रजापतिमब्रवीदुप त्वा – ऽसौ – पञ्चचत्वारिꣳशच्च) (A5)

5.7.6.1

वयो वा अग्निर्यदग्निचित् पक्षिणोऽश्नीयात् तमेवाग्निमद्यादा–
र्तिमाच्छेथ् सँवथ्सरं ँव्रतं चरेथ् सँवथ्सरꣳ हि व्रतं नाति पशुर्वा एष
यदग्निर्.हिनस्ति खलु वै तं पशुर्य एनं पुरस्तात् प्रत्यञ्चमुपचरति

तस्मात् पश्चात् प्राङुपचर्य आत्मनोऽहि ँ्सायै तेजोऽसि तेजो मे
यच्छ पृथिवीं ँयच्छ –[ ] **24**

5.7.6.2

पृथिव्यै मा पाहि ज्योतिरसि ज्योतिर्मे यच्छान्तरिक्षं ँयच्छान्तरिक्षान्मा
पाहि सुवरसि सुवर्मे यच्छ दिवं ँयच्छ दिवो मा पाहीत्याहैताभिर्वा
इमे लोका विधृता यदेता उपदधात्येषां ँलोकानां ँविधृत्यै
स्वयमातृण्णा उपधाय हिरण्येष्टका उपदधातीमे वै लोकाः
स्वयमातृण्णा ज्योतिर्.हिरण्यं ँयथ् स्वयमातृण्णा उपधाय– [ ] **25**

5.7.6.3

हिरण्येष्टका उपदधाती–मानेवैताभि–र्लोका–ञ्ज्योतिष्मतः कुरुतेऽथो
एताभिरेवास्मा इमे लोकाः प्र भान्ति यास्ते अग्ने सूर्ये रुच उद्यतो
दिवमातन्वन्ति रश्मिभिः । ताभिः सर्वाभी रुचे जनाय नस्कृधि ।
या वो देवाः सूर्ये रुचो गोष्वश्वेषु या रुचः । इन्द्राग्नी ताभिः
सर्वाभी रुचं नो धत्त बृहस्पते । रुचन्नो धेहि–[ ] **26**

5.7.6.4

ब्राह्मणेषु रुचꣳ राजसु नस्कृधि ।
रुचं ँविश्येषु शूद्रेषु मयि धेहि रुचा रुचं ।
द्वेधा वा अग्निं चिक्यानस्य यश इन्द्रियं गच्छत्यग्निं
ँवा चितमीजानं ँवा यदेता आहुतीर्जुहोत्यात्मन्नेव यश इन्द्रियं धत्त
ईश्वरो वा एष आर्तिमार्तोर्योऽग्निं चिन्वन्नधि क्रामति तत्त्वा यामि
ब्रह्मणा वन्दमान इति वारुण्यर्चा– [ ] **27**

5.7.6.5

जुहुयाच्छान्तिरेवैषा ऽग्नेर्गुप्तिरात्मनो हविष्कृतो वा एष योऽग्निं
चिनुते यथा वै हविः स्कन्दत्येवं ँवा एष स्कन्दति योऽग्निं चित्वा
स्त्रियमुपैति मैत्रावरुण्याऽऽ*मिक्षया यजेत मैत्रावरुणता–
मेवोपैत्यात्मनो ऽस्कन्दाय यो वा अग्निमृतुस्थां ँवेदर्तुर्.ऋतुरस्मै
कल्पमान एति प्रत्येव तिष्ठति सँवथ्सरो वा अग्निर्– [ ] **28**

5.7.6.6

ऋतुस्थास्तस्य वसन्तः शिरो ग्रीष्मो दक्षिणः पक्षो वर्.षाः
पुच्छꣳ शरदुत्तरः पक्षो हेमन्तो मध्यं पूर्वपक्षा–श्चितयोऽपरपक्षाः
पुरीष–महोरात्राणीष्टका एष वा अग्निर्.ऋतुस्था य एवं
ँवेदर्तुर्. ऋतुरस्मै कल्पमान एति प्रत्येव तिष्ठति प्रजापतिर्वा
एतं ज्यैष्ठ्यकामो न्यधत्त ततो वै स ज्यैष्ठ्यमगच्छद्य
एवं ँविद्वानग्निं चिनुते ( ) ज्यैष्ठ्यमेव गच्छति । **29**

(पृथिवीं ँयच्छ – यथ् स्वयमातृण्णा उपधाय – धेह्यृ – चा – ग्नि – श्चिनुते – त्रीणि च) (A6)

5.7.7.1

यदाकूताथ् समसुस्रोद्धृदो वा मनसो वा संभृतं चक्षुषो वा ।
तमनु प्रेहि सुकृतस्य लोकं ँयत्रर्.षयः प्रथमजा ये पुराणाः ।
एतꣳ सधस्थ परि ते ददामि यमावहाच्छेवधिं जातवेदाः ।
अन्वागन्ता यज्ञपतिर्वो अत्र तꣳ स्म जानीत परमे व्योमन् ।
जानीतादेनं परमे व्योमन् देवाः सधस्था विद रूपमस्य ।

यदागच्छात्– [ ] **30**

5.7.7.2

पथिभिर्देवयानैरिष्टापूर्ते कृणुतादाविरस्मै ।

सं प्र च्यवध्वमनु सं प्र यातागने पथो देवयानान् कृणुध्वं ।

अस्मिन्थ् सधस्थे अध्युत्तरस्मिन् विश्वे देवा यजमानश्च सीदत ।

प्रस्तरेण परिधिना स्रुचा वेद्या च बर्.हिषा ।

ऋचेमं ँयज्ञं नो वह सुवर्देवेषु गन्तवे ।

यदिष्टं ँयत् परादानं ँयद्दत्तं ँया च दक्षिणा । त – [ ] **31**

5.7.7.3

–दग्निर्वैश्वकर्मणः सुवर्देवेषु नो दधत् ।

येना सहस्रं ँवहसि येनाग्ने सर्ववेदसं ।

तेनेमं ँयज्ञं नो वह सुवर्देवेषु गन्तवे ।

येनाग्ने दक्षिणा युक्ता यज्ञं ँवहन्त्यृत्विजः ।

तेनेमं ँयज्ञं नो वह सुवर्देवेषु गन्तवे ।

येनाग्ने सुकृतः पथा मधोर्धारा व्यानशुः ।

तेनेमं ँयज्ञं नो वह सुवर्देवेषु गन्तवे ( ) ।

यत्र धारा अनपेता मधोर्घृतस्य च याः ।

तदग्निर्वैश्वकर्मणः सुवर्देवेषु नो दधत् । **32**

(आगच्छात् – त – द्वयानशुस्तेनेमं ँयज्ञं नो वह सुवर्देवेषु गन्तवे – चतुर्दश च) (A7)

5.7.8.1

यास्ते अग्ने समिधो यानि धाम या जिह्वा जातवेदो यो अर्चिः ।

ये ते अग्ने मेडयो य इन्दवस्तेभिरात्मानं चिनुहि प्रजानन् ।

उथ्सन्नयज्ञो वा एष यदग्निः किं ँवाऽहैतस्य क्रियते

किं ँवा न यद्वा अद्ध्वर्यु–रग्नेश्चिन्वन्न–न्तरेत्यात्मनो वै

तदन्तरेति यास्ते अग्ने समिधो यानि–[ ] **33**

5.7.8.2

धामेत्याहैषा वा अग्नेः स्वयं चितिरग्निरेव तदग्निं

चिनोति नाध्वर्युरात्मनोऽन्तरेति चतस्र आशाः

प्रचरन्त्वग्नय इमं नो यज्ञं नयतु प्रजानन् ।

घृतं पिन्वन्नजरꣳ सुवीरं ब्रह्म समिद्–भवत्याहुतीनां ।
सुवर्गाय वा एष लोकायोप धीयते यत् कूर्मश्चतस्र आशाः
प्र चरन्त्वग्नय इत्याह–[ ] **34**

5.7.8.3

दिश एवैतेन प्र जानातीमं नो यज्ञं नयतु प्रजानन्नित्याह सुवर्गस्य
लोकस्याभिनीत्यै ब्रह्म समिद्–भवत्याहुतीना–मित्याह ब्रह्मणा वै
देवाः सुवर्गँ लोकमायन् यद्–ब्रह्मण्वत्योपदधाति ब्रह्मणैव तद्–
यजमानः सुवर्गँ लोकमेति प्रजापतिर्वा एष यदग्निस्तस्य प्रजाः
पशवः छन्दाꣳसि रूपꣳ सर्वान् वर्णानिष्टकानां ( ) कुर्याद् रूपेणैव
प्रजां पशून् छन्दाꣳस्यव रुन्धेऽथो प्रजाभ्य एवैनं पशुभ्यः छन्दोभ्यो
ऽवरुद्ध्य चिनुते । **35**

(यान्य – ग्नय इत्याहे – ष्टकानाꣳ – षोडश च) (A8)

5.7.9.1

मयि गृह्णाम्यग्रे अग्निꣳ रायस्पोषाय सुप्रजास्त्वाय सुवीर्याय ।
मयि प्रजां मयि वर्चो दधाम्यरिष्टाः स्याम तनुवा सुवीराः ।

यो नो अग्निः पितरो हृथ्स्वन्तरमर्त्यो मर्त्याꣳ आविवेश ।

तमात्मन् परि गृह्णीमहे वयं मा सो अस्माꣳ अवहाय परा गात् ।

यदद्ध्वर्युरात्मन्नग्निम–गृहीत्वाऽग्निं चिनुयाद्योऽस्य

स्वोऽग्निस्तमपि – [ ] **36**

5.7.9.2

यजमानाय चिनुयादग्निं खलु वै पशवोऽनूप तिष्ठन्तेऽपक्रामुका

अस्मात् पशवः स्युर्मयि गृह्णाम्यग्रे अग्निमित्याहाऽऽत्मन्नेव

स्वमग्निं दाधार नास्मात् पशवोऽप क्रामन्ति ब्रह्मवादिनो वदन्ति

यन्मृच्चाऽऽपश्चाग्नेरनाद्यमथ कस्मान्मृदा चाद्भिश्चाग्निश्चीयत

इति यदद्भिः सं ँयौ – [ ] **37**

5.7.9.3

–त्यापो वै सर्वा देवता देवताभिरेवैनꣳ सꣳ सृजति

यन्मृदा चिनोतीयं ँवा अग्निर्वैश्वानरोऽग्निनैव तदग्निं चिनोति

ब्रह्मवादिनो वदन्ति यन्मृदा चाद्भिश्चाग्निश्चीयतेऽथ

कस्मादग्निरुच्यत इति यच्छन्दोभि–श्चिनोत्यग्नयो वै छन्दाꣳसि

तस्मादग्निरुच्यतेऽथो इयं ँवा अग्निर्वैश्वानरो य – [ ] **38**

5.7.9.4

–न्मृदा चिनोति तस्मादग्निरुच्यते हिरण्येष्टका उप दधाति ज्योतिर्वै हिरण्यं ज्योतिरेवाऽस्मिन् दधात्यथो तेजो वै हिरण्यं तेज एवाऽऽ*त्मन् धत्ते यो वा अग्नि ँ सर्वतोमुखं चिनुते सर्वासु प्रजास्वन्नमत्ति सर्वा दिशोऽभि जयति गायत्रीं पुरस्तादुप दधाति त्रिष्टुभं दक्षिणतो जगतीं पश्चादनुष्टुभमुत्तरतः पङ्क्तिं मध्य एष वा ( ) अग्निः सर्वतोमुखस्तं ँय एवं ँविद्वा ँश्चिनुते सर्वासु प्रजास्वन्नमत्ति सर्वा दिशोऽभि जयत्यथो दिश्येव दिशं प्र वयति तस्माद्–दिशि दिक् प्रोता । **39** *(अपि – स ँयौति – वैश्वानरो य – देष वै – पञ्चविꣳशतिश्च) (A9)*

5.7.10.1

प्रजापतिरग्निमसृजत सोऽस्माथ् सृष्टः प्राङ् प्राऽद्रवत् तस्मा अश्वं प्रत्यास्यथ् स दक्षिणाऽऽवर्तत तस्मै वृष्णिं प्रत्यास्यथ् स प्रत्यङ्ङाऽवर्तत तस्मा ऋषभं प्रत्यास्यथ् स उदङ्ङाऽवर्तत

तस्मै बस्तं प्रत्यास्यथ् स ऊर्ध्वोऽद्रवत् तस्मै पुरुषं
प्रत्यास्यद्यत् पशुशीर्.षाण्युपदधाति सर्वत एवैन–[ ] **40**

5.7.10.2

मवरुद्ध्य चिनुत एता वै प्राणभृत–श्चक्षुष्मतीरिष्टका यत् पशुशीर्.षाणि
यत् पशुशीर्.षाण्युपदधाति ताभिरेव यजमानोऽमुष्मिन् ँलोके
प्राणित्यथो ताभिरेवास्मा इमे लोकाः प्र भान्ति मृदाऽभिलिप्योप
दधाति मेध्यत्वाय पशुर्वा एष यदग्निरन्नं पशव एष खलु वा
अग्निर्यत् पशुशीर्.षाणि यं कामयेत कनीयोऽस्यान्नꣳ – [ ] **41**

5.7.10.3

स्यादिति संतरां तस्य पशुशीर्.षाण्युप दध्यात् कनीय एवास्यान्नं
भवति यं कामयेत समावदस्यान्नꣳ स्यादिति मध्यतस्तस्योप दध्याथ्
समाव–देवास्यान्नं भवति यं कामयेत भूयोऽस्याऽन्नꣳ स्यादित्यन्तेषु
तस्य व्युदूह्योप दध्यादन्तत एवास्मा अन्नमव रुन्धे भूयोऽस्यान्नं
भवति ( ) । **42** *(एन– मस्यान्नं – भूयोऽस्याऽन्नं भवति) (A10)*

5.7.11.1

स्तेगान् द७ष्ट्राभ्यां मण्डूकान् जंभ्येभिरादकां–खादेनोर्ज७ं
स७ं सूदेनाऽरण्यं जांबीलेन मृदं बर्स्वेभिः शर्कराभिरवकामवकाभिः
शर्करामुथ्सादेन जिह्वामवक्रन्देन तालु७ं सरस्वतीं जिह्वाग्रेण । **43**
(स्तेगान् – द्वाविꣳशतिः) (A11)

5.7.12.1

वाज७ं हनूभ्यामप आस्येनाऽऽ*दित्या–ञ्छमश्रुभि–रुपयाम–
मधरेणोष्ठेन सदुत्तरेणान्तरेणा–नूकाशं प्रकाशेन बाह्य७ं स्तनयित्नुं
निर्बाधेन सूर्याग्नी चक्षुर्भ्यां ँविद्युतौ कनानकाभ्यामशनिं मस्तिष्केण
बलं मज्जभिः । **44** *(वाजं पञ्चविꣳशतिः) (A12)*

5.7.13.1

कूर्मा–ञ्छफैरच्छलाभिः कपिञ्जलान्थ्साम कुष्ठिकाभिर्जवं
जङ्घाभिरगदं जानुभ्यां ँवीर्यं कुहाभ्यां भयं प्रचालाभ्यां
गुहोपपक्षाभ्या–मश्विनाव७ं साभ्यामदिति७ं शीर्ष्णा निर्.ऋतिं
निर्जाल्मकेन शीर्ष्णा । **45** *(कूर्मान् – त्रयोविꣳशतिः) (A13)*

5.7.14.1

यॊक्त्रं॒ गृद्ध्रा॑भिर्यु॒गमा॑नतॆन चि॒त्तं मन्या॑भिः संक्रॊ॒शान् प्रा॒णैः
प्र॑का॒शॆन॒ त्वचं॑ पराका॒शॆनान्त॑रां म॒शका॒न् कॆशै॒रिन्द्र॒ꣳ स्वप॑सा॒
वहॆ॑न॒ बृह॒स्पति॑ꣳ शकुनिसा॒दॆन॒ रथ॑मु॒ष्णिहा॑भिः । **46**

(यॊक्त्र॒ – मॆक॑विꣳशतिः) (A14)

5.7.15.1

मि॒त्रावरु॑णौ॒ श्रॊणी॑भ्यामिन्द्रा॒ग्नी शि॑ख॒ण्डाभ्या॒–मिन्द्रा॒बृह॒स्पती॑
ऊ॒रुभ्या॒मिन्द्रा॒विष्णू॑ अष्ठी॒वद्भ्या॑ꣳ सवि॒तारं॒ पुच्छॆ॑न
गन्ध॒र्वाञ्छॆपॆ॑ना–फ्स॒रसॊ॑ मु॒ष्काभ्यां॒ पव॑मानं पा॒युना॑ प॒वित्रं॒
पॊत्रा॑भ्यामा॒क्रम॑णꣳ स्थू॒राभ्यां॑ प्रति॒क्रम॑णं॒ कुष्ठा॑भ्यां । **47**

(मि॒त्रावरु॑णौ॒ – द्वावि॑ꣳशतिः) (A15)

5.7.16.1

इन्द्र॑स्य क्रॊ॒डॊ ऽदि॑त्यै पाज॒स्यं॑ दि॒शां ज॒त्रवॊ॑ जी॒मूता॑न्
हृदयौप॒शाभ्या॑–म॒न्तरि॑क्षं पुरि॒तता॒ नभ॑ उद॒र्यॆणॆन्द्रा॒णीं प्ली॒ह्ना व॒ल्मीका॑न्
क्लॊ॒म्ना गि॒रीन् प्ला॒शिभि॑ः समु॒द्रमु॒दरॆ॑ण वैश्वान॒रं भस्म॑ना । **48**

(इन्द्रस्य – द्वाविꣳशतिः) (A16)

5.7.17.1

पूष्णो वनिष्ठुरन्धाहेः स्थूरगुदा सर्पान् गुदाभिर्. ऋतून् पृष्टीभिर्दिवं
पृष्ठेन वसूनां प्रथमा कीकसा रुद्राणां द्वितीया ऽऽदित्यानां तृतीया
ऽङ्गिरसां चतुर्थी साध्यानां पञ्चमी विश्वेषां देवानाꣳ षष्ठी । **49**

(पूष्ण – श्चतुर्विꣳशतिः) (A17)

5.7.18.1

ओजो ग्रीवाभिर्–निर्.ऋतिमस्थभिरिन्द्रꣳ स्वपसा वहेन रुद्रस्य
विचलः स्कन्धो ऽहोरात्रयोर्द्वितीयो ऽर्धमासानां तृतीयो मासां चतुर्थ
ऋतूनां पञ्चमः सँवथ्सरस्य षष्ठः । **50**

(ओजो – विꣳशतिः) (A18)

5.7.19.1

आनन्दं नन्दथुना कामं प्रत्यासाभ्यां भयꣳ शितीमभ्यां प्रशिषं
प्रशासाभ्याꣳ सूर्याचन्द्रमसौ वृक्याभ्याꣳ श्यामशबलौ मतस्नाभ्यां
ँव्युष्टिꣳ रूपेण निम्रुक्तिमरूपेण । **51** *(आनन्दꣳ – षोडश) (A19)*

5.7.20.1

अहर्माꣳसेन रात्रिं पीवसाऽपो यूषेण घृतꣳ रसेन श्यां ँवसया दूषीकाभि–र्ह्रादुनि–मश्रुभिः पृष्वां दिवꣳ रूपेण नक्षत्राणि प्रतिरूपेण पृथिवीं चर्मणा छवीं छव्यो पाकृताय स्वाहा ऽऽलब्धाय स्वाहा हुताय स्वाहा । **52** *(अहर – ष्टाविꣳशतिः)* *(A20)*

5.7.21.1

अग्नेः पक्षतिः सरस्वत्यै निपक्षतिः सोमस्य तृतीयाऽपां चतुर्थ्योषधीनां पञ्चमी सँवथ्सरस्य षष्ठी मरुताꣳ सप्तमी बृहस्पतेरष्टमी मित्रस्य नवमी वरुणस्य दशमीन्द्रस्यैकादशी विश्वेषां देवानां द्वादशी द्यावापृथिव्योः पार्श्वं ँयमस्य पाटूरः । **53**

(अग्ने – रेकान्न त्रिꣳशत्) *(A21)*

5.7.22.1

वायोः पक्षतिः सरस्वतो निपक्षति–श्चन्द्रमस–स्तृतीया नक्षत्राणां चतुर्थी सवितुः पञ्चमी रुद्रस्य षष्ठी सर्पाणाꣳ सप्तम्यर्यम्णोऽष्टमी त्वष्टुर्नवमी धातुर्दशमीन्द्राण्या एकादश्त्यदित्यै द्वादशी द्यावापृथिव्योः

पार्श्वं ँयम्यै पाटूरः । **54** *(वायो – रष्टाविꣳशतिः) (A22)*

5.7.23.1

पन्थामनूवृग्भ्याꣳ संततिꣳ स्रावन्याभ्याꣳ शुकान् पित्तेन हरिमाणं ँयक्ना हलीक्ष्णान् पापवातेन कूश्माञ्छकभिः शवर्तानूवध्येन शुनो विशसनेन सर्पान् ँलोहितगन्धेन वयाꣳसि पक्वगन्धेन पिपीलिकाः प्रशादेन । **55** *(पन्थां – द्वाविꣳशतिः) (A23)*

5.7.24.1

क्रमैरत्यक्रमीद्–वाजी विश्वैर्देवैर्यज्ञियैः सँविदानः ।
स नो नय सुकृतस्य लोकं तस्य ते वयꣳ स्वधया मदेम । **56**
(क्रमै – रष्टादश) (A24)

5.7.25.1

द्यौस्ते पृष्ठं पृथिवी सधस्थमात्मान्तरिक्षꣳ समुद्रो योनिः
सूर्यस्ते चक्षुर्वातः प्राणश्चन्द्रमाः श्रोत्रं मासाश्चार्धमासाश्च
पर्वाण्यृतवोङ्गानि सँवथ्सरो महिमा । **57**
(द्यौ – पञ्चविꣳशतिः) (A25)

5.7.26.1

अग्निः पशुरासीत् तेनायजन्त स एतं ँलोकमजयद्–यस्मिन्नग्निः स ते लोकस्तं जेष्यस्यथाव जिघ्र वायुः पशुरासीत् तेनायजन्त स एतं ँलोकमजयद्–यस्मिन् वायुः स ते लोकस्तस्मात् त्वाऽन्तरेष्यामि यदि नावजिघ्रस्यादित्यः पशुरासीत् तेनायजन्त स एतं ँलोकमजयद् यस्मि – ( ) –न्नादित्यः स ते लोकस्तं जेष्यसि यद्यवजिघ्रसि । **58** *(यस्मि – न्नष्टौ च) (A26)*

Prasna Korvai with starting Padams of 1 to 26 Anuvaakams :-

(यो वा अयथादेवत – न्त्वामग्न – इन्द्रस्य – चित्तिं – ँयथा वै – वयो वै – यदाकूताद् – यास्ते अग्ने – मयि गृह्णामि – प्रजापतिः सोऽस्माथ् – स्तेगान् – वाजं – कूर्मान् – योक्त्रं – मित्रावरुणा – विन्द्रस्य – पूष्ण – ओज – आनन्द – मह – रग्ने – र्वायोः – पन्थां – क्रमै – द्यौस्ते – ऽग्निः पशुरासीथ् – षड्विꣳशतिः)

Korvai with starting Padams of 1, 11, 21 Series of Panchaatis :-

(यो वा – एवाऽऽहुति – मभवन् – पथिभि – रवरुध्या – ऽऽनन्द – मष्टौ पञ्चशत्)

First and Last Padam of Seventh Prasnam of 5th Kandam :-

(यो वा अयथादेवतं – ँयद्यवजिघ्रसि)

Kaanda Korvai with starting Padams of 7 Prasanams of Kandam 5:-

(सावित्राणि – विष्णुमुखा – उथ्सन्नयज्ञो – देवासुरा – यदेकेन – हिरण्यवर्णा – यो वा– सप्त)

॥ हरिः ओं ॥

॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां पञ्चमकाण्डे सप्तमः प्रश्नः समाप्तः ॥

॥ इति पञ्चमं काण्डं ॥

Details of Anuvakam, Panchati and Padam for Kandam 5

	Anuvakam	Panchati	Padams
Prasna 1	11	59	3081
Prasna 2	12	64	3195
Prasna 3	12	48	2477
Prasna 4	12	58	2906
Prasna 5	24	62	2727
Prasna 6	23	54	2436
Prasna 7	26	58	2582
Total	120	403	19404